

జాతీయపతాకనిషేధపుకేసు

హైకోర్టులో విచారణ

అడ్వకేటు జనరలుగారు ప్రభుత్వమువారి తరపున వాదించుట.

మదరాసు, 2 ఆగస్టు— ఈ కేసు విచారణకు వచ్చినపుడు, కోర్టుభవన మంతయు, వాదనలు విను కుతూహలముతో నడుచుచున్నాయనాది, ప్రేక్షకులసమూహముతో, క్రిక్కిరిసి పోయెను. కోర్టుభవనము పట్టకపోవుటచే చాలమంది, వసారాలో నిలువబడవలసివచ్చెను.

రాజమహేంద్రవరమున ఇండ్లపై నెవరును జాతీయపతాకముల నెత్తరాదని నిషేధించుచు, డి. శ్రీరామమూర్తిగారు అయిదు సంవత్సరములు, మరల నెలలకొకసారి, రాజమహేంద్రవరము నందలి ప్రజలందరిపైనను గోదావరిజిల్లా మేజిస్ట్రేటు గారు, 14-6-30 న, క్రి. ప్రా. కో. 144 సెక్షను క్రింద నొక యుత్తరువును జారీచేసెను. ఈ యుత్తరువునుగావించునపుడు పోలీసువారి సాక్ష్యముపైనే గావించబడెననాది, ప్రతివాదులు విచారింపబడలేదు. పిమ్మట నీ యుత్తరువును రద్దు చేయవలసినదని డి. శ్రీరామమూర్తిగారు జిల్లా మేజిస్ట్రేటుయొద్దట పిటిషను జెట్టగా, నత డాబిటిషనును నిరాకరించు నుత్తరువుగావించెను. సదరు ఉత్తరువును చూర్చి, నిషేధపుటల యుత్తరువును రద్దుచేయవలసినదని గోరుచు, శ్రీరామమూర్తిగారి పుత్రుడు, హైకోర్టులో రివిజనుపిటిషను జెప్పెను.

పిటిషనరు తరపున డి. బి. టి. ఆర్. రామచంద్రయ్యగారు వాదించుచు నిషేధపుటల యుత్తరువులు గావించబడినది యను వివరించిరి. డి 14-6-30 న, పోలీసు అధికారులు, జిల్లా మేజిస్ట్రేటుయొద్దజోయి, సగరమున జాతీయపతాకముల నెత్తరాదని నిషేధించుచు ప్రజలందరిపైనను, అందు ముఖ్యముగా డి. శ్రీరామమూర్తిగారిపైనను మరలనెలలకొకసారి, క్రి. ప్రా. కో. 144 సెక్షను క్రింద నిషేధపుటల యుత్తరువును జారీచేయవలసినదని గోరిరి. ఇట్టి యుత్తరువును గావించుటకు పూర్వముగాని తరువాతగాని మేజిస్ట్రేటు, దానివలన బాధితులగు ప్రతివాదులగాని, ప్రజలనుగాని పిలచి వారేమి చెప్పుకొనెదరో విచారింపలేదు. వినకయే, మేజిస్ట్రేటు ఈక్రింది యుత్తరువును గావించెను.

ఉత్తరువు

“రాజమహేంద్రవరమున, ఇండ్లపైనను, ఇతర భవనములపైనను జాతీయపతాకముల నెత్తుట వారిని నిరపాయముగ దౌర్జన్యమునర్పనయ్యుననియును, లా ఆర్డరుల రక్షించుట కేర్పడిన అధికారులు, వైవిధ్యముగ దౌర్జన్యమునర్పనవారి నేవిధముగను శిక్షింప యత్నింపరనియును, కొందరు “రాడీలును బద్మాపులును తదితర కుంటరులును పొరబాటు అభిప్రాయమునం దున్నటులును, కనుక, పట్టణమున కాంతిభద్రతల కాపాడుటకు, పతాకములను తొలగించుట అవసరమనియును, పోలీసువారు నాకు దెలియబరచుచున్నార గనుక జాతీయపతాకముల నెత్తరాదని నిషేధించుచున్నాను.” అని మేజిస్ట్రేటు తన యుత్తరువును జెలిపెను.

“వారిని” అనుమాటకు సంబంధముండదగు పదము లీవాక్యమున “ఇండ్లు” “రాడీలు” “జాతీయపతాకము”లు అను “వానిపై” నను సర్వ నామముపై మూటిలో దేనికి సంబంధించినదో దురూహ్యముగనున్నది. “భవనములు” “జాతీయపతాకములు” నిర్ణయపదార్థములు కనుక, “వారిని” అనుమాట “రాడీ” బద్మాపులకే పరిమితమైనది. (నవ్వు) ఈసందర్భవాక్యమును మేజిస్ట్రేటునకు దెలుపగా, “వారిని” అనగా అట్టి భవనములందు నివసించువారిని అని అర్థమనియు పొరబాటున నాపదముల ఉత్తరువులో నదలితేయబడి యుండుననియు నుడువుచు, ఆవిధముగ ఉత్తరువును సవరించెను.

మేజిస్ట్రేటువాక్యాభ్యాసమునే అంగీకరించుచు, జాతీయపతాకములుగల గృహస్థులపై తాము దౌర్జన్య మొనర్చినను పోలీసువారు జోక్యము గలిగించుకొనరను భావముచే రాడీలును బద్మాపులును వారిపై దౌర్జన్య మొనర్చెదరట. అనగా చట్టసమ్మత మగుహక్కులకు లోబడియే యైనను ఒకవిధముగ పతాకము నెగురవేయు వారిపై దౌర్జన్య మొనర్చుట మేజిస్ట్రేటునకును పోలీసు వారికిని ముద మొదగున్నదని రాడీలు భావించుచున్నారనిగదా దీని యర్థము. ఇట్టిసందర్భమున పోలీసువారి కర్తవ్యమేమి? రాడీలకు గలచెరుభిప్రాయమును తొలగించుటయో లేక చట్టబద్ధమైన ప్రవర్తించు ప్రజలహక్కుల నిషేధించుటయో? ఈవిషయమును న్యాయమూర్తులు జాగ్రత్తగా నాలోచింపవలెను. రాడీలు చట్టబద్ధులగు ప్రజలపై దౌర్జన్య మొనర్చుచున్నపుడు, పోలీసువారు రాడీలపై వెంటనే ఎందుకుచర్య దీసికొనలేదో నాకర్థమగుట లేదు.

144 సెక్షను దాని నుపయోగింపదగు నందర్భములు క్రి. ప్రా. కో. 144 సెక్షనుగరించినందు, దాని నుపయోగింపదగు సందర్భములగురించినందు, రామచంద్రయ్యగారు లిటుల నుడివిరి. ఉపద్రవకరముగు సందర్భము ఏర్పడెనని తాను నమ్మినపుడు మాత్రమే ఈ సెక్షను నుపయోగింపవలెనని చట్టమునందు నిర్ణయింపబడెను. ఆర్డరుల రక్షణకొరకు భవనములపై ఈ పతాకము నెగురవేయుటకు తొలగించుట ఆ సరమని పోలీసువారు దెలియజేసినని మాత్రమే మేజిస్ట్రేటు యుత్తరువునందు దెలిపెనుగాని, ఈ సెక్షను నుపయోగించుటకు దగినంత ఉపద్రవకరముగు పరిస్థితు లేర్పడినటుల దాను విశ్వసించినటుల యెచ్చుటకు దెలుపలేదు. సె 144 క్రింద నిషేధపుటల యుత్తరువు జారీచేయుటకు పూర్వము, ప్రతివాదుల కెందుకు నోటీసునొసగలేదు? జాతీయపతాకము లాపట్టణమున నెత్తయోకాలమునండియు గలవు. కాని వానివలననితర కేవిధముగు దౌర్జన్యముగాని జరిగినటుల పోలీసువారుగూడ చెప్పుటలేదు. మేజిస్ట్రేటుయొద్దట ఉపద్రవమును గురించి వాజ్మూల మొసగిన పోలీసు అధికారులు ఒక్కరైనను బహిరంగముగ సాక్ష్యమున గుటకు సాహసించలేదు సరిగదా? మేజిస్ట్రేటు పోలీసు అధికారులు తమయొద్దట మొదటనొసగిన వాజ్మూలమునైనను ప్రతివాదుల కొసగలేదు.

న్యాయమూర్తిగారు:—మీరు దాని కొరకు దరఖాస్తు చేసితిరా?

టి ఆర్. రా:—చేసితిమి. కాని మేజిస్ట్రేటు నిరాకరించెను.

న్యాయమూర్తి:—ఇదిగో ఆవాజ్మూలమును నేనిపుడొసగుచున్నాను. మీకు కావలసిన విషయములు జూచుకొనుడు.

రామచంద్రయ్యగారు రా వాజ్మూలమును పరిశీలించిన పిమ్మట నిలువబడినారు. రాడీలు దుకాణములను లూటీ చేసెదమని బెదిరించినటుల ఈ వాజ్మూలమునందు దెలుపబడెను కాని ఈవిషయము మేజిస్ట్రేటు ఉత్తరువునందు మహింపలేదు. శ్రీరామమూర్తిగారు సదరు ఉత్తరువును రద్దుచేయవలసినదని పిటిషనును నెట్టినపుడు దానిని ప్రోసీఫేయుటకు మాత్రమే ఈలాటి యుదంత ముపయోగింపబడెను కాని మొదట ఉత్తరువు గావించునపుడు ఆధారముగ గైకొనబడలేదు.

తమ ఇండ్లపైనను, ఆస్తులపైనను, పతాకమునెత్తుకొనుటకు ప్రతివారికిని హక్కుగలదను విషయము న్యాయమూర్తికి బాగుగ దెలిసినదే. ఇది తప్పుగాదు. జాతీయపతాకము నెత్తరాదని ఏ చట్టమును నిషేధించుటలేదు. పాపరులగు ఈ హక్కును భంగపరచుటకు సాహసించుటకు పూర్వము తగినంతకారణముగల దాయ ను విషయమును మేజిస్ట్రేటు ఆలోచించి యుండవలసి నది. ప్రస్తుత సందర్భములో, శ్రీరామమూర్తిగారి గృహముపై నీ జాతీయపతాకము 10 ఏండ్లకుండీయుగలదు. ఇంతకాలమునండియు దానినిగురించి ఎట్టి ఆలోచింపున జరుగలేదు. తాను మొదట సగవలసినదని పిటిషనరు పోలీసువారిని గోరలేదు. అందువలన వారిని కాపాడుటకు పోలీసువారుమాత్రము చాల ఆతురత పడుచున్నారు. (నవ్వు)

రాడీలు, చట్టబద్ధులగు పౌరులపై దౌర్జన్య మొనర్చునెడల, రాడీలను శిక్షించుట పోలీసు వారి విధి. అందులకు మారు, పోలీసు వారు చట్టబద్ధులగు పౌరులహక్కులను నిరోధించిరి ఎట్టి యుక్తివాదము నుపయోగించినను ఈ వైఖరిని సమర్థింప వీలులేదు.

పోలీసువారు దెలుపు విషయము నిజమేయైనయెడల తాము దుకాణముల లూటీచేసెదమని రేడీలే పోలీసువారికి దెలిపియుండవలెను. వారందరును పోలీసువారికి బాగుగ దెలిసియుండవలెను. అపుడు వారు “మీరు దౌర్జన్య మొనర్చునెడల మీపై నెట్టి చర్యయు దీనుకొనుమని భావింపవలదు. మీపై చర్యదీసికొని శిక్షింపచేసెదమని వారికి స్పష్టముగ దెలుపవలసినది కాని వారట్టిపనిచేయలేదు. కాని అసలు సంగతి ఏమయి యుండుననగా ఈ జాతీయ పతాకములు పోలీసువారి కన్నులకే భరముగ దోచెను. (నవ్వు) రాడీలపేరుచెప్పి ఏ రాపతాకముల నిషేధించిరి.

జాతీయ పతాకములు గల దుకాణములను లూటీచేసెదమని రాడీలు దెలిపినటుల పోలీసువారు తమ వాజ్మూలమునదెలిపిరి. కాని ఈ పిటిషనరు దుకాణదారుడుగాను, ఆతని ఇల్లు అంగడిగాదు. కనుక ఇండ్లపైగూడ పతాకములుండరాదని నిషేధించుటకు పోలీసు వాజ్మూలమునగూడ ఆధారములేదు. అంతియ గాక, దుకాణదారులలో నెవ్వరిపై నను ఈ యుత్తరువు జారీ చేయబడలేదు. రాడీలు దుకాణముల లూటీచేసెదమని తరచుగా గావించుచున్నారని, ఈ యుత్తరువును గావించుచున్నారని, “దుకాణములు” గావలెను, “వక్రీస్తు” “దుకాణదారులు” గావలెను. “దౌర్జన్యము” “లూటీంగు” గావలెను. (నవ్వు.)

బడలేదు. రాడీలు దుకాణముల లూటీచేసెదమని తరచుగా గావించుచున్నారని, ఈ యుత్తరువును గావించుచున్నారని, “దుకాణములు” గావలెను, “వక్రీస్తు” “దుకాణదారులు” గావలెను. “దౌర్జన్యము” “లూటీంగు” గావలెను. (నవ్వు.)

కోర్టుల సాక్షుల సాక్ష్యవిమర్శ

సె 144 క్రింద నిషేధపుటల యుత్తరువును గావించుటకు పోలీసువారు దెలుపు, “ఉపద్రవకరముగు” పరిస్థితులనుగురించి రామచంద్రయ్యగారు విమర్శించుచు, శ్రీరామమూర్తిగారి పిటిషనును విచారించునపుడు మేజిస్ట్రేటు పిలిపించి విచారణ చేసిన సాక్షులు, వారేమి మాటలాడుచుండిరో వారికే దెలిసినటుల లేదని నుడివిరి. కాంగ్రెసుప్రముఖులు నిర్బంధింపబడినపు డెల్ల దుకాణదారులు దుకాణముల మూసి పారతాళ మొనర్చుచుండిరి గనుక, వానిని లూటీచేసెదమని తనతో కొందరు మాటలునుడివి నటుల నొక సాక్షి చెప్పెను. వారి నతడు గుర్తింపజాలడట. కాని పారతాళము జాతీయపతాకమువలన వారేమి, పతాకమునకును దుకాణముల మూయుటకును సంబంధము లేకదయ్యు, పతాకములేని దుకాణములు గూడ మూయుబడుచుండెనని యు ఆ సాక్షి యే అంగీకరించెనని యే చెప్పెను జాతీయ పతాకములు రాజభక్తి పరులకు ఆగ్రహము గలిగించుచుండెననియు అందుచే దౌర్జన్యము నర్చెదరనియు కార్మికులును రాడీలును గూడ పతాకములుగల దుకాణములు లూటీచేసెదమని చెప్పినయొ మరయొక సాక్షి చెప్పెను. నీవు రాజభక్తిపరుడవేనా యని అతనిని ప్రశ్నింపగా నేనుకాను అని అతడు నుడివెను. (నవ్వు)

న్యాయమూర్తి:—రాజమండ్రోలో రాజభక్తి పరులన రాడీలును బద్మాపులును అరి ఆతని అరమా? (నవ్వు)

రామచంద్రయ్యగారు:—జాతీయపతాకము వలన చాలఉపద్రవములు ఏర్పడునని మరయొక సాక్షి నుడివెను. జాడ్యములువచ్చునని ఆతని భయము గాబోలును. (నవ్వు) జాతీయ పతాకమువలన విప్లవము సంభవించునని మరయొక సాక్షి నుడివెను.

(నవ్వు) జాతీయపతాకము నెత్తుటయే విప్లవమని మరయొక సాక్షి నుడివెను (పకపక నవ్వు) మేజిస్ట్రేటుగారు ఇట్టిసాక్ష్యము నాధారపరచుకొని నిషేధపుటల యుత్తరువును ధృవపరచెను. తాము మాటలాడుచున్న దేమియో ఈ సాక్షులలో నొక్కరికైనను దెలిసినటుల గనుపింపదు.

పోలీసువారి వైఖరి

రామచంద్రయ్యగారు పిమ్మట పోలీసువారి వైఖరిని విమర్శించుచు, బాధ్యతగల పోలీసు అధికారి యొక్కజైనను సాక్షిబోనులోనికి వెళ్లి ఉత్తరువుయొక్క ఆంశ్యకతను దెలుపుచు సాక్ష్యమునగ లేదని ఆక్షేపించిరి. లా ఆర్డరులకు తాము బాధ్యులని నిజముగ పోలీసువారు తెలచినయెడల, బాధ్యతగల పోలీసు అధికారులు కోర్టుకువచ్చి సాక్ష్యమునగవలసినది. కాని వారదేమియు చేయలేదు. వక్రీస్తు క్రాసుపరీక్ష చేసి అసలు సంగతిని బయటపెట్టెదరని వారు భయపడిరా? ఈ కోర్టులో అడ్వకేటు జనరలునకు సలహా నొసగుటకు వచ్చి కూర్చొనుటకు బదులు, మేజిస్ట్రేటుకోర్టులో, బోనెక్సి సాక్ష్యము సగియున్న యెడల, ఈపోలీసు అధికారులు, కేసున కెంతయో సహాయ మొనర్చి యుండవలెను. ఈసాక్ష్యము చాలవని న్యాయమూర్తి సంతృప్తిపడునెడల నేనొక చెప్పవలసిన నేమియును లేదు.

న్యాయమూర్తి:—నేనిపుడు రివిజను కోర్టునందు మాత్రమే యున్నాను మీ రి యాక్షేపణ ఈకోర్టులో గావించి యుండవలసినది.

రామచంద్రయ్యగారు:—ఈరాష్ట్రములోకెల్ల నది యే అన్నిటికంటెను పైకోర్టు. ఈరాష్ట్రమునంపటి న్యాయ పరిపాలన కంతమును గూడ ఈ కోర్టు వారే బాధ్యులు.

ఈకోర్టువారికి సర్వాధికారములు గలవు. వాని నుపయోగించినయెడల, క్రిందికోర్టులలో క్రిమినలు న్యాయపరిపాలన చాలచక్కబడును. ఈకోర్టులలో పోలీసువారికిని, మేజిస్ట్రేటులకును, ఏకార్యమునకైనను ఒక్క 144 సెక్షనుదప్ప మరేమియు గన్పించవచ్చును. ఇవాళ మేజిస్ట్రేటు, జాతీయపతాకముల నిషేధించెను. రేపటిదినమున కాంగ్రెసులో చాలమంది యజ్ఞోపవీతములు ధరించుట రాడీలకు ఆగ్రహము గలిగించుచున్నదనియు ఈదేశమునం దెవ్వరును యజ్ఞోపవీతముల ధరింపరాదని ఉత్తరువుచేసి, బ్రాహ్మణుల యజ్ఞోపవీతముల నన్నిటిని తెరిపివేయవచ్చును. (నవ్వు) ఆవిధముగనే, కాపసోల్లంపున మొనర్చినవారిలో జుట్టుపిల్లలగులవారు గలరుగాబట్టి ఆజుట్టుపిల్లలకు కొందరు రాడీల కాగ్రహము కలగజేయుచున్నవని జెప్పి, రాడీలు వారిఇండ్లకు మంగలివాళ్లను పంపి బలవంతముగా జుట్టుపిల్లలకు గొరిగించెదరను కారణముచే, రేపటిదినముననొక మేజిస్ట్రేటు, జుట్టుపిల్లల నిషేధింపవచ్చును. (పకపక నవ్వు) రాడి మండ్రీ మేజిస్ట్రేటు గావించిన ఉత్తరువిట్టిదే. ఇది ఇంచుమించు ఉన్నత్యతను నూచించుచున్నది. ఇట్టి ఉత్తరువులను కోర్టువారే మాత్రమును సహించరాదు. ఇట్టిసందర్భములో హైకోర్టున్యాయమూర్తి నేను రి: జనుకోర్టునందున్నాను. కనుక ఇందు జోక్యము గలిగించుకొనజాలను” అని భావించునెడల దీని కంతము లేదు. (నవ్వు)

శ్వాయమాత్రి:—నేను అనినదని గాదు. (నవ్వు) మీరు, మేజిస్ట్రేటు ఉత్తరవునందలి భాగములను మాత్రమే ఉదాహరింపవలసినదని నా యభిప్రాయము.

శ్వాయమాత్రి:—ఈ ఉత్తరవు గావించుటకు అంత ఉపద్రవకర మగు పరిస్థితులు లేవని మీవాదన?

144 సెక్షను ప్రయోజనము

అవునని రామచంద్రయ్యగారు రనిరి. 144 సెక్షను, ప్రజలహక్కుల సంరక్షించుట కుద్దేశింపబడినదని, వానిని భంగపరుచుటకుద్దేశింపబడలేదని రామచంద్రయ్యగారు నుడువుచు, వెనుక కోయబడ్డారు హోంరూలు పతాకపు కేసునందు శ్వాయమాత్రి సదాశివయ్యగారు గావించిన తీర్పు నుదాహరించిరి. ప్రస్తుతసంబద్ధములలో నిట్టి ఉత్తరవు గావించుటకు తగిన ఉపద్రవకర మగు పరిస్థితులు లేవు. ఈ పతాకము వలన తమకు నష్టము గలుగుచున్నదని గాని, తమకు దౌర్జన్యము గలుగునని గాని, ఒక్కరైనను పోలీసువారికి ఫిర్యాదు చేసినట్లు దెలుపబడలేదు. దౌర్జన్యము లొనర్చెదమని బెదిరించుచుండెడి తెలుపబడిన రాజీలను ఆణచుటకు వారిపై నెట్టి దౌర్జన్యము తీసికొనలేదు. ఎవరిని శిక్షింపలేదు. అట్టి దౌర్జన్యమేమియు జరుగలేదు సరిగదా, జరిగినను దాని నణచుటకు పోలీసువారికి తగిన బలము లేదని రుజువుగాలేదు. కనుక ఈ నిషేధపుట త్రువ వేయవలయునని శాస్త్రీయమైనదిగాదు. ఇట్టియుత్తరవుల గాంపజేసినయెడల త్వరలో తమ జీతము వృద్ధియగునను తలంపుతో గావించబడిన కల్పనదప్ప రాజీలయు దంతముగూడ కేవల నుబద్ధము. కొంతమంది కండ్లకు బాతీసు తాకము, బాధకలగ జేయుచున్ను. కాని, ప్రపంచమున నందరును జీవింపవలెను. కొందరి కిష్టములేదని, వారిని ప్రపంచము నుండి తుడిచివేయజాలరు చట్టములు ప్రజల రక్షణ కుద్దేశింపబడినవిగాని, వారిని హింసింపి, హరిహక్కుల భంగపరుచుటకు గాదు. పోలీసువారి పుడు, ఇష్టము వచ్చినట్లు ప్రజలహక్కుల భంగపరుచుచున్నార. ప్రాకార్యవారు ప్రజలహక్కుల గాపాడవలెను.

అడ్వకేటు జనరలువాదము

పోలీసువారి తరపున, అడ్వకేటు జనరలు గారు వాదించుచు, 144 సెక్షను క్రింద నిషేధపుట త్రువవున అనవలయునని పరిస్థితులు రుజువుకా లేదని మాత్రమే పిటిషనరు తరపున వాదనగ తాను భావించుచుంటిని నడిపిరి. దీనిని అప్పెల్లెయికోర్టు భావించుకొని, విచారణ చేయవలసినదని, రామచంద్రయ్యగారు గోరిరి. కాని మీరే మేజిస్ట్రేటుగా భావించుకొని ఆపరిస్థితులలో నెట్లు ప్రవర్తించెడివారో యూహించుకొనవలసినదని నేను కోరుచున్నాను. సామాన్యపరిస్థితులందు - కాంగ్రెసువాదులు, ఇతరులు, అనుచితము లేక అందరిహక్కులను, ఆస్తులనుకాపాడుట ప్రభుత్వమువారికర్తవ్యమను విషయము నిజమే. తమ యిష్టమును పతాకమును ఇంటిపై నుంచుకొనుటకు ప్రతివారికిని హక్కుగలదను విషయము నిజమే.

కాని ప్రైవేటు వ్యక్తులహక్కులు, ఒక్కొక్కప్పుడు, దేశమునంతట సంబంధించిన ప్రయోజనములకు లోబడవలసి వచ్చును.

శ్వాయమాత్రి:—ఈ కేసులో అటువంటి వాదన ఏమియును లేదు.

అడ్వకేటు జనరలు:—కాని, రాజమహేంద్రవరమున గల పరిస్థితులను, వాతావరణమును, ఈసందర్భమున గమనించుట అవసరము.

శ్వాయమాత్రి:—అయితే, సత్యాగ్రహోద్యమమును, అణచివేయుట కీ యుత్తరవు గావించబడెనని మీరు వాదించెదరా?

అడ్వకేటు జనరలు:—కాదు.

శ్వాయమాత్రి:—మీరట్లు వాదించినయెడల కొంత సారముండెడిది.

అడ్వకేటు జనరలు:—రాజమహేంద్రవరము నందలి వాతావరణమునంతటగూడ ఇంచుక నివేదింప నిందు. అది ఆసంబద్ధమని తరువాత మీకుదొవినయెడల ననవచ్చును.

శ్వాయమాత్రి:—కాని మేజిస్ట్రేటు రాజీమును గురించియు, లూటింగును గురించియు మాత్రమే తనయుత్తరవు నందు వాకోనెను.

అడ్వకేటు జనరలు:—నదరు రాజీము ఎట్లు ఉద్భవించునో ఇంచుక వివరింపనిందు. దేశమునందలి తరతరములలో వలెనే రాజమహేంద్రవరమున రాజకీయోద్యమము హఠాత్ములు మొదలగునానితో సాగుచుండెను. ఇదివరకు హిందువు హమ్మదీయ క్రైస్తవాది మతస్థుల విక్రృతచిహ్నముగ నున్న త్రివర్ణజాతీయపతాకమున కిప్పు డియుద్యమమున నొక నూతన చిహ్న మేర్పడెను. అది వర్ణత్రయమాత్రముగ నూలుగుడ్డమాత్రమేగాదు, అది ఇప్పుడు కాంగ్రెసునకును కాంగ్రెసు ఉద్యమమునకును చిహ్నము పెక్కుండ్రచేతను పరిగణింపబడుచున్నది. కాంగ్రెసువారి యుద్యమమునందు హఠాత్ము నొనర్చి దుకాణముల మూయుట గూడ ఒక ప్రత్యేక కార్యక్రమముగ తరిగి జరిగింపబడుచున్నది

మీ ఆడపిల్ల యేల వ్యాధిగ్రస్త రాలగు తల్లియు, శ్రమ గలిగించుభార్యయు గావలెను

17 సంవత్సరము వయస్సు వచ్చిన వెంటనే స్త్రీలు సంసారమునకు తగియుండురని తలచుటచే యీ సమయముననే వారికి తర బాగ త్రయపరమైయున్నది. ఇట్టి పరిస్థితిలో, లోన సరిగా పనిచేయక పోయిన శరీర స్వస్థత లేక భవిష్యత్ జీవితమున కాలంకము గలుగుజేయును

కొలదిలో చికిత్స నొనర్చుటపద్ధతి యుండగా మీరేల స్త్రీలు బలహీనముగ తిలులుగను శ్రమనిచ్చు భార్యలగాను పెంచవలయును — ప్రత్యేకముగా యీ నూతనపద్ధతి వలంబించుడు ఎట్టి స్త్రీయైనను నిరాశజెందినవారు సహితము యీ పద్ధతివలన తమ యశస్వినమును వృద్ధిచేసుకొనవచ్చు. వారికి ఫెలూనామాత్రల నిచ్చి దాని గుణములను గమనిండు.

ఫెలూనామాత్రలు తియారు చేయుచున్నవారు మానవహస్తములతో స్పృశించి బడియుండలేను.

ఇండియా, బంగా, సిలోన్ దేశములందు మందులమ్ము పావుల వారును, దుకాణ దారులును సీసా 1-కి రు. 2-4-0 చొప్పున అమ్ముచుందురు.

మీ స్త్రీల యారోగ్యముకొరకే

దుకాణముల మూయుట తప్పని కనిపుడు వాదించుటలేదు. కాని అటుల మూయుటవలన రాజమహేంద్రవరమున పాటక జనులు ఆహారపదార్థములు లభింపక చాల బాధపడుచుండిరి. అట్టి పాటకపు జనులు సకారణముగనో అకారణముగనో ఈ జాతీయ పతాకమువలన తమ కట్టి ఇబ్బంది గలుగుచున్నదని భావించుచుండిరి. అందుచే వారు తమ కని దీర్చుకొనుటకు గాను జాతీయపతాకము గల దుకాణముల నన్నిటిని లూటీ చేయుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇది మేజిస్ట్రేటు యెదుటకు వచ్చిన సాక్ష్యము.

పోలీసువారి కేమియు దోచలేదు. వారిస్థితి వెనుకకు బోయిన గొయ్యి ముందుకు బోయిన నుయ్యిగ నుండెను. జాతీయ పతాకముల తొలగింపవలెనని యుత్తర వొనర్పవలసినదని పోలీసువారు వెంటనే మేజిస్ట్రేటును గోరినయెడల అనవసరముగ ప్రజల హక్కుల భంగ మొనర్చిరని ఆక్షేపింపబడుదురు. అందుచే వారు ముందుగ 15-8-30న దుకాణదారులవద్దకు పోయి బజ్జిలించి చెప్పియు మెత్తని వత్తిడి గలుగజేయు దుకాణములపై పతాకముల తీసివేయించిరి. కాని పిటిషనరును మరి కొందఱును మాత్రము పతాకముల తీసివేయక అటులనే యుంచిరి. దానిని చూచి ఇదివరకు తీసివేసిన దుకాణదారులలో గూడ కొందరు తిరిగి పతాకముల నెత్తిరి. అప్పుడు ఎంతయో యుత్సాహ నేతకముతో నుండి కి పోవుచున్న రాజమహేంద్రవరమునందు కొంతనికాపాడుటకు, జాతీయ పతాకమును నిషేధించిననే దప్ప కిలలేదనిదొచి పోలీసు వారుపుడు మేజిస్ట్రేటువద్దకు బోయిరి.

సత్యాగ్రహోద్యమము—144 సెక్షను

మేజిస్ట్రేటు అట్టి ఉత్తరవుగావించుటకు అవసరమగు పరిస్థితులుగలవాడను విషయమును గురించి అడ్వకేటు జనరలు వాదించుచు ఇప్పుడు దేశమంతయు నొక రాజకీయోద్యమముతోనుడికి పోవుచున్నదనియు అందుచే సాధారణ పతాకములలో ఈ ఉపద్రవకరమగుస్థితి, ఉండవలసిన అక్షణములు ఈ యుత్తరవు సందర్భమునగలవాడని ఆలోచింపరాదని నుడిపిరి. 144 సెక్షనువలనను ఇతరపద్ధతులవలనను దేశమునందంతట రాజకీయోద్యమము లొంగదీయబడెను. అయినప్పటికిని ఇంకను, కొందరు ప్రజలు జాతీయపతాకము నెగురజేయుచుండిరి. హఠాత్ములచి చిహ్నముగ నిపతాకమును పరిగణించు పాటకజనులు, కోపాద్ధిక్షలయ దుకాణములూటీ చేయ నిశ్చితులైయున్నారు. రాజమహేంద్ర వరమునందలి పరిస్థితులిది.

శ్వాయమాత్రి:—ఆవాదవయం దరహాగలదు. కాని మేజిస్ట్రేటు ఉత్తరవంతయు రాజీలను, బద్దాఖలు దౌర్జన్య మొనర్చెదరను ఆరోపణలపై సాధారపరపబడెను. అదంతయు వట్టిఆసంబద్ధ ప్రసంగము (సాన్సెస్సు) కాననోల్లంఘనోద్యమము నణచుట కీయుత్తరవు బాగుగ నుపకరించునని యెంచి ఇట్టి ఉత్తరవు వొనర్చిరి.

అడ్వకేటు జనరలు:—పాటక జనులు తమ జీవితావశ్యక పదార్థములకు కొంత వాటిల్లి నపు దావిధముగ నాగ్రహణకులగు శ్వాయమే. అంతయుగాక ఈపతాకము త్రివర్ణాత్మకము మాత్రమేగాదు. అది అనేక ఇతర విషయములకు చిహ్నము ఈపతాక మెగురుచున్నది ఎవరును మేజిస్ట్రేటు యూరేగింపుల నిషేధించి ప్రయోజనమేమి? సభల నిషేధించి ప్రయోజన నమి అవన్నియు వట్టి నిరర్థకము లగుచుండుటను గాంచి మేజిస్ట్రేటు తుద కీయుత్తరవును, గావించవలసి వచ్చెను. పాటక జనుల ఆగ్రహమును తొలగించుట కింకొక యుపాయము లేదు.

శ్వాయమాత్రి:—పాటక జనుల గురించియు లూటింగుల గురించియు ప్రసంగించుటలో కేమియు అర్థము లేదు. ఈ పతాకముక ర జకీయపతాకమవారి చిహ్నము గనుక ప్రస్తుత పరిస్థితిలో దాని నిషేధించుట అవసరమని భావించి మేజిస్ట్రేటు యుత్తరవు గావించెను.

అడ్వకేటు జనరలు:—ఇందుకు సాక్ష్యముగలదు. కాని అసలు ఉద్దేశము మరియొకటినియు, ఈ సాక్ష్యము సాక్షగ కల్పింపబడెననియు మీరు భావించినప్పటికిని గూడ జిల్లాయం గిలి పరిపాలనకు బాధ్యులగు మేజిస్ట్రేటికి, చి కు గు లు గలగ జేయుటకు, మీరు కొంత సంయంపవలసి యుండురు.

శ్వాయమాత్రి:—పోలీసు వామూలమును మేజిస్ట్రేటు పిటిషనరున కెదుకొనగలేదు.

అడ్వకేటు జనరలు:—అదికన్నే. అది సాక్ష్యముగాదని ఆక్షేపించుచున్నది తయవడి అతడెటుల నిరాకరించినమా?

శ్వాయమాత్రి:—అంతేనా?

అడ్వకేటు జనరలు:—పిటిషనరు కోరిన కేసులను మేజిస్ట్రేటు దెలిపియుండిన బాగుండెడిది.

శ్వాయమాత్రి:—ఈ విషయములో మేజిస్ట్రేటు చాల తప్పుగ ప్రవర్తించినట్లుల దొచుచున్నది.

శ్వాయమాత్రి:—పిటిషనరు దుకాణదారుడుగాని కాంగ్రెసు వాదిగాని గాదని దెలియుచున్నది. అతనిపై నీ యుత్తర వెందుకు జారీచేయబడెను?

అడ్వకేటు జనరలు:—పోలీసువారు, దుకాణదారుచే పతాకముల దీసివేయించిన పనియంతయు, కొంద రితరులు పతాకము లుంచుటవలన భగ్గుమగుచున్నది.

శ్వా:—పోలీసువారు, రాజీలను తమకు తెరగా నుపయోగించుకొనినట్లు లున్నదేగాని, లూటింగు విషయము నమ్మ దగినదిగ లేదు. ఆ విషయమున నెక్కువవాదన అపునరమని భావింపను.

అడ్వకేటు జనరలు:—ఇంకను వాదించుచు, జాతీయపతాకమువలన నల్లరి జరుగునని పోలీసువారికి దెలిసినయెను, వారు దెలిసినసాక్ష్యము సంప్రదించినవారు గాదాయనవిషయమును నిర్ణయింపవలసినది మేజిస్ట్రేటు గాని ఇతరులుగాదనియు వాదించుచుండగా, కోర్టువా రాదినమునకు లేచిరి. తిరిగి సోమవారమున వాదనలు సాగింపబడును.

నేషనల్ యిండియన్ ట్రైపు యిన్స్టా

రెన్సుకంవెని,లిమిటెడ్.

సామాన్య రేట్లతో సిరమైసట్రియు అభివృద్ధిచెందునట్టి కంపెనీ.

మేనేజిమెంటు క్లుప్తముగను తెలివిగను చేయబడును. బలమైన డైరెక్టర్లు.

యీ క్రింద వుపహరించిన స్థలములలో పలుకుబడిగల పెద్దమనుష్యులు ఏకైకంగా కావలెను.

ఫత్రూర్	నెలిమర్ల
బరంపురం	విజయనగరం
ఇచ్చాపురం	పార్వతీపురం
ఫలాసా	విశాఖపట్నం
నాపదా,	అనకాపల్లి
పల్లాకిడి	యలమంచిలి
చీపురుపల్లి	తుని

టరమ్ముకు ఈ క్రిందివారికి వ్రాసికొనుడు.

టి. వి. రాఘవయ్యగారు,

పాదాక్షిపా : కలకత్తా చిఫ్ ఏజెంట్సు, 92-2 నార్తర్న్ సర్కార్సు, బెజవాడ

నయినిటాలు చెరసాలలో సంభాషణలు

లిడరుపత్రిక ప్రకటించిన కొన్ని ముఖ్యనియమములు

అలహాబాదు, జూలై 30—నిన్న కొద్దిగా వర్షము కరి యును నే యుండెనుగాని నేడు మధ్యాహ్నము 30 గంటలయిన మరీకొన్ని నిమిషములకు ఒక బైకుకారు నయినిటాలు చెరసాల ద్వారమువద్ద పడవముగా నిలుపబడెను. జయిలు వార్తరులను ద్వారపాలకుడగు నైకుకును వచ్చిన అతిథులకు సగౌరవముగా పంపిణీము లొనరించిరి. మొదట జయకరుగారు ను పిమ్మట సర్ తేజబహద్రుల సప్రగాధును ఆకారులోనుండి దిగిరి. వారి వదనములు మిక్కిలి గంభీరముగా నుండెను. వారికి స్యాగతముపగుటకు జయిలు నూపరింపెండెంటు పేజకు జి. ఆర్. ఓ. బ్రే బి. ఎం. ఎస్. గారు చెరసాలద్వారమును దాటి వెలు పలకు వచ్చిరి. సప్రగాధు మొదట ఓ. బ్రే గారితో కరస్పరసముగావించి పిమ్మట నాలుగు మాటతో జయకరుగారితో పరి చయమును కలిగించిరి. అంతట మిక్కిలి భారముగల కారాగృహ ద్వారములు తెరువబడెను. వారుముగ్గురును నూపరింపెండెంటు గదిలోనికి పోయిరి. మరల ద్వారములు మూసివేయబడెను. జయకరుగారు రెండు పెద్ద కాగితములకట్టలను చేతిలో పట్టు కొనియుండిరి. సర్ తేజబహద్రుగారి నవుకరు ఒక చిన్న కాగి తము పెట్టెను సప్రగాధి చేతికిచ్చెను.

ఫలములను, రుచ్యపదార్థములను గొనిపోవుట

పండిత మోతీలాలు నైహూ పండిత జనహరలాలు నై హూగార్ల కొరకు నేను నాకారులో కొన్ని ఫలములను యి తర ఆహారపదార్థములను తీసుకొనివచ్చితిని. వాటిని లో నీ కి గొ నీ పో వచ్చు నా? అని సప్ర గాధు నూపరింపెండెంటు నడిగిరి. కొనిపోవచ్చునని నూపరిం పెండెంటు తెలిపెను. వాటిని తీసికొని రమ్మని సప్రగాధు తన చాసనరుతో చెప్పెను. ఒక పండ్లగంపను రెండు టిపెను కారులను కారులో నండి తీసుకొనివచ్చిరి. ఆ టిపెను కారు లో పులావు మున్నగు రుచ్యపదార్థములు కలవని యూహిం చుటకు తగిన ఆధారము కలదు.

నైహూగారిని తీసుకొనివచ్చుట

తీరు లోపలికి వెళ్లిన మరీ 15 నిమిషములకు సప్రధాన ద్వారమునకు యెదురుగానున్న లోపలి ద్వారము పూర్తిగా తెరువబడెను. పండిత మోతీలాలు నైహూగారును పండిత జన హరలాలు నైహూగారును చేతిలో చెరియొక గొడుగును పట్టుకొని ఎదురుగా ముఖద్వారముకడకు (పోర్టులు) వచ్చుచుండిరి. జయిలరు సి. ఇ. త్రైనుగారుగూడ వారివెంటనుండిరి అంతట పోర్టులు లోపలిద్వార ము తెరువబడెను. వారందరును అటల గంభీర మదగ్గరయిన ముఖోనే ఆపోర్టులలో ప్రవేశించిరి. అప్పుడు భారవాహుగు సప్రధానద్వారమునందలి గవాక్షద్వారముకడ వారు తూణకాలము నిలిచి యినుపపూలగుండ నొక్కసారి కలయచూచిరి. అంతట వారుగూడ నూపరింపెండెంటు కార్యాలయమున ప్రవేశించిరి.

నైహూగార్లు చాలబలహీనముగా నుండుట

పండిత మోతీలాలు జనహరలాలుగార్ల నరెస్తుచేసినప్ప టికంటె నిపుడు వారు చాలవృద్ధులుగను దుర్బలులుగను గూడ కనుబడిరి. మోతీలాలుగారు పొట్టులాగును వస్త్రము వెచ్చుకొలు ను కాలికి చెప్పులను ధరించిరి. మేజో శ్ల ను తొడ గ లేదు. జనహరలాలుగారు ధోవతినికట్టి మడతాను వెచ్చుకొలును తొడి గిరి. కాళ్లకు చెప్పులను ధరించిన వారిద్దరునుగూడ ట్రాపి లను పెట్టుకొనలేదు.

సంభాషణకాలము నాకస్మికముగా మార్పుట

నేడు పుడయమున 11 గంటలకే సప్రగా జయకరుగార్లు మోతీలాలు జనహరలాలుగార్లతో సంభాషించునట్లు మొదట నిర్ణయింపబడెనుగాని మోతీలాలుగారికి జబ్బుగానున్నది. 11 గంటలకు ఆయన భోజనముచేయుట అలవాటు. 12 మొదలు 3 గంటలవరకును మోతీలాలుగారు విశ్రాంతిని పుచ్చుకొందురన ఉదయమున 3 మొదలు 11 వరకైనను మధ్యాహ్నము 3 మొదలు రాత్రి 3 గంటల వరకైనను సంభా షణలను జరుపదగునని మోతీలాలుగారు కోరుచున్నారు. అని జయిలునూపరింపెండెంటు 11 గంటల ప్రాంతమున టెలిఫోనులో సప్రగాధికి తెలిపినందున నేడు మధ్యాహ్నము 3 గంటలకు సంభాషణ జరుపునట్లు మరల నిశ్చ యింపబడెను. కాననే నేడుపుడయమున 11 గంటలకు జరుగ వలసిన సంభాషణ నేడు మధ్యాహ్నము 3 గంటలకు జరిగినది.

ఆంధ్ర బ్యాంకు లిమిటెడ్, బందరు.

స్థాపితము—1923

హైదరాబాదు బ్రాంచి

కొందరి హైదరాబాదు పాకల ప్రాంతాహముమీద అపట్టణముందు యాబ్యాంకు బ్రాంచి నొకదానిని యా మాసాంతములోగా ప్రారంభించుటకు నిశ్చయింపబడినది. నిజాంరాష్ట్రములందుండే జనులు యా బ్యాంకు తమ దిగనే భావించుకొని దాని అభివృద్ధికి తోడ్పడగలండులకుగాన, 200 పేర్లు వారలకిచ్చుటకు తీర్మానించడమైనది. బందరు నందు పేరు 1 కి 100 రూపాయలు వసూలు చేయబడినది. యిప్పు డీపేర్లను కావలసినవారు రు 150 లు యిచ్చెద మన్నను అమ్మవారు కనబడరు. ఆయినను హైదరాబాదు బ్రాంచి పేర్లు ప్రైకారణమువలన మామూలు ధరకే (at par, యివ్వబడును. పేరు 1 కి ప్రస్తుతము రు. 50 లు వసూలు చేయబడును.

రావుబహదూరు తెడింబి హనుమంతరావు పంతులు,

యితర వివరములకు:—

మేనేజింగ్ డైరెక్టరు,
డి. యస్. శాస్త్రి, యం. ఎ., శైక్రటిరి.

ఏజెంటు:—ఆంధ్ర బ్యాంకు, లిమిటెడ్,
877 రెసిడెన్సీరోడ్డు, హైదరాబాదు-అని వ్రాసిన బడయగలరు.

కేరళ చందన సబ్బు

నేదతీర్చి, చల్లదనము నిచ్చును

హిందూదేశమునకు తగిన శ్రేష్ఠమైన సబ్బు

ఏజెంటు స్టాకిస్టు:—

మద్రాసు, చెంగల్పట్, ఉత్తర
ఆర్కాడు, దక్షిణ ఆర్కాడు, చిత్తూరు.

నైజాం రాష్ట్రం

కడప

అనంతపురము

బెల్లారి

గంజాం

విశాఖపట్నం

ఆదంహాజీ మహమ్మద్ నేట్, నెం. 7,
బందరు వీధి, జి. టి. మద్రాసు.

కె. విశ్వనాథం శెట్టి, జనరల్ మర్చెంటు,
జనరల్ బజారు, శికింద్రాబాదు, డక్కన్.

సుల్తాన్ ఖాన్ లోహనీ అండ్ సన్సు, కడప.

బి. సి. ఆదినారాయణచెట్టి అండ్ బ్రదర్సు,
అనంతపురం.

హెచ్. రంగన్నగౌడ్ అండ్ బ్రదర్సు, బెల్లారి.

పి. జి. రావ్ అండ్ సన్సు, ఛత్రపూరు.

అత్తిరామశర్మ, భరద్వాజబిల్డింగ్స్, విశాఖపట్నం.

మోతీలాలుగారికి అన్వయతగానుండుట

యికిలికు కుక్కరుపంపుట

చెరసాలలోని ఆహారము మోతీలాలుగారికి సరిపడుట లేదు. మరల ఉజ్జ్వలపుడగ్ల ప్రారంభమైనది. నీరసముగూడ చాల మొదైనది. మోతీలాలుగారికి యింజక్షను యిచ్చుటకు కొన్ని రోజుల క్రితము రాయబహదరు డాక్టరు బి. ఎస్. వెనర్జీగారు చెరసాలలోనికి తీసికొనివెళ్లిరి. మోతీలాలుగారికియ్యబడిన గది ఆయనకేమియును నచ్చలేదు. అది చాల యరుకుగానున్నది. సా మానులనుకొనుట స్నానముచేయుట (మలవిసర్జనోపకరణము (కమాడు) నుంచుట యిది అన్నియును ఒక్కగదిలోనే జరుగ వలసియుండెను. ఈకొట్టలో ఎలక్ట్రిక్లైట్లును పంకాలును అమర్చబడి యుండలేదు. చమురు శక్తివలన నశ పడునట్టి ఒక ప్రామును మోతీలాలుగారి కుటుంబమువారు పంపిరి. దాని నే మోతీలాలుగా రుపయోగించు కొనుచున్నారు. ఆగర్భ శ్రీమంతులగు మోతీలాలు జనహరలాలుగార్ల వంటివారికి భారతదేశపు చెరసాలలు తగిన స్థలములుకావు. డెట్టివారిని ప్రత్యేక ప్రదేశములలో నుంచుటయే సమంజసము. నైహూగారు కోరినవారాపత్రికలనుగూడ వారికిచ్చుటలేదు. మోతీలాలు గారికి శిక్షణేబడినపు డీవిషయమును మోతీలాలుగారు మేజ ప్రైటుతో చెప్పియుండిరిగాన అప్పటినుండియును ఒకదినపత్రి కను వారికిచ్చుచున్నారని అది వారికిష్టమైన పత్రికకాదు. వారు లీడరు పత్రిక కావలెనని కోరిరి గాని దొరతనమువారు వారికి లీడరు పత్రిక నిశ్చయించి ఒక ఆంగ్లో యిండియను డెయిలీ పేపరును పంపుచున్నారు. ఇట్టి పరిస్థితులలో నైహూగార్లను నీతి యెటులుండునదియును ఊహింపదగినదేగాని వర్ణింపదగినది కాదు. సంభాషణలు మేడ గాద జరుగుట

ముఖమందిరము (పోర్టులు) మేడ మీదనున్న గదిలోనే సంభాషణలు జరుగునట్లు నిశ్చయింపబడెను. ఈ గది లోనే వెనుక అసహాయోద్యమము జరిగినపుడును యిపుడు సత్యాగ్రహ సందర్భమునందునుగూడ కేసుల విచారణ జరుప బడుచున్నది. ఈ గదిని సుభ్రపరచి అచట నొక పంకా (పులు షాను)గూడవచ్చిరి. కొన్ని కుప్పలు బల్లలు మున్నగువానిని గూడ వేసియుంచిరి. ఉద్యోగులు యాగదిలో యిన్నియేర్పా టులను చేసియుండినను అదియొకచీకటి బైరుకొట్టువలేనేయుం డెనుగాని అతి ముఖ్యములగు రాజకీయ విషయములను చర్చిం చుటకు తగిన విశాలముగు మందిరముగా నుండియుండలేదు.

సప్రగా జయకరుగార్లు విశానవదనములుగానే

కనబడుట

సాయంకాలము 7 1/2 గంటలకు సప్రగా జయ కరుగార్లు చెరసాలలోనుండి వెలుపలికి వచ్చినపుడు వారివదనములు చాలవికాసముగానే యుండెను. నేడు మధ్యాహ్నము 3 గంటలకు మరల నీరీద్దరును చెరసాలకువెళ్లి నేడు సాయంకాలము 7-80 గంటలకు మరల వెలుప లికివచ్చిరిగాని పూనాలో చెరసాలనుండి వచ్చినపుడు కనుబడిన మందహాసము నేడుకనబడలేదు అని మాచిలేఖరి వ్రాసెను. (లిడరు)

బి. ఎస్. శర్మగారి అరెస్టు

తిరుత్తనీలో 144 సెక్షను ధిక్కరించినందుకు

తిరుత్తనీ, ఆగ 2:—తిరుత్తనీ డివిజను కల్లు దుకాణముల వేలం పాటలు డిప్యూటీ తాసిల్దారు కార్యాలయ మునందు నిన్నను జరిగెను. 144 సెక్షను ప్రకారము యిదివరకు ప్రకటింపబడిన నిషేధపుట త్రెరుపు అనులులో నున్నదని ముం దుగనే తాసిల్దారుగారు చూడోరా నేయించిరి.

బి. ఎస్. శర్మగారు మదరాసు సత్యాగ్రహవారింటి రు పికటింగు చేయుచుండుటచే వెంటనే అరెస్టు చేయబడెను. డివిజను ఆఫీసరు పి. వి. బాల కృష్ణయ్యగారు ఎం. ఎ., బి. సి. ఎస్. విచారింది శర్మగారికి 4 నెలలు కఠినశిక్ష రూ 500 జరిమానా విధించిరి. తరగతిలో చేర్చిరి. (స్వ. వి.)

హోమియో వైద్యచికిత్సాసారము

1 భాగము. ఇందు 70 మూలకలను గురించి వైద్యులకు విద్యార్థులకు జనసామాన్యమునకు మిక్కిలి ఉపయోగముగ వ్రాయబడిన 179 పేజీల గ్రంథము. వెల రు 2- చుట్టిబడ్డల కాలేయపు ప్లీహపు బల్లలు ఈ విధానముననే పూర్తిగా స్వల్ప కాలములోనే నివారణ చేయబడును. వెల 1-కి మందుకు చార్జి రూ 4 లు మాత్రమే. పోస్టుచార్జి ప్రత్యేకము.

డాక్టరు బి. శ్రీరాములు, ప్రిన్సిపలు, విజయనగరం.

భారతదేశ సంరక్షణ: నైపుణ్యము కమిటీ నిర్ణయము

రాగల త్రివేణికావ్యక్తిలో ప్రకటించబడుచున్న వ్యాసము

సర్ పి. యస్. శివస్వామి అయ్యరుగారి విరచితము

నైపుణ్య కమిటీ రిపోర్టును ఇంగ్లాండులోని పత్రికాధిపతులను ప్రశంసలుగాను వహింప! నైపుణ్య అని కొనియాడిరి. రాజనీతియంతయు వారి నివేదికలోనే యున్నదని ప్రశంసించిరి. భారతదేశ రాజ్యాంగ నిర్మాణమునకు దివ్యమైన సాధనోపాయమని సంతోషించిరి. కాని భారతదేశములోనివారు యీనివేదిక సర్వావస్థకదాయకమనియు అధినివేతనావస్థాత్మకప్రాప్తి లేకుండుటకై కత్తింపబడిన ప్రజల ప్రతిబంధకమనియు దూషించి తిరస్కరించిరి.

భారతదేశమునకు బాధ్యతాయుత స్వపరిపాలన మొసంగుటయే బ్రిటిషువారి సంకల్పమై యున్నదని 1917 సంవత్సరములో బ్రిటిష్ పార్లమెంటువారు వాదనానుచేసిరి. ఇర్విను ప్రభువుగారు యీవాదనమునే పునశ్చరించెడి, ఇటీవల నొక్కొక్కానిచిరి-కాని, నైపుణ్యకమిటీవారు నివేదికపై జెప్పిన వాదనములను నిరసయోగ మొనర్చి ఉన్న హక్కు-స్వాతంత్ర్యములను నెనుక కీడ్చుటకై యుపకరించుచున్నది:- భారతదేశము యొక్క అత్యంతగౌరవకావశ్యములను గూర్చి నైపుణ్యకమిటీవారి సంగీత సలహాలనుబట్టియే వారి నివేదికను భారతీయులు తృప్తికరించుటకు తగియున్నది.

నైపుణ్య నివేదికనుగూర్చి నాయభిప్రాయములను తెలియజేయవలసినదిగా త్రివేణికావ్యక్తిసంపాదకులు నన్నుకొరియండిరి. నేను మితవాదపక్షములో జేరినవాడను. కాని నే నిష్పక్షాంశగడి యభిప్రాయములు నా స్వతంత్రాభిప్రాయములుగా భావింపవలసినదేగాని, నా మితవాదపక్షమున నే నొసంగిన యభిప్రాయములుగా పరిగణింపవలదు.

ఆత్మసంరక్షణసామర్థ్యము కలిగిన నేగాని స్వపరిపాలనార్హత కలుగదు

నైపుణ్యసంఘానివేదికయొక్క మొదటిభాగము (వాల్యూము) నందు భారతదేశ సరక్షణవిషయమై కొంత చర్చింపబడినది. భారతీయులు తమదేశమును తమ సంరక్షించుకొనగల శక్తిసంపన్నులైననీగాని స్వపరిపాలనార్హులు కావాలను. కాని, భారతీయులకు ఆత్మసంరక్షణ సామర్థ్యము లభించుటకు కొన్ని ప్రతిబంధములు కలవనియు, ఈ ప్రతిబంధకములను జూచి లోలోపల తాము సంతోషించుట లేదనియు నైపుణ్యకమిటీవారు వ్రాసిరి. కాని, యీ ప్రతిబంధకములు త్వరలో తొలగిపోవనియు చాలకాల మింకను యధాప్రకారముగా నుండగలవనియు అభిప్రాయ మొసంగిరి. ఈ ప్రతిబంధకములయొక్క మూలకారణములను తొలగించి గట్టి పునాదులతో ఏర్పాటు చేయవలయునని తాత్కాలిక సంతోషమునకై స్వల్పసంఖ్యలను భారతీయులకు కలుగజేయుచు కాలము జరుపుచుండుటవల్ల బ్రిటిష్ వారికి సదుద్దేశములు లేవని భారతీయులు సందేహింపగలరనియు నైపుణ్యకమిటీవారు వ్రాసిరి.

బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యమునందు గల అధినివేతన రాజ్యములకు స్వయం సంరక్షణావసరము కలదు. కాని, భారతదేశముయొక్క పశ్చిమోత్తర సరిహద్దులను కాపాడుటయందు గల చిక్కులు పై జెప్పిన అధినివేతన రాజ్యములకులేవు. సదరు అధినివేతన రాజ్యములవారు భరించుచున్న నైతిక వ్యయముతో సరిపాల్చి చూచినయెడల యిండియాలోని నైతికవ్యయము దేశాదాయమునుబట్టి అత్యధికముగా నున్నది.

స్వపరిపాలనమును బట్టియు, నైపుణ్య బాతివిభేదమునుబట్టియు నైతికవ్యయ ముండును. భారతీయ నైపుణ్యసంఘం బ్రిటిష్ సోల్దరును భరించుటకు రిలెట్టు ఎక్కువ వ్యయ పడుచున్నది. ఏ నైపుణ్యము ఎందుకొరకు వినియోగపడవలసియున్నదో ఆ ప్రయోజనమును బట్టి ఆ నైపుణ్య మెంత పెద్దదిగా నుండవలయునో నిర్ణయింపవలసియున్నది. నైతిక వ్యయవారేత్తే లిది నిర్ణయించగలరు.

నైపుణ్యములో ఇక పనిలేదనియు, ప్రపంచములోయందఱు లిక జరుగనియు, ఆతర్జాతీయసమితివల్లనే ప్రపంచశాంతి నునిరముగా నెలయుననియు భావించెడివాడను నేనుకాను. ఒకజాతితో ఇంకొకజాతియందఱు కలుగకపోయినను దేశములోని సక్రమ పరిపాలనకైనను కొంత నైపుణ్యము ఉండి తీరవలయును. ఆయుధవిస్త్రాన ప్రచారములగూడ పటాలము లన్నియు రద్దుచేయవలయునని తీర్మానించుటలేదు.

నైపుణ్యములో ఏజాతివారు ఉండవలయును అనువిషయములో నైతిక వ్యయవారేత్తే నిర్ణయింపవలయును. కాని, అట్టి

వేత్తల నిర్ణయములు రాగవ్యవహారమునూతములే! యుండుటచే సమగ్రముగా ఆమోదింపదగినవి కావు.

భారతదేశములోని నైపుణ్యముల మూడు విభాగములుగా నున్నవి. ఒకభాగము సరిహద్దు రాష్ట్రములయొద్ద దేశసంరక్షణార్థము నిలువయుండును. రెండవభాగము, రణరంగములకు అవసరమైన ఖ్యదు పోవుటకై నిలువయుండును. మూడవభాగము దేశములోని అంతఃకలహములను అణచివేయుటకై వ్యవహరించును. ఈ మూడుభాగములను చేరిన నైపుణ్యనివహమంతటిలోను ఇద్దరు బ్రిటిష్ సోల్దరులకు 5 గురు భారతీయ నైపుణ్యులచొప్పున చానూషాయాని కలర.

సరిహద్దు సంరక్షక నైపుణ్యభాగములోమాత్రము 10 బ్రిటిష్ సోల్దరులకు 67 గురు భారతీయ నైపుణ్యులచొప్పున కలరు. కాని, దేశములోని అంతఃకలహాలనివారణ మనకై ఏర్పడియున్న నైపుణ్యభాగమునందు 8 మంది బ్రిటిష్ సోల్దరులకు 7 గురు భారతీయ నైపుణ్యులచొప్పున కలరు. ఈ నైపుణ్యభాగముందు మిగిలిన నైపుణ్యభాగములకుంటే బ్రిటిష్ సోల్దరుల సంఖ్య హెచ్చుగానున్నది. ఈ నైపుణ్యభాగమునందు బ్రిటిష్ సోల్దరులే ఎక్కువగా నున్నారు. భారతీయ నైపుణ్యులే తక్కువగా నున్నారు. అంతరంగిక సంరక్షణ విషయములోమాత్రము బ్రిటిష్ సోల్దరులు ఎందువల్ల ఎక్కువగా నుండవలసివచ్చెనో తెలియవలసియున్నది. నైపుణ్యకమిటీ ఇందులకొక్కటే సమాధానమిచ్చిరి. భారతదేశములో మతాంతరకలహములు హెచ్చుగా కలవనియు, అందుచేత నిమ్నపాతముగా కల్లోల సందర్భములలో వ్యవహరించగల నైపుణ్యులు బ్రిటిష్ సోల్దరులేయనియు, అందువల్ల యీ అంతరంగిక సంరక్షణ నైపుణ్యభాగములో బ్రిటిష్ సోల్దరులే అధిక సంఖ్యాకులుగా కావలసియున్నారనియు నైపుణ్య సభ్యులు సమర్థించిరి.

సామాన్యముగా దేశములో అంతఃకలహాలు ప్రాప్తించినప్పుడు పోలీసు దళములే ఉపయోగపడును. పోలీసు పటాలములు పక్షపాతబుద్ధితో వ్యవహరించినవి యిదివరకెన్నఁదను నిరూపించియుండిలేదు. అట్టి పక్షపాతబుద్ధి పోలీసు దళములయందు నున్నయెడల పోలీసు పటాలములందు కూడ బ్రిటిష్ భటులనే నియమించి యుండవలెను. కాని అట్టిది జరుగలేదు. పోలీసు పటాలములు చాలినంతగా లేని కారణమునను పోలీసువారి ఆయుధసామగ్రి చాలినంతగా లేనికారణమునను అట్టి కల్లోలసందర్భములలో ముఖ్యతమైన నైపుణ్యము రప్పించబడుచుండినీగాని పోలీసువారు పక్షపాతబుద్ధితో రాగవ్యవహారములతోడను వ్యవహరించుటవల్ల కాదు. కాబట్టి మతాంతరకలహములను అణచివేయుటకై ముఖ్యతమైన భారతీయ నైపుణ్యులే సమర్థులు కావాలను? పోలీసుభటులే నిమ్నపాతబుద్ధితో వ్యవహరించగల్గినప్పుడు ముఖ్యతమైన భారతీయ నైపుణ్యులను వ్యవహరించగలదు. కనుక భారతీయ నైపుణ్యులు యీ సందర్భములలో సర్వసమర్థులై యుండగా, బ్రిటిష్ సోల్దరుల యవసర మెందుకు కలుగవలెను?

రాష్ట్రీయప్రభుత్వములవారు తరచుగా బ్రిటిష్ సోల్దరుల పటాలములే అట్టి సందర్భములలో కావలసియున్నదని అనేక మాన్యుకోరి యుండిరి. కాని, ఎన్నిమార్లు ఆ ప్రకారముగా కోరబడినో అంతగా కోరబడిన సందర్భములలో ఎన్నిమార్లు బ్రిటిష్ సోల్దరుల పటాలములు సప్రయ చేయబడినవి? ఈ లెక్క-వివరములు మాత్రము తెలియజేయబడుటలేదు. అయినప్పటికిని, యీరీతిగా బ్రిటుషసోల్దరులే కావలయునని కోరియుండిన దెవరు? రాష్ట్రీయప్రభువులగు గవర్నరులే, వీరు ఆంగ్లేయులే కనుక వీరి యభిప్రాయము అభిమానపూరితముగా పరిగణింపదగినది.

రణరంగ నైపుణ్యభాగములోగాని, సరిహద్దుసంరక్షక నైపుణ్యభాగములోగాని లేనట్టి అధికసంఖ్యాక బ్రిటిష్ సోల్దరు ప్రాధాన్యము దేశాంతరంగిక సంరక్షణనైపుణ్య నివహములో మాత్రమే ఎందులకుండవలయును? పై సమాధానములు సహేతుకములుగా లేవు. కనుక నమ్మదగిన సమాధాన మొక్కటే కలదు. ఈ దేశములోని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారిని ధిక్కరించి ప్రజలు తిరుగుబాటుచేయునుండ అణచివేయుటకై యీ బ్రిటిష్ సోల్దరులు యీ నైపుణ్యభాగమునందు అధికసంఖ్యాకులుగా నియమింపబడిరి. ఇదియే కారణము. మతాంతరకలహములను అణచివేయుటకు కావాలను.

దేశములోని వివిధ తెగలయొక్క యోధులక్షణము

భారతదేశములో వేర్వేరు తెగలవారిగల యోధులక్షణములుగూర్చి సయిమును కమిటీవారు ప్రస్తావించిరి. కొన్ని తెగలవారికే యోధులక్షణము కలదనియు మరికొన్ని తెగలకు లేదనియు నిరూపించిరి. ఇదివరలో కొన్ని తెగలవారి నుండియే నైపుణ్యులను నేకరించుటయును మరికొన్ని తెగలవారిని నిరాకరించుటయును యీవిధేన మేర్పడినది. గత విరోధాపంగాను సందర్భమున పటాలములు వివిధగా కావలసియుండి అన్ని తెగలవారి నుండియు నైపుణ్యులు నేకరింపబడిరి.

భారతదేశమునందలి వివిధ ప్రాంతములనుండి పటాలములోనికి జనులు వచ్చిచేరి, ఈవిషయములో ముద్రానురాజభాని తృప్తిపొందెను నాక్రమించినది. దక్షిణదేశ పటాలముల వారి త్రలో ముద్రాను సీపాయి మంచిప్రతిష్ఠ సంపాదించియుండెను. ఆయా రాష్ట్రములలోని జనులు అధికసంఖ్యాకులై పటాలములలో అప్పుడు జేరుటకుగాని జేరకపోవుటకుగాని కారణము ఆయా రాష్ట్రీయులందుగల యోధులక్షణముగాని పిరికితనముగాని కాదు. ఆయా రాష్ట్రీయులకు ఇతరదేశీయోపాధులు ఉండుటనుబట్టియు లేకపోవుటనుబట్టియు అట్లు తటస్థించెను.

భారతదేశమునకు నిజముగ స్వపరిపాలన మున్నయెడల దేశములోని ప్రజలయందు నిజమైన యోధులక్షణములు పెంపొందించుటకై ప్రయత్నములు చేయబడియుండును. పూర్వము ధీరత్వము కేవలము ఘట్టుకతో ఉద్భవించునని మాత్రమే కావు. అవి క్రమశిక్షణమువల్ల పెంపొంది అనిర్పించవలసినవి కూడనై యున్నవి. కొన్ని రాష్ట్రములలోని ప్రజలు యోధులై కూర్చులై యుండుటవల్లను మరి కొన్ని రాష్ట్రములలోని జనులు అట్టి శౌర్య సాహససూక్ష్మతై యుండుటవల్లను ఆయా రాష్ట్రములకు పరస్పర కాంతి భద్రములు పొసగుటకష్టమని వాదించుచు నున్నారు. అందుచేత ఆయా రాష్ట్రములకు పరస్పర సంఘర్షణ లేకుండుటకై దేశములో బ్రిటిష్ సోల్దరులపటాలములు దేశాంతరభద్రమునకై నిరంతరము అవసరమని నైపుణ్యసభ్యులు వాదించుచున్నారు. కాని, యిట్టియెడల తక్షణనైపుణ్యములు వివిధ రాష్ట్రీయులందు లేకుండజేయుటయే ప్రభుత్వమువారి కర్తవ్యమై యున్నదిగాని బ్రిటిష్ సోల్దరుల నిరంతరముగా నిలువ యుండుట కర్తవ్యము కావలదు. అన్ని రాష్ట్రములలోని ప్రజలను నైపుణ్యములో జేర్చుకొనుచు క్రమశిక్షణ మొసంగుచు, దేశములోని అన్ని భాగములను సమానప్రతిష్ఠతో గానిరావలయును.

ఆర్యులు బటాలీయను స్త్రీము (నగర-పటాలవిభాగము) అనునొకపద్ధతి ననుసరించి భారతీయులకు క్రమశిక్షణ మొసంగవలయునని ఒక ఏర్పాటు చేయబడినది. ఈ ఏర్పాటు ఆమోదింపబడిన 4 సంవత్సరములు పరచబడినది. ఈ ఏర్పాటు అమలు పరచుటకు అన్ని విధములుగా అసందర్భమైన పరిస్థితులు ఏర్పడిన యీసంవత్సరమున దినములలో ఇది అమలు పరచబడినది. 4 పటాలములు ఏర్పాటు చేయుటకు బదులు ఒక్కటే ఏర్పాటు చేయబడినది. కాబట్టి నైపుణ్య ప్రభుత్వము నుంచిచేడి విషయములనుబట్టియు యిచ్చేడి సలహాలనుబట్టియుచూడగా భారతదేశాభ్యుదయమునకై వారు ఏమాత్రమును ఆందోళన జెందుచున్నట్లు కన్పించదు. వారి సలహాలలో రాజనీతి యొక్కింతయును లేదు.

స్త్రీనుకమిటీ సభ్యులు భారతదేశదేశీకసంస్కరణావకాశములనుగూర్చి విచారించెసిరి. నైపుణ్యములోని బ్రిటిష్ పటాలములకు క్రమశిక్షణ తొలగించి భారతీయ పటాలములను ఏర్పాటుచేయు విషయములో మొదట 8 ఫ్లాజులను తరవాత నింకొక 8 ఫ్లాజులను భారతీయ నైపుణ్యులకు గలవిగా చేసి కొన్ని దశాబ్దములైన పిదప యీరీతిగా బ్రిటిష్ పటాలములను తొలగించవలయుననుపద్ధతి ఆచరణ యోగ్యము కాదని స్త్రీను కమిటీలోని భారతీయ సభ్యులును, ఇద్దరు యూరోపియను సభ్యులును తీర్మానించియుండిరి. కాని, యీ పద్ధతియే చాల మంచిదని నైపుణ్య కమిటీవారు నూచించిరి. కాని, అందులకు కారణములను పేర్కొనలేదు.

స్వదేశసంరక్షణ సామర్థ్యము, అధినివేతన స్వాతంత్ర్యము-ఏది ముందుగా కలుగవలయును?

బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యములో అధినివేతన రాజ్యములు కొన్ని యీవరకే కలవు. కాని, యీ రాజ్యాంగములకు అధినివేతన స్వాతంత్ర్యము ఒకసంగబడిననాటికి అవి స్వసంరక్షణ సామర్థ్యమును కలిగియుండలేదు. కాని, భారతదేశ సరక్షణ విషయమును ఇతర అధినివేతన రాజ్యముల సంరక్షణవిషయమును సమానవిషయములు కావనియు భారతదేశమునకు శత్రువులవలన కలుగగల ఆపాయములు అనుభవము సన్నిహితమై యున్నవనియు, ఇట్టి యుద్ధప్రదములు మిగిలిన అధినివేతన రాజ్యములకు లేవనియు నైపుణ్యసభ్యులు వాదించుచున్నారు. భారతదేశమునకు మెట్ట మార్గమున పర్యత మార్గములగుండా అన్యదేశీయులు దాడివెడలట కవకాశములు పెక్కులకలవనియు, భారతదేశముయొక్క మెట్టనైపుణ్యములందు కట్టుదిట్టము కావలసియున్నవని వాదించిరి. కాని, స్వదేశసంరక్షణసామర్థ్యము పూర్తిగా ఏర్పడిననీగాని అధినివేతన స్వాతంత్ర్య మొసంగుటకు వీలులేదు, అనువరతు మిగిలిన అధినివేతన రాజ్యముల విషయములో శిష్టాచార విధింపబడినది. పై జెప్పిన బ్రిటిష్ పటాల రాజ్యములకు అధినివేతన స్వాతంత్ర్య మొసంగిన పిదప కొలది సంవత్సరముల వరకును బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య ప్రభుత్వ పటాలములే సదరు పటాల రాజ్యములందే మకాము చేసి యుండునట్లు ఏర్పాటు చేయబడినది. సదరు సామ్రాజ్య పటాలములకు వ్యయములనుకూడ సామ్రాజ్యప్రభుత్వమువారే భరించియుండిరి. కాబట్టి విదేశీయ దండయాత్రల బాధలు

లేకుండ సదరు పరిసరాజ్యమును కాపాడుట కయ్యోడి వ్యయమునకూడ సామ్రాజ్యప్రభుత్వమువారి భరించుకొంటుంది. పరిసరాజ్యముల విషయములో నిట్లు జరిగియుండెను. కాని భారతదేశ విషయములో బ్రిటిష్ వారి వైఖరి ఎట్లున్నది? భారతదేశమునకు అధినివేశ స్వాతంత్ర్య మొసంగిన మరునాడే ఇచటనున్న బ్రిటిష్ పటాలములన్నియు తొలగింపబడవలెనని నైపును ప్రభువులు చెప్పుచున్నారు.

సంపూర్ణ మైన అధినివేశ స్వాతంత్ర్యము నెలకొల్పబడిన పిమ్మట పై రీతిగా జరుగవచ్చును. కాని, అధినివేశ స్వాతంత్ర్యము సర్వతోముఖముగా నెలకొల్పబడుటకు తాత్కాలికముగా కొలది సంవత్సరములు కొన్ని ఏర్పాట్లు జరుగవచ్చును గదా? అధినివేశ స్వాతంత్ర్య విధానము అమలుపరచుటకై నిశ్చయించిన తోడనే సదరు విధానమును అమలు పరచుట పూర్తి చేయుట కై మధ్యగడచెడి అపరిపక్వతలో నెట్టి సైనికనియమకములు జరుగవలెను అను విషయమే ఆగోచించవలసియున్నది. భారతదేశమునకు స్వయం సంరక్షణ సామర్థ్యము లేదను నెపమున అధినివేశ స్వాతంత్ర్యము నొసగుట నిలిపివేయరాదు. పరిసరాజ్యములకు సముద్ర తీరములందు సర్వసమర్థమైన నౌకానైవ్యము లేర్పడువరకు అధినివేశ స్వాతంత్ర్య ప్రాప్తి నిలిపి యుంచలేదు.

కనుక ఈ విషయము నొక విధముగా సమన్వయించి పరిష్కరించుటకు పిలువబడిన మాత్రము నైపునుసభ్యులు మాచించిరి.

అధినివేశ పటాలములను నొక నైపునివహము దేశాంతర్గతమునకై ఏర్పాటుచేయవచ్చుననియు ఈ పటాలమున కయ్యోడివ్యయవిషయములో ప్రజాప్రతినిధి యగు నొక ప్రభుత్వమునిర్మింపబడినందున అధినివేశమును విదేశీయదండయాత్రలకులేకుండ దేశసంరక్షణార్థము బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యప్రభుత్వపటాలములు ఈ దేశములో కొన్ని యుండవలసియు, యీ పటాలములకు వ్యయముల గవర్నరు జరజలుగారే సర్వస్వతంత్రులై ఖర్చుజెల్లవలయుననియు, ఈ ఖర్చుపద్ధతి విషయమై భారతశాసనసభవారు విచారించి అంగీకరించుటకుగాని నిరాకరించుటకుగాని పిలువబడవలెననియు సలహా నిచ్చిరి. దీనినిబట్టిమాడగా సైనికప్రతిభాగములను మిగతా కల్పించి భారతదేశమునకు స్వపరిపాలనార్హతగాని తద్వారా స్వపరిపాలనా ప్రాప్తిగాని లేకుండజేయుటయే నైపును ప్రభువుల సంకల్పముని గోచరించుచున్నది. హిందూదేశము నిరంతర దాస్యశృంఖలాబధమై బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యరసవక్రముల కంట గట్టబడుటకై సరికల్పించిన తంత్రోపాయమే యిది యని తెలియుచున్నది.

వీరి యభిప్రాయము సంగ్రహముగా ఒక్కమాటలో చెప్పుచున్నాము. స్వదేశసంరక్షణ సమర్థమైన భారతీయ నైపుని వహము లేనియెడల భారతదేశమునకు బాధ్యతాయుత స్వపరిపాలన మొసంగుటకు పిలువలేదు. భారతీయులకు స్వపరిపాలన మేర్పడినచేగాని భారతదేశమునకు సంరక్షణాత్మక గల భారతీయ నైపునివహ మేర్పడజాలదు. బ్రిటిష్ పటాలముల సానే భారతీయ నైపునులు నెలకొల్పుటకు అవకాశములు కనుచున్నావు మేరలో నెక్కడను కన్పించుటలేదు. అరీతిగా భారతీయులనే నైపునులందు పూర్తిగా జేర్పించుటకుగాను యీ క్రిందిపద్ధతులు అవలంబించవలయును.

1. భారతీయులలో వివిధగా తగినంతమంది నైపుకాధికారులుగా నుకొనుట కావలయును, 2. అట్టి నైపుకాధ్యోగియులు తమ సామర్థ్యమును ప్రత్యక్షముగా నిరూపించవలయును. (3) భారతీయ నైపుకాధికారులు మంచి అనుభవములై పేక్షప్రతిష్టలు గడించవలయును.

ఇందులో జెప్పిన రెండవవిషయము అనగా ప్రభుత్వ నిదర్శనము యుద్ధభూమిలో గాని కలుగదు. కాబట్టి భారతీయుల ఏదైన కొన్నియుద్ధములు పాసగునట్లు చేసి తమ పతాకమును రుజువుచేయుట కష్టసాధ్యము. ఇట్టి జోషావశాతమును గవర్నరు మెంటువారే కలగజేయవలెను. ఇంతవలెను.

సంరక్షణ బాధ్యత ఏది?

రాజ్యాంగమైన యీ దేశసంరక్షణ బాధ్యత ఏది? ఈ విషయములో నైపునుకమిటీవారిట్లు వాదించిరి. దీనియందండయాత్రలనుండి దేశమును రక్షించుటకై సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారిదే ఈ విషయమై భారతశాసన సభకుగాని ఇండియా గవర్నరు మెంటువారికిగాని, సంబంధము లేదు. కాబట్టి సరిహద్దు సురక్షణ పటాలముల వ్యవహార బాధ్యత యంతయు సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారిదే యైనయెడల సదరు పటాలముల ఖర్చుకూడ సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారి భరించవలయునని నిర్దాంతీకరింప వలసియున్నది. కాని, యీ వ్యయ భారమును ఇండియా గవర్నరు మెంటువారును, సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారును కలిసి సంతరించుకొని భరించవలయునని నైపును సభ్యులు సలహాచెప్పుచున్నారు. ఇండియా గవర్నరు మెంటువారు సదరు ఖర్చుకు గాను సాలీనా

హిందూస్తాన్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్.

హెడ్డాఫీసు: మద్రాసు.

బ్రాంచీలు ... .. కుంభకోణము, మధుర, బెజవాడ.
సబ్ ఆఫీసు ... .. దిండిగల్.

లండన్ ఏజెంట్లు:—సిడ్డెంట్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్, 5, ట్రెజరీ స్ట్రీట్ వీధి, లండన్ ఇ. సి. 2

నేవింగ్స్ డిపాజిట్లు:—నేవింగ్స్ బ్యాంకు లెక్కలకు రు 5/-లకు తక్కువలేని మొత్తములతో తెగవనను. ఎప్పుడును రు 5/-లకు తక్కువ లేకుండగ నిల్వయుండవలెను. ప్రతిదినము లే. బు. లెక్కమొత్తము రు 5/-లపై గాని లేక యంతకు మించిన మొత్తములను సంవత్సరము 1% నూటికి 4 1/2 చొప్పున వడ్డీ యివ్వబడును.

మా నేవింగ్స్ బ్యాంక్ స్కీమునందు డిపాజిట్ చేయువారలకు సకలవిధములైన సౌకర్యములు గలవు.

అన్నివిధములైన బ్యాంకింగ్ వ్యవహారములను జరుపబడును.

ఉత్తర ప్రభుత్వ తరము లన్నిటిని కార్యదర్శిగా పేర వ్రాయవలెను.

విద్యాసాగర్ పాండ్యా మేనేజింగ్ డైరెక్టరు.

కొంత మొత్తమును నిశామకముగా చెల్లించవలయును. కాని, యీ మొత్తమును ఇచ్చుటకై అంగీకరించుటకు గాని నిరాకరించుటకుగాని శాసనసభవారి కధికార ముండరాదనియు సలహా నిచ్చిరి. ఇంక పెద్ద మొత్తమును భారతీయుల ఇష్టాయుక్తులతోపనిలేకుండా చెల్లించవలయునట, సామ్రాజ్య నైపుకాధికార ప్రతినిధులతో సంతరించి సలహా నిచ్చుటకై భారతీయ ప్రతినిధి యొకడు ఒక సలహా సంఘముగా నియమింపబడునట కేంద్ర ప్రభుత్వము బాధ్యతాయుతమైన పిమ్మటనే యీసలహా దారకు భారతీయుడు నియమింపబడునట.

భారత దేశమును విదేశీయ దండయాత్రలనుండి కాపాడేది భారతము బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాధికారలేయట, కాని దేశములోని న్యాయపరిపాలనయును అంతరంగిక సంరక్షణ బాధ్యతయును ఇండియా గవర్నరు మెంటువారిదే యట. ఈ రీతిగా రెండు ప్రభుత్వములచేతులూ దేశాధికారము వీలియున్నది. నైపుకాధికారము ఒకరి చేతిలోను, న్యాయపరిపాలన యీకొకరి చేతిలోను ద్వంద్వ ప్రభుత్వము కాదు అని నైపును సభ్యులు తమ నివేదికలో వాదించియున్నారు. (1 వాల్యూము 181 పుట క్రింది విశేషము చూడవలెను) కాని యీ దేశములో నెలకొల్పబడు ప్రభుత్వ విధాన మెట్టిదైన ద్వంద్వ ప్రభుత్వముగా నుండకూడదని యీకొక చోట వారే వ్రాసియుండిరి.

ఉత్తరాభివృద్ధి ఎట్లు జరుగవలెను?

బాధ్యతాయుత పరిపాలన క్రమము ఏమే అంతర్గతము ప్రకారముల భింపజేయవలయును అనువిషయమై నైపునుసభ్యులు స్పష్టముగాజేయు నిర్వచించలేదు. కాని, మొత్తముమీద యీదఫా రాజ్యాంగసంస్కరణములన్నమాత్రము ఏ రాజకీయశాఖయందునుగూడ శాసనసభవారికి ఇండియా గవర్నరు మెంటువారు బాధ్యులగునట్లు నిర్ణయింపబడలేదు. విదేశీయోద్రవ నివారణార్థమైనదేశసంరక్షక నైపు వ్యయవిషయములో శాసనసభవారి కేట్టి యధికారము నొసంగబడగలదు?

భారతదేశమునకు సంపూర్ణ బాధ్యతాయుత పరిపాలనను వచ్చిన మరునాడు అసగ శాసనసభలకు ప్రభుత్వమువారు బాధ్యులై వ్యవహరించెదనాడు. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యనైపునుల సహాయము కావలయుననియు భారతీయులు స్వంతవ్యయముతో భరించవలెననియు కోరవలెనని యీ దేశమునకు పంపబడవలెనని స్వదేశీసంస్థానాధీశులతో ఆంగ్లేయసార్వభౌమునకు సంధిపరతులనుబట్టి నైపుకాధికారివిషయము శాసనసభలకు ఒప్పుగించుటకు పిలువలేదు. కాబట్టి ఆత్మగౌరవముగల భారతీయుడెవ్వడును యీ నివేదికను అంగీకరించినజాలదు. నైపును సభ్యుల సంకల్పములు మంచివే కావచ్చును. కాని, యీ నివేదిక కల్మషసంకలితమై తుష్కతంత్రముగా నున్నది.

భారతదేశ సంరక్షణ బాధ్యత ఇండియా గవర్నరు మెంటువారిదైనను కావలెను—బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యమువారి దైనను కావలెను. లేదా ఇద్దరైనను కావలెను. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారి అవసరమే అయిన యెడ పక్షిమోతై సరిహద్దు రాష్ట్రములలో సామ్రాజ్య ప్రభుత్వపటాలములను ప్రతిస్థించి అదియొక తటస్థ రాష్ట్రముగా నుండునట్లు చేయును. సదరు ఖర్చు యావత్తును బ్రిటిష్ రెవెన్యూలో నుండియే భరించవలెను. అచటనుండి బ్రిటిష్ పటాలముల సహాయమును ఇండియా గవర్నరు మెంటువారు కావలయునని కోరయెడల సదరు సందర్భములో అగు వ్యయమును ఇండియా గవర్నరు మెంటువారే భరించవలయును. ఒకవేళ సదరు బ్రిటిష్ పటాలములకు నిత్య విధిగా ఇండియా గవర్నరు మెంటువారు రుకుము

చెల్లించవలసి నదిగా విధించే యెడల భారతదేశాధిపత్యములో ఏదోవకవంతు అని సదరుఖర్చు భారము నిర్ణయించవలయును. ఈ ఖర్చుపద్ధతి విషయమై శాసనసభ్యులు వోటునిచ్చుటకు అధికారవై యుండవలయునలేదా యీ బ్రిటిష్ పటాలముల వ్యవహారము బ్రిటిష్ వారికిని ఇండియా గవర్నరు మెంటువారికిని ఆ న్యోవ్యముగా సంబంధించిన విషయముని వాదించేయెడల బ్రిటిష్ వారి సాలీనా కొంత మొత్తమును ఇండియా గవర్నరు మెంటుకు చెల్లించి వ్యవహారాధికారమును మిగతా వ్యయభారమును అంతను ఇండియా గవర్నరు మెంటువారికే వదిలి వేయవలెను.

సరిహద్దు సంరక్షణ నైపుకాధికారమును వెంటనే భారతీయుల చేతుల చేయవలెననిగా భారతీయులు కోరుటలేను అందువల్లనే పైజెప్పిన ఏర్పాట్లు మాచించడమైనది కాని, అధినివేశ స్వాతంత్ర్యము పూర్తిగా నెలకొనటకుపూర్వము మధ్యదశలో యీ నైపుకాధికారము నైపునైపుగా రీతి ఉత్తరవాదులైన మంత్రుల యధీకారము చేయుటకును గల సాధ్యసాధ్యముల నైనను నైపునుసభ్యులు విమర్శించలేదు. శాసనసభ్యులు నిరాకరించిన నైపుకాధికారము మొత్తమును మంజూరుచేయుటకు నైపునైపుగా రీతి స్వతంత్రాధికార మొసంగవచ్చునగదా. ఇట్టి యధికారము మధ్యదశలో నైపునైపుగా రీతి కొంతకాల మిచ్చిన భారతీయు లాక్షేపించజాలకదా?

భారతదేశములోని బ్రిటిష్ పటాలముల సానే క్రమము భారతీయ నైపునులను తమ కాలపరిమితిలో ఏర్పాటుచేయుటకై ఒక ప్రణాళిక నొకటి బ్రిటిష్ నైపుకాధికారుల చేయవలెను. బ్రిటిష్ వారి రిటిరేనికే పూనుకొనినయెడల జరగను నైపుకాధికారుల నైనను ప్రైవేట్ సయినకేట్లల నల్ల నైనను యీ ప్రణాళిక తయారుచేయించుటకు బ్రిటిష్ వారు అనుమతించవలెను.

భారతీయ నైపునులు నేర్పాటు చేయుటకు ధన మెక్కడిది?

నైపును సభ్యులు తమ నివేదిక ప్రధానభాగములో భారతీయ నైపునులు అధినివేశ రాజ్యముల పటాలముల వలె ఏర్పాటుచేయవలయునని సలహా యిచ్చిరి. కాని తమ నివేదిక రెండవ భాగములో సదరు భారతీయ పటాలములను ఏర్పాటు చేయుటకు గాను కావలసిన ధనము విషయమై ఇట్లు వ్రాసిరి “దేశపరిపాలన వ్యవహారముల కయ్యోడి వ్యయమున్ను బ్రిటిష్ పటాలములభరించుటకయ్యోడి వ్యయమున్ను భారతదేశాధిపత్యములోనుండి మినహాయించినపిమ్మట మిగిలేదిపైకముతో” యీ కొత్తభారతీయ నైపునులను క్రమము తయారుచేయవలెనని ఇది హాస్యాస్పదమైనదాచన—విషయమై నైపును సభ్యులు మునుకమిటీవారిట్టి హాసముతో భారతీయులవిషయమై ఆలోచించిరి దీనివల్ల తెలియగలదు. కాలితోతన్ని నూనడట నోటితో తిట్టినట్లున్నది.

ఏలూరు

పాండురంగ సిసీమా-గొప్పమార్పు

ఏలూరు, ఆగష్టు 2:— 1-8-80 లేదని 3:— అనగా యందు జరిగిన డియరక్షకుల సభయందు సదరు సిసీమా శ్రీ యంత మోతే కృష్ణారావుజమిందారగారిని మ్యానేజింగ్ ప్రయిబరుగా నియమించినందుకు పురస్కరములు లభించినట్లు నిట్లుచున్నారు.

(ఒకవిలేఖరి)

వి. జె. పటేలుగారి గంభీరోపన్యాసము

అహింసాపాఠశాల

ఆగ్రా, జూలై 30—2500 మంది జనము హిమాలయ పర్వత ప్రాంత వి. జె. పటేలుగారి యుపన్యాసమును వింటారు. శ్రీమంతులు అధ్యక్షత వహించి ఆగ్రాలో ఇప్పటికే జరిగిన ఉద్యమాలను వివరించిరి. డా. మురారీలాల్ గారి శిక్షణ, ఆత్మశాస్త్రము, నియమ నిగ్రహము నెంత అవశ్యకమునో ప్రజల ఓర్వోధించిరి.

పటేలుగారు ప్రారంభముననే ఆగ్రా ఉద్యమమునకై చేసిన త్యాగమును ప్రశంసించిరి. తాను పోయిన ప్రతివాడును ఇట్లే ప్రజలు త్యాగమూర్తులై ప్రవర్తించుట విమర్శనీయమైనది.

అహింస సనుసరింపుడు

సోదరసోదరీ మణులారా! కడచిన మూడు నెలలలో హిందూ దేశమునందంతట ఆ ప్రతివాతమైన యుత్సాహమును తిలకించితిని. బీదలును, శ్రీమంతులును, జమీందారులును, రైతులును, పర్వతీయులును, వైద్యులును వీరునా రనశేల, యెల్లవారును దేశస్వాతంత్ర్యమునకై కృషి సల్పుచున్నారు. దాస్యానాయకమును ప్రతిఘటించుచు, ప్రతి శ్రీయు ప్రతి శివుని ప్రతి ము అనుభవించి, లక్ష్యం చూచుచున్నారని నా నమ్మకము. నేనుగడచిన మూడు నెలలలో చూచిన దానినిబట్టి, చివరకు హిందూ దేశము జయముగాంగలదని, మనఃపూర్వకముగా నమ్ముచున్నాను. కాని, నేనొకటి చెప్పవలసియున్నది. మన విజయ ప్రమాణము అహింసాపాఠముపై సాధారణమైనది. ఎట్టి అగ్రహకారమునను దేశమింతవరకు అధిక్యముగా నహింసనుకాపాడలేదు. మహాత్మాగాంధీగారుగాని, మరియే నాయకుడుగాని, మన వైర్యముగాని ఇట్లుగనని తలచియుండలేదు. హిందూదేశమందలి కాంగ్రెసువారిసంఘము నేనభినందించుచున్నాను. కాని యీ అహింసనుగూర్చి నేను పునఃపునః వ్యాఖ్యానింపవలసియున్నది. ఇప్పుడే వో జరుగుచున్న వే, సంది రాయబారములని, అవి విఫలమగుట తోడనే, మరింత నిర్బంధము మనకు సంక్రమించగలదు. ప్రభుత్వము మనపై మరింతనిర్బంధమును ప్రయోగింపజేయవచ్చును. ఇండియా ప్రభుత్వము చెట్టి వ్యాధియపరిణామమునుకన్పట్టదు. ఈ రాయబారములన్నియు అకాలమైనవి. ఇప్పుడు డిప్యూటీ గవర్నరులు, కేంద్ర సీనియర్ మన మిత్రులు కాంగ్రెసు - ప్లీనవరత్తులపట్ల అసహనమునుండినవి. యెంతయో మేలుగా నుండలేదు.

మితవాదుల చేరబట్టుట

బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ విధాన మెప్పుట్టికిని, ప్రజల విభేదమునే యాధారముగాగొన్నది. ఇది చరిత్రాత్మకము. చరిత్ర పునరుక్తమగుచున్నది. ఈ దేశములో పూర్వమును స్వాతంత్ర్యోద్యమము చేరినవారెల్ల మితవాదులను ప్రభుత్వము చేరదీసినది. అదే యీ తరుణమునకూడ జరుగుచున్నది. వైస్రాయిగారి జూలై ప్రకటన నవంబరు ప్రకటనకన్న అధ్వాన్నముగనున్నది. మనమితవాదులు హిందూదేశము రాండుటేబిల్ సమావేశమున పాల్గొనవలెనని ప్రకటన గావించి నారు. వారు గనుక కాంగ్రెసు పరతులకు వైస్రాయి అంగీకరించుట పాటుపడి యుండునని నేను వారి నభినందించుటలో ప్రభుత్వముగా నుండియుండును. కాని, యీ బ్రిటిష్ ప్రతినిధుల నెట్రిగిన నేను వారెట్టి వాగ్దానమిచ్చు స్థితిలో లేదని చెప్పగూడదు. కావున నా దేశీయు లీ రాయబారములపై దృష్టిని ఒకపరుచుకొనుట, ఉద్యమము సడలనీయక, కాంగ్రెసు నేపథ్యం చిత్తములందు స్పృహ కోల్పోయి నిపుడు మొలకలెత్తించుట అనర్థమనకు మూలము. కాంగ్రెసువా రేమత్రమైనను తమ కృషిని నిజపుచేయుట దేశమునకు ఉపద్రవకరము ఈ సందర్భము పూర్తినిందనరకును విశ్రాంతి చేయరాదు సమర్థ స్వాతంత్ర్యము తప్ప మరేదియు మన సక్రమ లక్ష్యముల తినియింప జాలదు. ఏపక్షమునకు చెందిన నాయకుడైనను ఇంగ్లండు ఇప్పుడు స్వాతంత్ర్యమునిచ్చుట కిచ్చగించునని తన మనస్సులో నమ్ముటలేదు బ్రిటను దీని కొన్ని సుస్థితిలో లేదని నేను చెప్పటంలో వారి అంతర్యమును సంపూర్ణముగ గుర్తించియే నేను వచించుచున్నాను.

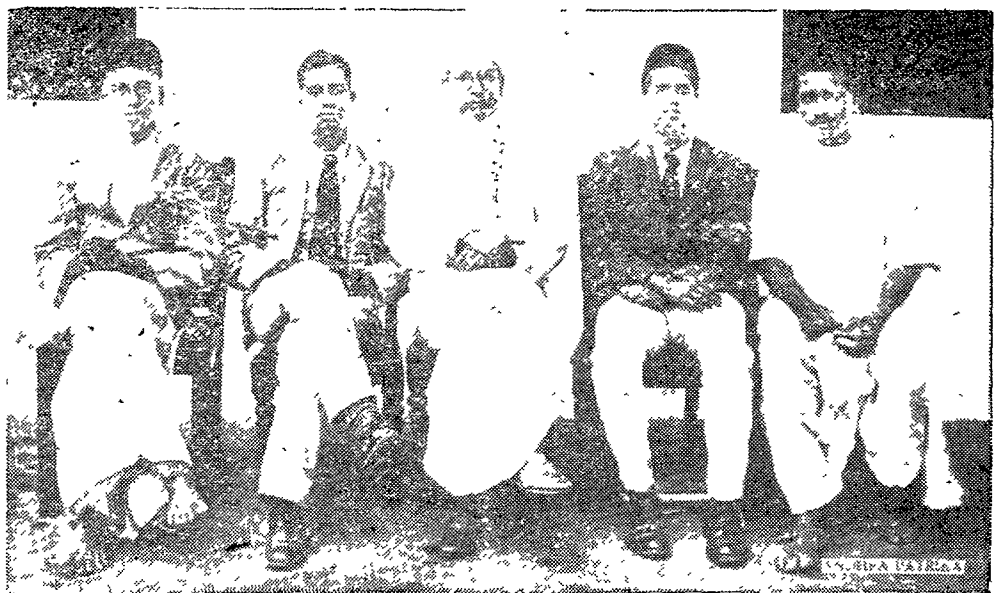
అంతట పటేలుగారు స్వస్థమును మన స్వాధీనము చేయనిదే స్వాతంత్ర్యము లేకమైన లభింపదని

ఖద్దరుగూర్చి కూడ వారు నొక్కిపలికిరి. చర్యాశీల ప్రయోగమును విరివిజేసి విదేశప్రస్థ బహిష్కారమును త్వరలో జరుగవలయు గావించవలెనని ప్రార్థించిరి. ఒక సామాన్య గడ్డ కొనుగోవనియు, ఆ గావి సంపత్తిరమునకు ఖద్దరు నత్పత్తి కీయవలెననియు జనులందరి వాగ్దానము కోరిరి.

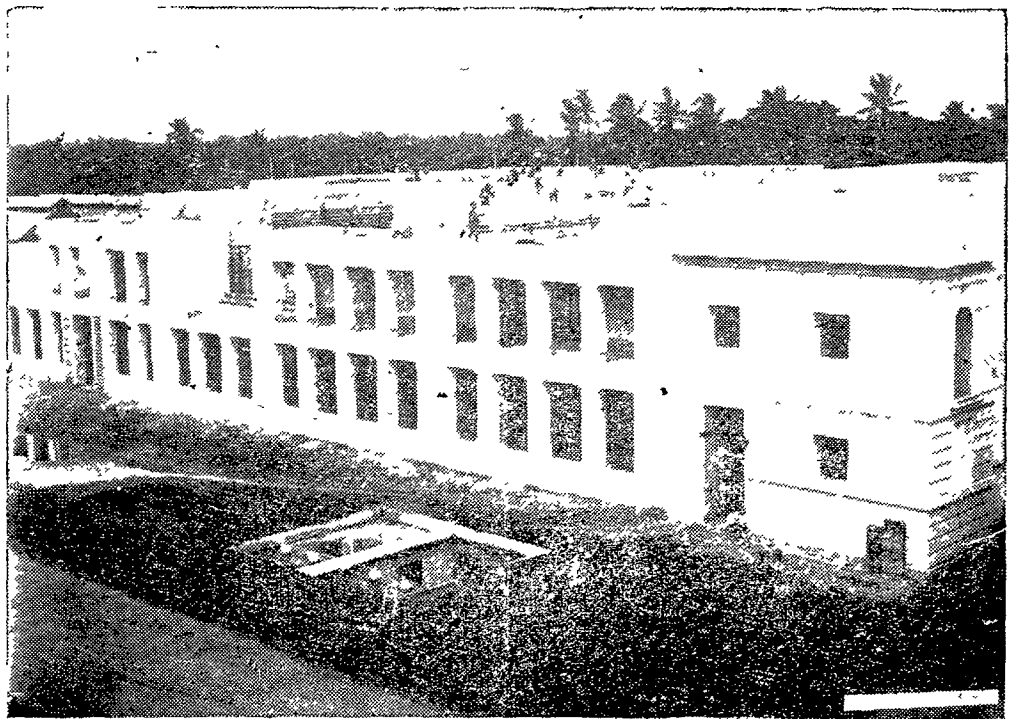
చివరకు యువకులవంక తిరిగి "మీ రిలాహారకాంగ్రెసులో పెద్దవారిని బలవంతపరచి సంపూర్ణ స్వరాజ్యతీర్మానము గావించితిరి. దానిని మీరు ఆచరణలో సఫలము గావించవలెను నుమా! ఈజిప్టు, బెంగాలు,

మదరాసు ట్రాన్స్ కంపెనీ నాకరుల సంఘపు కార్యాలయమునందు విద్యుద్దీపములు ఏర్పాటుచేసి ప్రారంభోత్సవము జరుపుట అధ్యక్షులను సురేంద్రనాథుగారు మధ్య నిలబెట్టుచున్నారు. (హి. ఎల్. ఎ.)

మదరాసు క్రైస్తవయుజన సంఘ సభ:—ఎన్. కృష్ణమూర్తిగారు మతముల గూర్చి ఉపన్యసించిరి. (హి. ఎల్. ఎ.)

మదరాసు జనగలు ఆస్పత్రిలో నూతనభవనములు పూర్తయ్యెను. దీని శోభాసాపమును గోవనుప్రభువుగారు జరిపిరి. (లె. ఛో. బి.)

చైవాదేశముల స్వాతంత్ర్యసంగతులను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొందురా? దాస్యముయొక్క అవమానమునకు లలయొగ్గకపోవరా" యని పలికిరి.

ఇప్పుడుజైలులోనున్న 2000 భారతీయుల పేరట, తమధర్మమును నిర్వహించుటకు ఉపవాసక్షేత్రములనుభవించుచున్న కొట్లకొలది ప్రజలపేరట దాస్యశృంఖలముల క్రిందనున్న కొక్క మహాత్మ్య ప్రయత్నమును గావించుట పటేలుగారు చెప్పుచుగించిరి.

అంతట సభ మగిసెను.

(జి. వె.)

విజయనగరం

డాక్టర్ జమ్మి వెంకటమణయ్య

లివరు అందు స్పీక్ వ్యాఖ్యలకు ప్రత్యేక చికిత్స నిచ్చు డిప్యూటీ. మద్రాసులో ఖాతముగా నుండును. ఉత్తర ప్రదేశ్ తరము లన్నియు క్రింది అడ్రసునకు వ్రాయవలెను. 86 కెంబరు, నడిపిథి, మైసూరు జిల్లా.

మిక్కిలి చాకయైన

తగ్గింపుధర

అభివృద్ధిచేయబడిన 4 సిలిండరు

డాడ్జ్ ట్రక్కులు

దీర్ఘకాలము సరిగా పనిచేసి

లాభములను సంపాదించగలవు.

పూర్తివివరములకు:-

అడిసన్ అండుకో. లిమిటెడ్.

మద్రాసు.

బొంబాయిలో వల్లభాయి, మాలవ్యాగార్ల కేసు విచారణ

దేశమునందంతటను హరటాలు జరుగుట

మాలానా అబ్దులుకలాం అజదుగారిని భారతకాంగ్రెసు

సంఘాధ్యక్షునిగా నియమించుట

నేటిఉదయమున జరిగిన అరెస్టులు

ఉమ్మడికాలమున నాయకులు స్నానమునకు వెళ్లుట బొంబాయి, ఆగస్టు 2:—భారతకాంగ్రెసుకార్యసంఘ సభ్యులందరూ శ్రీమతి కమలానెహ్రూగారు బొంబాయి రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసుసంఘ నాయకులందరూ పెక్కునందల మంది స్త్రీలు పెక్కుచేలమంది పాఠశాలలను నిర్వహింప యంతయును హాస్పిటల్ మొదలగానే గడిపిరి. కాని అరుడో నయముకాగానే జయధ్వజులు చెలగుచుండగా శ్రీమతికమలా నెహ్రూ మాలానా అబ్దులుకలాంఅజదు, లూథునినందు మధురాదాసు త్రికంబీ (భా. కాం. సంఘసభ్యులు) శ్రీమతి హంసమెహతా, పి. ఆర్. వల్లి, (బొం. కాం. సం.) అధ్యక్ష ఉపాధ్యక్షులు గార్లమాత్రము ప్రాతఃస్నాన మొనరించుటకు వెళ్లిరి. వీరు వెళ్లినవెంటనే పోలీసుకమిషనరు పీల్ గారరచికి వచ్చిరి.

44 మంది స్త్రీలను అరెస్టు చేయుట

అటున్న స్త్రీల నందరిని అరెస్టుచేసినని అతడనెను. జయధ్వజులు చెలగుచుండగా వారందరూ అచట సిద్ధముగా నున్న మాడుపోలీసు వాసులలో నెక్కిరి.

బొంబాయి కాంగ్రెసుసంఘమువారి సరెస్టుచేయుట

పిమ్మట బొంబాయి కాంగ్రెసు సంఘసభ్యుల నందరిని అరెస్టుచేసినని కమిషనరు తెలిపెను. కాంగ్రెసు సంఘసభ్యులగు పలేకరు, రమాకాంతు, బాబూభాయి, జవేరిగార్లు వెంటనే పోలీసువారి వెంట వెళ్లిరి. పిమ్మట అయ్యరు, వెంకట రామను అను యిద్దరు పరిశోధకులగుడ పోలీసువారు అరెస్టు చేసిరి.

350 మందికి దెబ్బలు తగులుట

అటు పిమ్మట 8 గం 10 నిలకు ప్రజల వెడలిపోవుటకు కమిషనరు అయిగునిమిషములు గమనించుచు గాని యెవ్వరును కడలనందున చాలమంది పోలీసుభటులు కడుతీరముగా లాటి లను ప్రయోగించిరి. 350 మందికి దెబ్బలు తగిలెను. 8½ గంటలగుసరికి ప్రజలందరూ పూర్తిగా తరిమివేయబడిరి. పోలీసు వారు లాటిప్రహారములగుడ విరమించిరి. అప్పుడు బోరి బందరువద్దనుకొని ఒక యూరేగింపు బయలుదేరి కోట ఆవరణ నుండ వెళ్లెను.

44 మంది స్త్రీలలోను 39 మందిని వదలివేయుట

అటుపిమ్మట పోలీసువారు అరెస్టు చేయబడిన 44 మంది స్త్రీలలోను శ్రీమతులు రత్నా బాయి (మెహతా సతి) హరతుమహారీ మణిబాయి పటేలు అప్పతకాలసతి, కాంసతి గార్లను తప్ప తక్కిన వారి నందరిని వదలివేసిరి. వీరిని 5 గురిని మాత్రము వదలలేదు. శ్రీమతి రత్నా బాయిగారు 10 యేండ్ల నుండి రాష్ట్రీయ స్త్రీసంఘటికీ కార్యదర్శిగా నున్నారు. అమృతకాలుసతి, కాలసతిగారి ద్విద్దరును సిక్స్-స్త్రీలు.

(శ్రీ. వె.)

నాయకుల కేసువిచారణ-14 మంది పైని కేసుపెట్టుట

కమిషనరు హంస. నెహ్రూగారికి వ్రాసిన లేఖ ఉత్తరువు కాబాలదని మేజిస్ట్రేటు తెలుపుట, 4 వ తేదీకి నాయుదావేయుట.

బొంబాయి, ఆగస్టు 2:—నేను ఉదయమున 11½ గంటలకు ప్రభాత రోజుధాని మేజిస్ట్రేటు దస్తూరుగారి కోర్టులో విచారణ జరిగినది. శ్రీమతులు వల్లభాయి, మాలవ్యా, షెర్వానీ, జయరాంబాయి, హార్దికరుగార్లు మున్నగు వారిపైని 11 కో 143, 158 సెక్షన్లు ప్రకారము అక్రమసంఘమున చేసినందులకు కేసు చేయబడెను.

మొదట క్రొవ్డప్రాసిక్యూటరు కేసు విరమలను తెలిపెను. పిమ్మట నాయకుల అరెస్టుచేసిన పోలీసు నూపరింటెం డెంటు హోముగారు నాబ్యూలము నిచ్చెను. ఈసాక్షిని నిూని ప్రశ్నించెగా కాని మేజిస్ట్రేటు నాయకుల నడిగెను. సమకేసు మాలవ్యాగారి కోర్టునుమాత్రమే ప్రశ్నించెదనిని. షెర్వానీ గారుగారు తాము విచారణలో పాల్గొనజాల మనిరి. హోముగారు పోలీసువారు హాస్పిటల్ క్రయికువంతు రోడ్డు మొగిలో నుండిరి.

మాలవ్యాగారు—మిరింకను స్పష్టముగా తెలుపవలెను. హో—క్రయికువంతు రోడ్డువద్ద పోలీసువారు ఊరే గింపును ఆపివేసిరి.

మా—క్రయికువంతు రోడ్డులో ఊరేగింపు నిషేధించ బడెనా?

హో—లేదు.

మా—హాస్పిటల్ రోడ్డులో మాత్రము ఊరేగింపు నిషేధించుట కేమికారణమో మీకు తెలియునా?

మేజిస్ట్రేటు— ఆ ఉత్తరువును పోలీసుకమిషనరే యొనరించెనుగాన యీసాక్షికి ఆవిషయమేమియును తెలియదు.

మా—అటులైన మీరు పోలీసు కమిషనరు నిచటికి పిలిపింపవలెను. అందులకే నే నీ ప్రశ్ననడిగితిని.

మే—కమిషనరు నిపుడు పిలిపింప నవసరములేదు.

ఇట్టి ఉత్తరువు నొసగుటకు కమిషనరుకు అధికార మున్నది.

అధికారమును గూర్చి కోర్టువారు ప్రశ్నించుటకు వీలులేదు.

కమిషనరును అట్టి అధికారములేదని మీరు తెలుపవలెను మీరు హైకోర్టుకు వెళ్లవలెను.

మా—అట్టి ఉత్తరువును చేయుటకు కమిషనరుకు తగినకారణములుకలవా అనియే నే నతని నడుగ గోరెనను.

ఈ ఉత్తరువు సరియైనదా కాదా అనువిషయమును మీరు ఆలోచింపవలసియున్నది. ఇది సరియైనదికాదని రుజువు చేయుటకు తగినకారణములను నేను మీ కెరిగించెదను. అది దుర్మతితోచేయబడిన ఉత్తరువేయినచో దానిని తిరస్కరించుటకు నాకు హక్కుకలదు.

మే—దుర్మతితో ఆని మీ రనగూడదు. దుర్మతితో చేయబడిన ఉత్తరువేదయు నుండదు.

మా—ఒక ఉత్తరువు న్యాయశాసనమున కనుగుణముగానే యుండవచ్చునుగాని అది దుర్మతితో చేయబడినదిగా గూడ నుండవచ్చును.

మే—మీరీ పదమును వాడగూడదు.

మా—ఈ ఉత్తరువు వర్ధిల్లినను అనవసరమును గూడ నగును. ఒక పౌరుడు న్యాయశాస్త్రమును చదివినవాడైనయెడలను అతడు న్యాయశాసనమునకు వెళ్లి ఆ ఉత్తరువు నిరర్థకమును అనవసరమునని న్యాయశాసనమున రుజువు చేయదలచినయెడలను అత డాపుత్తరువును తిరస్కరింప గలుగును.

మే—మీరీప్రశ్న నడుగుటకు నే ననుమతించియున్నను.

మా—ఈ హాస్పిటల్ రోడ్డున నిదీవర కిట్టి ఊరేగింపుల నెన్నడైన వెళ్లనిచ్చిరా.

మే—గాంధిగారిని అరెస్టుచేసినపుడు జరిగిన వూరే గింపును హాస్పిటల్ రోడ్డునుండ వెళ్లనిచ్చిరి.

మా—అదీధిని వూరేగింపు జరుపగూడదని యిదివర కెన్నడైన ఉత్తరువు చేయబడెనా?

హో—నాకు తెలిసినంతవర కిదివర కెన్నడును ఉత్తరువు చేయబడలేదు. ఇది మొదటిసారి.

మే—ఈ ప్రశ్నలు అసంగతములుగూడ. యిట్టిప్రశ్నల నడుగగూడదు.

మా—కోట ఆవరణలో కాపురమున్న భారతీయుల సంఖ్య యెంతయుండును?

మే—ఈ ప్రశ్ననుగూడ అడుగగూడదు.

మేజిస్ట్రేటు యిటుల తెలుపగానే మాలవ్యాగారు కూర్చొనిరి.

మే—పోలీసు కమిషనరు. సత్యాగ్రహ సంఘాధ్యక్షు రాలగు శ్రీమతి హంసమెహతాగారికి వ్రాసినలేఖ నెక్కును ప్రకారము అనవసరమైన ఉత్తరువు కాబాలనియే నేను తెలిచెదను. అది కేసుము ఒకప్రారణయే యగును. ఇదివరకు యేకేసు లోనైన యిట్టిలేఖలుగూడ ఉత్తరువులుగానే అంగీకరింపబడి యున్నచో అట్టినిదరనములను క్రొవ్డప్రాసిక్యూటరు దాఖలు చేయవలెను అందులకు నేడు మధ్యాహ్నము 3½ గంటలవర కును అవకాశ మిచ్చుచున్నాను.

ఈరీతిగా నుడివి మేజిస్ట్రేటు అప్పటికి విచారణ నిలిపివేసెను.

మధ్యాహ్నము జరిగిన విచారణ

మధ్యాహ్నము 3½ గంటలకు మరల విచారణ ప్రారంభమైనది. “నేను రికార్డును పరిశీలించుటకు వ్యవధిచాలలేదు; కాన 4 వ తేదీ సోమవారమునవరకు నాయుదావేయ గోరెనను” అని క్రొవ్డప్రాసిక్యూటరు తెలిపెను.

“కేసు విచారణ ప్రారంభమైనది. ఒకసాక్షి డ వాబ్యూలము నిచ్చెను గాన నిపుడు నాయుదావేయుట వ్యయ ము కాదు” అని వల్లభాయిగారు మాలవ్యాగారును తెలిపిరి.

“వ్యవధికావలెనని ఫిర్యాదీని కోరుచున్నందున నేను యిదా వేయవలసియే యుండును” అని మేజిస్ట్రేటు తెనెను.

“పోలీసు కమిషనరువద్దగూడ కోర్టుసాక్షిగా సాక్ష్యము పుచ్చుకొనవలెను” అని క్రొవ్డప్రాసిక్యూటరు ధానువాలాగారు తెలిపిరి.

ఈ ఉత్తరువు చేయుటకును అరెస్టుచేయుటకును కమిషనరే బాధ్యుకగుటచే నతనిని ఫిర్యాదీలసాక్షిగా పిలువవలెను గాని కోర్టుసాక్షిగా పిలువగూడదు—అని మాలవ్యాగారు రనిరి.

అటుపిమ్మట కమిషనరు పీల్ గారు వచ్చి సాక్ష్య మిచ్చిరి. “ఊరేగింపుహర్షమును నిరోధించుటచే ఊరేగింపును పంపివేయుడని నేడు ఉదయమున నేను వల్లభాయిగారి నడిగి తినిగాని అందులకు వల్లభాయిగారు సమ్మతింపరైరి వరుసకు ఇద్దరివంతున నైనను నలుగురిపాతకున నైనను హాస్పిటల్ రోడ్డు నుండ పోవుటకు సమ్మతింపవలెనని వల్లభాయిగారు వారితో చెప్పిరి. నే నందులకు సమ్మతింపలేదు. పిమ్మట ఆ ఊరేగింపు అక్రమసంఘముని ప్రకటించితిని” అని పీల్ గారు నుడివి జరిగిన సంగతుల నన్నిటిని వివరించిరి.

పండిత మాలవ్యాగారు పీల్ గారిని ప్రశ్నించిరి.

ప్ర—ఈ ఉత్తరువును నెనరు యేర్పాటుచేసిరో మీరెరు గుదురా?

ఉ—సత్యాగ్రహసంఘమువారే అని నేనూహించితిని.

ప్ర—ఈ ఊరేగింపుతో సత్యాగ్రహసంఘమునా సంబంధము కలదని మీకు తెలియునా?

ఉ—నాకు తెలియదు. ఈ ప్రశ్నలు జరిగినవిమ్మట జామీను నిచ్చెరరా అని నాయకుల నడుగగా, వారందరూని రాకరించిరి. 4 వ తేదీకి నాయుదావేయబడెను. 4 వ తేదీ సోమవారమునాడు ఉదయమున 11½ గంటలకు మరలవిచారణ జరుగును.

(అ. వె.)

బొంబాయిలో కాంగ్రెసు

నాయకుల కేసు

సర్దారు వల్లభాయిపటేలు (భారత కాంగ్రెసు

సంఘాధ్యక్షుడు)

2. పండిత మదనమోహన మాలవ్యా
3. టి. పి. కే. షెర్వానీ
4. జయరాంబాయి దౌలతురాం
5. డాక్టరు ఎస్. ఎస్. హార్దికరు (వీరు నలుగురును భారత కాంగ్రెసుసంఘసభ్యులు)
6. ఎస్. డే. పాలేకరు
7. రమాకాంతు మెహతా (వీరిద్దరును బొంబాయి కాంగ్రెసు సంఘ కార్యదర్శులు)
8. బాబూభాయి జవేరి (కాంగ్రెసు బులిటిను సంపాదకుడు)
9. హెచ్. వి. వేంకటరాం
10. కె. కే. నారాయణఅయ్యరు
11. శ్రీమతి మణిబెన (వల్లభాయి పటేలుగారి కుమార్తె)
12. ,, రత్నా బెన (మెహతాగారి భార్య)
13. ,, హరతు (కారు గారిభార్య)
14. ,, అమృతు (కారుగారిభార్య)

బొంబాయి, ఆగస్టు-2 ఈ 14 గురిపైకను పి 11 కో 143 ప్రకారం కేసుచేయబడెను. మాలవ్యాగారు తప్ప తక్కిన వారందరును విచారణలో పాల్గొనుటకు నిరాకరించిరి.

మాలవ్యాగారు కోర్టులోనికి రాగానే చాల న్యాయశాస్త్ర గ్రంథములను (బుక్సు) పరిశీలించి వానిలోనుండి పెక్కు విషయములను నోటుబుక్కులలో వ్రాసుకొనిరి. పోలీసు నూపరింటెం డెంటు నూమ్మగారు మొదట సాక్ష్యమిచ్చిరి. వెంటనే మాలవ్యాగారు హోమ్సుగారిని చాల ప్రశ్న లడిగిరి. గాని మాలవ్యాగారు రక్షింప ఒకప్రశ్నను మేజిస్ట్రేటు నిరాకరించినందున మాలవ్యాగారు ప్రశ్నల నడుగుటకు మానివేసి తటాలున కూర్చుండిరి “ఇ టువై ని నే ను గూడ విచారణలో పాల్గొన ను” అని మాలవ్యాగారు రనిరి.

“మాలవ్యాజీ బతేబాగుగా చేసితిరి” అని మాలవ్యాగారి ప్రక్కనే కూర్చుండిన వల్లభాయిగారు సంతోషముతో మాలవ్యాగారి కరవర్చున మొనరించిరి.

షెర్వానీగారు విచారణలో పాల్గొనలేదు గాని పతా నులనుగూర్చి మేజిస్ట్రేటు పలికిన కొన్ని వాక్యములపట్ల తీవ్ర మగు అసమ్మతిని ప్రకటించిరి. “ఈ విచారణలో పాల్గొనుటకు నా కిష్టములేదు. గాని యీ కోర్టులో ఆవమానింపబడుటకు నేను సమ్మతింపను. నేనుగూడ పరానునే” అని షెర్వానీగారు రనిరి.

“మీ మనసునకు నొప్పి కలిగినందులకు నేను చాల చింతిలుచున్నాను. అది నా వుద్దేశ మొత్తమాత్రమును కాదు” అని మేజిస్ట్రేటు నుడివెను. “అటులైన సరే” అని షెర్వానీగారు రనిరి.

హోముగారి సాక్ష్యము ముగిసిన పిమ్మట అతనినిప్రశ్నించెదరా అని మేజిస్ట్రేటు గాయకుల నడిగెను.

కోర్టువారపట్ల మా కెట్టి అవిధేయతయను లేదు గాని యీ కేసులో పాల్గొనుటకు నేనంతమాత్రమును సమ్మతించును అని వల్లభాయిగా రనిరి. మాలవ్యాగారు తప్ప తక్కిన వారందరను గూడ నటులనే తెలిపిరి.

నేను నిర్దోషిని అని మాలవ్యాగా రనిరి.
నాకు నిన్నటి బోంబే క్రానికలు పత్రిక కావలెను అని మేజిస్ట్రేట్ బనెను.

కొంతనేపటివరకును పత్రిక దొరక లేదు.
క్రానికలు దొరకనిచో కాంగ్రెసు బులిటెనును గాని మరేపత్రిక నైనగాని యియ్యగోరెదను అని మేజిస్ట్రేట్ బనెడినెను.
మేజి—మాలవ్యాజీ! మీవద్ద క్రానికలు పత్రిక యున్నదా?

మాల—నేను కోర్టువారికి సహాయము చేయన (హర్షము)
మే—నేను మేజిస్ట్రేట్ బు అధికారముతో నడుగ లేదు.
గృహస్థ మర్యాద ననుసరించియే యడిగితిని.

మ—నేనీ సాక్షిని (హోముగాదు) ప్రశ్నింపగోరెదను.
మే—మీరు ప్రశ్నింపగోరినచో లేచి నిలువబడవలెను (మేజిస్ట్రేట్ బుతో)

మ—అహ! ఆలాగే (సాక్షితో) ఈ మద్దాయాలలో నెవరిని మీరు ప్రారేగింపుల? చూచితిరి?

సా—అందరిని చూచితిని.

మ—ఇది నిశ్చయమేనా? మీ రిప్పుడు ప్రమాణముచేసి చెప్పుచున్నారను నయమును మరువకును.

సా—మీ రచటనుంటిరి.

మ—నే నడట నున్నమాట నిజమే, మరెవరండిరి.
ఊరేగింపు కార్యోచనము కార్యాలయమువద్దకు వెచ్చినప్పుడు మీరు నన్ను తప్ప మరెవరిని చూడలేదనియే నేను గ్రహించెదను.

సా—నాకు జ్ఞాపకములేదు.

మ—పోలీసువారు హరన్మోరోడ్డువద్దనుండిరా లేక క్రయికుమంతురోడ్డువద్ద నుండిరా?

సా—ఆ రెండురోడ్డులమొగలో నుండిరి.

మ—అటుల చెప్పకను, ఈ రెండురోడ్డులో వారు యే రోడ్డువద్ద నున్నారు?

సా—నేను క్రయికుమంతురోడ్డువద్ద నుంటిని. తక్కిన పోలీసువారందరను హరన్మోరోడ్డు వద్దనుండిరి.

మే—మీరు కమిషనరు ఆర్డరును గూర్చి ప్రశ్నింప కూడదు.

మ—ఆర్డరు అక్రమమయినదని మీకు నేను నమ్మకమునుకలిగింప గలిగినను.

మే—ఈకోర్టులో మీరు దానిని గూర్చి చర్చింపనే గూడదు.

మ—నేను మీకు నమ్మకమును కలిగించెదను లేదా అందుకోరకు ప్రయత్నించెదను.

మే—మీకు వందనములు అని నడిచి పరానులకధను మేజిస్ట్రేట్ బు సాదృశ్యముగా వివరించెను.

మ—ఈ సాదృశ్యము శుభకరమైనది, కమిషనరు నిష్కారణముగానే యీ ఆర్డరును చేసెనని మీకు నేను నమ్మకము కలుగజేయుగలిగినచో నేను నిర్దోషినే యగుదును. ఈ ఉత్తరపు అక్రమమైనదని మీకిప్పుటికి ననమ్మకము కలిగినా?

మే—నాకు కలుగలేదు. ఇది క్రమమైన ఆర్డరే.

మ—(సాక్షితో) ఇదివరకెన్నడైన నిట్టి ఆర్డరుచేయ బడెనా?

సా—నేను 24 యేండ్లనుండి పోలీసుకాఖలో నున్నానుగాని యిదివరకెన్నడును యిట్టి ఉత్తరవియ్యబడినట్లు నాకు జ్ఞాపకములేదు.

మ—(సాక్షితో) కోట ఆవరణలో హిందువులసంఖ్య యెంతయుండును.

మే—ఈ ప్రశ్ననడుగుటకు నేను సమ్మతించను, ఆర్డరు కేసులను అక్రమము. నిజమేనని నేనాని మీటిప్రశ్న నడుగ గూడదు.

మ—అటులైన నేనిక విచారణలో పాల్గొనను.

వల్ల—మాలవ్యాజీ చాలబాగుగా చెప్పితిరి.

షెర్వా :—(మేజిస్ట్రేట్ బుతో) మీరు పరానులనుగూర్చి కొన్ని సంతాపకరములను వాక్యములను నుడిపితిరి. అవి అవమానకరముగా నున్నవి. నేనుగూడ పరానునే.

మే—అటులైన నీ మింపగోరెదను. ఎవరినిగాని నిందించుట నా యుద్దేశ మెంతమాత్రమునకాదు.

షెర్వా :—అటులైన సరే.

వల్ల :—(సలక్షిగా) షెర్వానీగారు చాలగౌరవనీయుడగు పరాను. (హర్షము)

ఈ సంభాషణలు జరిగినపిమ్మట పోలీసు యినస్పెక్టరులు నాడేను దేశాయిగారు పరీక్షింపబడిరి.

“మీరు స్టేటుమెంటులు చేసెదరా? అని మేజిస్ట్రేట్ బు నాయకుల నడుగగా మే మెవ్వరును నేమియు తెలపము అని వారంద రనిరి.

“మీరు సంతకములు చేసెదరా?” అని మేజిస్ట్రేట్ బు డిగెను.

“నేను సంతకము చేయను” అని మాలవ్యాగా రనిరి.
నేనీప్రశ్న నడుగక తప్పును అని మేజిస్ట్రేట్ బునెను.
“ఔను నేనందులకు విముఖులను నిందించుటలేదు” అని మాలవ్యాగా రనిరి. (హర్షము)

చాలమంది స్త్రీలును పురుషులును వచ్చుట విచారణ ప్రారంభము కాకముందు కోర్టులో ఉత్సాహము చాల అధికముగా నుండెను. వేలకొదిల స్త్రీలును పురుషులునుగూడ వచ్చిరి. పోలీసురు స్త్రీలు న్యాయవాదులను మరికొందరిని మాత్రమే లోనికి పోనిచ్చిరి.

అరెస్టుచేయబడిన స్త్రీలు త్రాగుటకు నీరు కావలె ననట

నేడు పుడయమున 8 గంటలకు అరెస్టుచేయబడిన నలుగురు స్త్రీలకును 11-30 గంటలవరకును ఘోరములేకయు నిశ్శక్తి లేదని తెలియుచున్నది. వారు కోర్టుకు రాగానే త్రాగుటకు నీరు కావలెననిరి.

మధ్యాహ్నము విచారణ

మధ్యాహ్నము 8-30 కు మరల విచారణ ప్రారంభము కాగానే క్రాను ప్రాసిస్కోటరు దానవాలాగారు 4 వ లేదీ సోమవారమువరకును వాయిదా కోరెను.

మ మృతలను మ మృతలను చూడ విలసి నరీతిగా పోలీసువారు చూచుటలేదు. ఈ స్త్రీలకు సరియైన ఆహారము నిశ్శక్తిలేదు. వీరిని ప్రశ్నేకముగా వేరువేరుగడలలో నుంచలేదు. పారిశుధ్యమునకు అవసరమును నేర్పిటు లేవియును లేవు. సోమవారమువరకును వాయిదా నిశ్చయగూడదు. ఫిర్యాదుల సాక్ష్యవిధివరకే పూర్తియైనది” అని వల్లభాయిగారు ఖండనముగా నుడిపిరి.

“విముక్తుల నందరిని జామీనుమీద విడుదల చేసెదను” అని మేజిస్ట్రేట్ బునెను.

“నేను అంతయును పూర్తి అయినపిమ్మట ప్రభుత్వ న్యాయవాది వాయిదాకోరుటలో ఉర్దమేమి? పోలీసు కమిషనరు పుత్తరపు నిపుడు రద్దుపరచెదరా?” అని వల్లభాయిగా రడిగిరి.

ధానువాలా—పోలీసు కమిషనరునుగూడ నే నిపుడు సాక్షిగా పిలువవలెను.

మే—అందువలన కేసుకు అధికముగు లాభము కలుగునని నేను యలంపను. ఇప్పుడున్న సమస్య లా సమస్యయే.

ధాన—లాబుక్కు చదువుటకు మీ రిచ్చిన గడువు నాకు చాలలేదు.

వల్ల—ధానువాలాగారికి యీ కేసు స్వభావమే తెలియలేదని అతడు కేసును ప్రారంభించుటలో నీ వెల్లడియైనది. భారత కాంగ్రెసు సంఘసభ్యులపేర్లను ఇతరులపేర్లను అతడు కలగలుపుచేసెను.

మే—ఇప్పుడు ముఖ్యమైనది లా పాయింట్.

వల్ల—లా పాయింటునుగూర్చి మేమియును వదిలము. ఇది అంత ముఖ్యమైన లా-పాయింట్ గాని మీరు తలచు నెడల?

మేజి—నే నటుల తలచుటలేదు.

పిమ్మట పోలీసు కమిషనరు సాక్షి విచారణగూడ జరిగినది. 4 వ లేదీవరకును వాయిదా వేయబడెను.

కోర్టువెలుపల వేలకొలది ప్రజలు చేరుట

కోర్టువెలుపల ఆవరణలోను రోడ్లమీదను వేలకొది ప్రజలు చేరిరి. కొందరు చెట్లమీద న్నోకూర్చుండిరి. పోలీసు వారు చాలసాగులు లాటిలను విడిరి. చెట్లమీదను వారికి నైతము చెబ్బలుతప్పలేదు. ప్రజలొకసారి నెడలిపోయి వెంటనే వరలవచ్చిరి. పోలీసువారు వారిని మరల ఎస్సినేడుమైదానము వరకును తరిమిరి.

ఇంతలో కోర్టులోపల కొంత గోల బయలుదేరెను. కొందరు కోర్టులోనికి వెళ్లుటకు వెట్టుమీదనుండిదిగిరాగా ఒక సాల్టెంటును, సిపాయిలను వారిని తరిమిరి. అప్పుడు చాల గంధిర గోళము జరిగెను. ఆ గలభాలో ఒకకర్రతూపు కూలినది. ఒకనికి బలమైన చెబ్బలు తగిలినవి. వానిని వైద్యశాలకు గొనిపోయిరి. పోలీసులు లాటిల విసరుచున్నను ప్రజలు మైదానము నంకనుండి కేకలు వేయుచునే యుండిరి.

సాయంకాలమున మరల గుంపుచేరుట

సాయంకాలమున పోలీసు కోర్టువద్ద మరల వేలకొది ప్రజలు చేరిరి. దోబి తలాపు మొదలు బోరీ బండరు వరకును ప్రజలు నిండిపోయిరి. నగరము నందంతటను కాంగ్రెసు వంటిరులను కార్మికులును ఊరేగింపులను జరుపుచునే యుండిరి.

40 మిల్లులు మూయబడుట

నేడు నాయకులను అరెస్టు చేసినందున పనివాండ్లు పనిమానివేయుటచే 40 మిల్లులు మూసివేయబడెను. నేడు చాల సినిమాలగూడ మూసివేయబడెను.

క్రైస్తవులు అనమ్మతిని తెలుపుట

రాజకీయ శిక్షితుల నిధికి ధన మొసగుటకు నేడు 50 కవుస్తీ జహంగీర్ హోటల్ క్రైస్తవులొక విశేషమును

జరుపుటకు నిశ్చయించిరి గాని నాయకులను అరెస్టు చేయుట వలన అవిశేషముగూడ నిలిపివేయబడెను.

భారత కాంగ్రెసు కార్యసంఘసభ

“భారత కాంగ్రెసు కార్య సంఘ సభ ను జరుగుటకు ముఖ్యముగా నుండవలసినంతమంది సభ్యు లింకను కలరుగాన కార్యసంఘభలు జగటు కెట్టి అభ్యంతరమును లేదు అని కార్యదర్శి శ్రీయుత బారు రాజారావుగారు మానిలేఖరి తెలిగించిరి. (ఇం. డె. మె.)

50 మందికిమాత్రమే చెబ్బలు తగిలెనని

పోలీసువారు తెలుపుట

బొంబాయి, ఆగష్టు 2:—పోలీసువారు నేడు లాటిలను విసరుటవలన 50 మంది మాత్రమే చెబ్బలు తగిలెనని పోలీసువారు తెలిపిరి (అ. పై)

కోర్టువద్ద మరల లాటి ప్రహరములు

ఉదయమున 275 మందికి చెబ్బలు తగిలుట

వారిలో 171 మందిని వైద్యశాలలో నుంచుట.

బొంబాయి, ఆగష్టు 2:—నేడు ఉదయమున వల్లభాయిగారు మున్నగు నాయకులను అరెస్టు చేసెదన్న వార్త కడు శీఘ్రముగానే బొంబాయి నగరమునందంట్లను వ్యాపించెను. వెంటనే అన్ని దుకాణములను అన్ని మార్కెటులను అప్రయత్నముగానే మూసివేయబడెను. హిందువులును మహమ్మదీయులునుగూడ దుకాణములను మూసివేసిరి. వేలకొలది ప్రజలు ఎస్సినేడుపోలీసుకోర్టువద్ద చేరి జయధ్వజులనొనరించుచుండిరి. వారిని తరిమివేయుటకు పోలీసువారు కెక్కుసార్లు లాటిలను విసరిరిగాని తుదిక్షణమున వేలకొలది ప్రజలు వచ్చి పడుచునేయుండిరి.

బహిరంగసభ

పోలీసుకోర్టుకు ఎదుట నున్న ఎస్సినేడు మైదానమున నొక గొప్పబహిరంగసభగూడ నపుడే జరుగుచుండెను.

నేడు ఉదయమున పోలీసులు లాటిలు విసరటవలన 275 మందికి గాయములు తగిలెను. వారిలో 171 మందిని వైద్యశాలలో చేర్చుకొనిరి. (అ. పై. పై.)

275 మందికి చెబ్బలు తగిలెనని

కాంగ్రెసు హాస్పెటలువారు ప్రకటించుట

171 మందిని హాస్పెటలులోనుంచి చికిత్సచేయుచుండుట

బొంబాయి, ఆగష్టు 2:—“నేడు ఉదయమున పోలీసు వారు లాటిలను విసరుటవలన 271 మందికి చెబ్బలు తగిలినవి వారిలో 171 మందిని హాస్పెటలులోనే యుంచి చికిత్సచేయుచున్నాము” అని కాంగ్రెసు హాస్పెటలువారు ప్రకటించిరి. (అ. పై.)

నెల్లూరులో నల్లరి అరెస్టులు

నెల్లూరు, ఆగష్టు 2:—ములుపూడి ముబ్రహ్మియ్యం, గార పాటి సత్యనారాయణగార్లు మరీ యితరులకు వాలంటీర్లు ఏలూరు తాలూకావారు నెల్లూరు వచ్చిరి. వారందరను గాంధీ టోపీలను జాతీయపతాకములను ధరించయున్నారు. వీధులలో తిరుగుచుండగ పోలీసువారు నిన్నుకు వారిని అరెస్టు చేసి నిర్భంధము నందుంచిరి. (శ్రీ పై.)

రామచంద్రపురం డి||ము|| కోర్టులో

O. S. 29/1930 I. A. 714/30

వాది:—కర్తీ శీతారామయ్య

VS

2 వ ప్రతివాది:—గుత్తుల కాముడు

యీ నెంబరులో వాది ప్రతివాదుల పైన తనఖాదస్తావేజు బాకీకి దావా చేసి, రెండవ ప్రతివాదికి రెండు పర్యాయములు నోటీసులు చేయించి నను అమలు జరుగనందన యిస్తిహారు కట్టించుట మూలముగా నమను అమలుజరిపించమని వాది పై నెంబరులో పుత్తరపు కోరగా ఆ ప్రకారం కోర్టు వారు పుత్తరపు యిచ్చుచు, ది 16-8-30 తేది పగలు 10 లకు వాయిదా వేసినారు. కావున ఆ వాయిదాకు 2 వ ప్రతివాది వచ్చి తనవాదం తెలియ బరచుకోవలెను. లేనిచో అతని కరోక్షమున డ్విక్రి యివ్వబడును అని యిందుమూలముగా ప్రచురించడమైనది.

రామచంద్రపురం } శోంఠి సూర్యనారాయణమూర్తి,

ది 26-7-1930. }

వాదకుడు.

భీతి బావుట

ఇర్విను ప్రభువుగారి ప్రసంగము భారతీయుల కెక్కు డనుకూలముగ నుండునేమో యనభీతి, కొందరు ప్రముఖుల నిదివరకు బాధించెను. కొలది దినములకు పూర్వము బర్మేశాహ్లాదప్రభువుగారి విషయమై భయపడి మందలించిరి. సైమనుకమిషను రిపోర్టును రాజప్రతినిధిగారు నిరసించెడి రనుభయము వీరి నావహించెను. ఇట్టివానికి, ఈవార మందిన "లంకను టైముస్" పత్రిక ఇటుల భయము బాపుచున్నది:

"ఇర్విను ప్రభువుగారి వాక్యములందు సైమను రిపోర్టు తృణీకార మేములకు గనపించదు. రాండు లేవీలు సమావేశమునకు సాక్షులను దెప్పించు నిమిత్తము కారాగృహములనుండి శాసనోల్లంఘనకారకులను వదలిపెట్టునూపన ఏములను గనపించదు. అనవసర వివాదమును గనపించదు. ఇదివరకు దెలుపబడిన అధినివేశస్వాతంత్ర్యాదర్శమే మరల సూచించబడెను ప్రధానమంత్రిగారు చెప్పిన ప్రకారమే, దీనివలన ఎట్టిమార్పు గలుగజోదు. పాలిసీలోగాని, కాలనిర్ణయములోగాని, మార్పు గలుగదు. పండ్రెండు సంవత్సరములనుండియు దెలుపబడిన ఆశయము మరల ప్రకటించబడెను. మిగిలిన విషయములలో ఇర్విను ప్రభువుగారి ప్రసంగము, రాజప్రతినిధిగారి ముచ్చటించవలయునో అటులనే యున్నది."

కన్సర్వేటివు లిబరలుపక్షములవారిలో గలిగిన భీతిని బావుటకు, టైముస్ పత్రిక గావించిన ప్రయత్నము జూచిన, రాజప్రతినిధి ప్రసంగము భారతీయ శయములను సఫలపరచుట కేమాత్ర ముచకరింప దని, యీ పత్రిక భావించినటుల వ్యక్తమగును. రాజప్రతినిధిగారు సైమను కమిషనును పొగడి రనియు, శాసనోల్లంఘనమును పూర్తిగ ఖండించి రనియు, పార్లమెంటు సభయొక్క ప్రామాణ్యము గుర్తింపబడె ననియు, టైముస్ పత్రిక ఓచార్పుచున్నది. అయినను రాజప్రతినిధిగారికి హిందూదేశ పరిపాలన బాధ్యత సంతను ఒప్పగించి, బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు రూరకుండుట మాత్రము భావ్యము గాదని టైముస్ పత్రిక తలంపు. నిర్బంధప్రయోగము విషయమున హైందవ పాలకులపై నాధారపడినను ఇతర విషయములలో బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారికి హిందూదేశము విషయమున ప్రత్యేకవిధాన ముండవలయు ననియు, దీని ననుసరించియే రాజప్రతినిధిగారు నడుచుకొనవలయు ననియు, టైముస్ పత్రిక హిత వానగుచున్నది. ఒక శబ్దముగూర్చియే, ఇంగ్లాండులో నొకభావమును, హిందూదేశములో మరియొకభావమును వ్యాపించి యున్నవట. ప్రస్తుతపరిపాలనము విషయమున

రాజప్రతినిధిగారిపై నాధారపడుట మేలయినను భావిధానము విషయము బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు స్పష్టాభిప్రాయమును సూచించవలె నని, టైముస్ పత్రిక దెలుపుటకు కారణ మెద్దియో యూహించుట సుభిషే. రాజప్రతినిధిగారు హైందవాభిప్రాయముచే ప్రేరితు లగుదు రను భయము, ఈ పత్రికకు ముఖ్యముగ గలద. అట్టి యిబ్బంది లేకుండుటకు, టైముస్ పత్రిక దెలిపెడి సలహా సింహుక గమనింపవచ్చును.

ఇంగ్లాండులో నన్ని పక్షములవారి సలహాలను తేటగ ప్రభుత్వమువారు ఎప్పటికప్పుడు కనుగొనుచుండవలయు నట. హిందూదేశము విషయమై బ్రిటీషుపక్షము లన్నియు ఏకాభిప్రాయమునే తెలుపవలయు ననుభావ మింపత్రిక నావహించియుండట మిత గాదు. ఇందుకు గాను, రాండులేవీలు సమావేశమునకు కన్సర్వేటివు లిబరలుపక్ష ప్రతినిధులను గూడ ప్రభుత్వమువారు ఆహ్వానింప నిశ్చయించినందులకు ఈపత్రిక సంతసించుచున్నది. హైందవసమస్య పరిష్కార మగువరకు, ప్రధానమంత్రిగారి మార్గమును విషవగూడదని ఈపత్రిక ఆశయము జూపుచున్నది. వీరెప్పటికప్పుడు, హిందూదేశ సమస్య విషయమున, వివిధ పక్షపాదులతో సంప్రతిచుచుండవలయు నట. ఇట్టివారి నొక సలహాసంఘముగ నేర్పరుపవలయు నట. ఈసంఘమునందు లిబరలుపక్షము తరపున సైమను రీకింగు ప్రభువుగారిను సభ్యులుగ జేర్పవలయు నట. కన్సర్వేటివు పక్షమున సర్ ఆస్టిను ఛేబర్లేసుగారిని, పీలు ప్రభువుగారిని, విక్టరుటను గారిని సభ్యులుగ జేర్పవలయునట. వీలో జట్ లెండు ప్రభువులు, గోకేను ప్రభువును గూడ జేర్పవలయు, సంఘము పూర్తియగును ఇట్టిసంఘముతో సర్వదా సంప్రతిచుచు, నీరిసలహా ననుసరించి, లేబరు ప్రభుత్వమువారు పరిపాలించవలయు ననియు, రాజప్రతినిధిగారికి తమ యభిప్రాయమును బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు రెప్పటికప్పుడు దెలుపుచుండవలయుననియు, టైముస్ పత్రిక గోరుచున్నది. వీరికిదోడుగ, భయములును, నోరులేనివారు నగు భారతీయమితవాదులను గూడ జేర్చికొని వారి సలహాలనుగూడ రాజప్రతినిధిగారు గైకొను చుండవలెనని, టైముస్ పత్రిక తలంపు. లేబరు పక్షమువారు సాహసించి, స్వతంత్రముగ ప్రవర్తించుకొన, టైముస్ పత్రిక ఎట్టినిరోధములను సూచించుచున్నదో గ్రహింపవచ్చును.

లోకలుబోధులు

1928-29 సంవత్సరపు లోకలు బోధుల పరిపాలనపు రిపోర్టు ఇప్పుడు వెలువడెను. రాజధానిలో నితకు పూర్వపు సంవత్సరము వలెనే, ఇరువదియైదు జిల్లాబోర్డు లుండెను. తాలూకా బోర్డులు 129 ఉండెను. వీరి సంఖ్యయందు గూడ మార్పు గనపించలేదు. యూనియనుబోర్డుల సంఖ్య మాత్రము 469 నుండి 460 కి తగ్గెను. 1928 సంవత్సరము ఏప్రిలు 28 వ తేదీన కృష్ణాజిల్లాబోర్డు రద్దయ్యెను నివేదనసంవత్సరమున ఇచ్చిమగోదావరి జిల్లాబోర్డుకు అధ్యక్షు నెన్నికొను హక్కు ప్రసాదించబడెను. ఇరువదియొక్క జిల్లాబోర్డులకు ఎన్నికొనబడిన అధ్యక్షులుండిరి జిల్లాబోర్డులలో రెం

టికి ద్వ మిగిలినవానికి అనధికారాధ్యక్షులు లుండిరి. 129 తాలూకాబోర్డులకు అనధికారాధ్యక్షులు లుండిరి వీరిలో 122 కి మాత్రము అధ్యక్షు లెన్నికొనబడిరి యూనియనుబోర్డులలో 460 టిలో 446 కి ఎన్నికొనబడిన అధ్యక్షులు లుండిరి. అన్ని బోర్డులకును ఎన్నికొనబడిన అధ్యక్షు లేర్పడుటకు సమయ మాసన్నమయి:దనుటకు సందియములేదు. జిల్లా బోర్డు మిటింగుల సంఖ్య 270 నుండి 256 కి తగ్గెను. తాలూకాబోర్డు మిటింగుల సంఖ్య మాత్రము 1343 నుండి 1351 కి పెరిగెను. ఉత్తరాఝాటుజిల్లాలో జిల్లాబోర్డు సభలకు అధిక సంఖ్యాకులు హాజరయినవియు, గుంటూరు జిల్లాబోర్డు సభకు చాల కొలదిమంది హాజరయినవియు, నివేదిక దెలుపుచున్నది. గ్రామ పంచాయతుల సంఖ్య 2698 నుండి 3343 కి పెరిగెను. బోర్డు సభ్యుల ప్రయాణపు భత్యములు 2 లక్షల 90 వేలను మించెను. సిబ్బందిఖర్చు చాల పెచ్చి సందులకు, ప్రభుత్వమువారు చింతించుచున్నారు. లోకలుబోర్డులు నిర్వహించెడి విశ్రాంతిగృహములు 681 నుండి 677 కి తగ్గెను. సత్రములు 586 నుండి 583 కి తగ్గెను. విద్యకై వెచ్చింపబడిన ద్రవ్యము 10 లక్షల 40 వేలు పెరిగెను. నిర్బంధ విద్యావిధానము మలబారు జిల్లాలో పొన్నాని, వలువనాడు, ఎర్నాడు తాలూకాబోర్డులలో కొనసాగుచుండును. ఉత్తరాఝాటులో తిరుపత్తూరు తాలూకా బోర్డులోను, రామనాథు జిల్లాలో శివకాశీ తాలూకా బోర్డులోను, చెంగల్పట్టు జిల్లాలో సైదాపేట తాలూకాబోర్డులోను, తంజావూరు జిల్లాలో తిరువాది యూనియను బోర్డులోను నిది అమలులో నుండెను. బోర్డుల కెక్కుడు స్వాతంత్ర్యమును, ధన సహాయమును చేకూరుచో, నిర్బంధ విద్యావిధానము నన్ని తాలూకాలలోను ప్రవేశపెట్టుటకు సాధ్యమగును. క్రొత్త లోకలుబోర్డుల చట్ట మొత్తవర కిందుకు తోడ్పడనో చెప్పవీలులేదు. ఇంతవరకయినను విద్యాభివృద్ధి బోర్డులక్రింద బాగుగ జరుగుచునే యున్నది లోకలుబోర్డులు నిర్వహించెడి సెకండరీ పాఠశాలల సంఖ్య 181 నుండి 184 కిని, అందలి విద్యార్థుల సంఖ్య 38741 నుండి 41050 కిని పెరిగెను. లోకలుబోర్డులు 63 వైద్యాలయములను నిర్వహించుచుండెను. ప్రభుత్వమువారు కొన్ని టిని తమ పోషణ క్రిందకు దీసికొనుటచే, వీరిసంఖ్య 109 నుండి 63 కి తగ్గెను రూరల్ డిస్పెంసరీలు పెరుగుటచే, అల్లోపాతిక్ డిస్పెంసరీల సంఖ్య 619 నుండి 677 కి పెరిగెను. నివేదనసంవత్సరమునందు లోకలుబోర్డులు 94 దేశీయ వైద్యులు డిస్పెంసరీలను నిర్వహించెను. వీనిలో 735536 మంది రోగులు కిక్కినొందిరి. విశాఖ, ట్టు మండలమునందు 15 దేశీయవైద్యాలయము లుండెను. ఇచ్చిమగోదావరి జిల్లాలో పండ్రెండు గలవు. గుంటూరు మండలమున ఎనిమిదియు, తంజావూరు తిరునెల్వేలి మండలములందు ఛే ఏడుగులవు. నెల్లూరు మండలమునందు ఆరుగలవు. మిగిలిన మండలములందు దొంతకన్నను తక్కువ గలవు. రూరల్ డిస్పెంసరీల నన్నిటిలోను దేశీయ వైద్యులు ప్రవేశపెట్టుచో, అయ్యవి ప్రజలకు విశేషలాభకరముగ నుండి జనసామాన్యమున కెక్కుడుగ నుపయోగపడుటయ

గాక, వీని కగువ్యయముగూడ చాల తక్కువగ నుండును. ఈవిషయమై లోకలుబోధలు ఎక్కువగా ఉత్పాదము గనుపరుపవలసిన యవసర మొత్తేని గలదు. బోధలక్రింద 202 లక్షల 93 వేలరూపాయలు ఖర్చు పడెను. ఖర్చు పోగ 32 లక్షల 65 వేలు మిగిలెను. ఇందులో 14 లక్షల 91 వేలు ప్రారంభవిద్యానిధి కొనగబడెను చెంగల్పట్టు, చిత్తూరు, కోయంబత్తూరు, తంజావూరు జిల్లా బోధల పరిపాలనము ప్రభుత్వము వారి ప్రత్యేక ప్రశంసకు పాత్రమయ్యెను. బల్లారి, కడప, శివమొగ్గదాకరి, నెల్లూరు, తిరుచనాపల్లిబోధలు సుమారుగ పనిచేసెననినూ, గుంటూరు, ఉత్తరాగ్రాటు, దక్షిణాగ్రాటు, మలబారు జిల్లాబోధలు మామూలు ప్రమాణమునకుగూడ తగ్గెననియు, నివేదిక దెలుపుచున్నది. కృష్ణాజిల్లాబోధు అధికారవశమునందుండుటచే, దీని పరిపాలనము విషయమై అభిప్రాయ మొనగి లాభము లేదని, ప్రభుత్వమువారు సూచించిరి. లోకలుబోధల కెక్కుడు స్వేచ్ఛయు, రాబడి మార్గములును చేకూరి, అధికారవశము పూర్తిగ తొలగిన గాని, అవి తమ శక్తిప్రామర్థ్యములను పూర్తిగ వెల్లడింపజాలవు.

కెన్వర్తిగారు: సైమనురిపోర్టు
సైమను కమిషను రిపోర్టునందు సైనికశాఖను గూర్చి వ్రాయబడిన భాగము, భారతదేశమునందే గాక ఇంగ్లండునందు గూడ పలువురచే విమర్శింపబడుచున్నది. పార్లమెంటుసభ్యులగు కమాండరు కెన్వర్తిగారు జులైమాసపు "రివ్యూ ఆఫ్ రివ్యూసు" పత్రికలో సైమనురిపోర్టు గూర్చి వ్రాయుచు "దేశ రక్షణకు సంబంధించిన సైమనుకమిషను రిపోర్టులోని సూచనలు మిగుల అసంతృప్తికరము లని నేను భావించుచున్నా"నని చాటిరి. ఇప్పుడు కొనసాగుచున్న పద్ధతినే యింకను సాగింపవలయు నని సైమను కమిషను రిపోర్టు దెలుపుట ఎంతమాత్రము భావ్యముగ లేదని, కెన్వర్తిగారు తెలుపుచున్నారు. సైమను కమిషనురిపోర్టులోని సూచనలు కొనసాగుచో, కేంద్రప్రభుత్వము ఎప్పటికిని నిరంకుశముగ నిలిచియుండునని, కెన్వర్తిగారు గూడ భావించుచున్నారు. ఇంత ఖర్చుపెట్టి, అత్యంతసాఫ్తవ మగు బ్రిటీషు సైన్యమును ఆంతరంగికరక్షణకొరకు నిలిపి యుంచవలసిన పనిలేదనియు, భారతీయులనుండి తగిన సైనికుల నేర్పరుప వీలు గలదనియు, భారతీయసైనికులు ఇదివరకు తమ ధైర్యసాహసములను లెస్సగ ప్రదర్శించియుండి రనియు, మహమ్మదీయుల కాలములో హిందువులగు రాజపుత్రులు సైన్యాధిపతులుగనుడి కై బడిసరినియు, అట్టివారి నిప్పటికిని సంపాదించుటకు వీలు గలదనియు, కెన్వర్తిగారు స్పష్టముగ దెలిపిరి. సైమనుకమిషను రిపోర్టులో సైన్యముగూర్చి వ్రాయబడిన అధ్యాయమెట్టి యుద్ధే శ్యముతో వ్రాయబడెనో, హిందూదేశమునందే గాక, ఇంగ్లండులోగూడ తేటతెల్ల మయినది.

యువజనహిందూసంఘము, ఏలూరు
ఏలూరులోని యువజన హిందూసంఘపు నివేదికము, మిగుల ప్రోత్సాహకరముగ నున్నది. ఇయ్యది 1904 సంవత్సరమున స్థాపింపబడెను. దీనితో గూడ గ్రంథాలయము నెలకొల్పబడెను.

1913 వ సంవత్సరమున తెలంగాణలో పోటీరీతులు ప్రారంభమయ్యెను. సిమ్మట రాయము స్థాపింపబడెను. 1919 సంవత్సరమున మోతే గంగరాజు గారు, ఏబదివేల రూపాయల విలువ గల భవనము నేర్పరచి, తమ యుదారస్వభావమును వెల్లడిచేరిరి. వైసంఘము ఒకపక్షమునకుగాని, ఒక సంఘమునకుగాని ప్రత్యేకముగ జెందక, రాజకీయే తరసంస్థగ నెలకొల్పబడెను. ఆంధ్రేశమునందది యుత్తమ గ్రంథాలయములలో నొకటి యనుటకు సందియములేదు. అయినను, వ్యయభారము నీ సంఘము మోయులేకున్నది. శాశ్వతనిధినుండి గూడ కొంతభాగము ఖర్చుపెట్టవలసివచ్చుచున్నది. రాబడికన్న వ్యయము వేయిరూపాయల ధికమగుచున్నది. ఈ సంఘమువారు తలపెట్టిన ఆశయములు నెరవేరవలె ననిన, లక్షరూపాయల మూల నిధి యైనను గావలయు నని, సంఘనిర్వాహకులు విన్నవించుచున్నారు. వీరి విన్నపము సఫలముగాంచు గాక యని కోరెదము.

సూతన సందర్భములు
సంధిరాయబారములు కొంతవర కాశను పురికొల్పుచుండ, మాళవ్యాపభృతుల నిర్బంధములు అట్టియాశలను పారద్రోలుచున్నవి ప్రధానపట్టణములలో హఠాత్తాళరూపమున అసమ్మతి దెలుపబడుచున్నది. నిర్బంధితులయిన నాయకులగూర్చి అభినందనతీర్థానములు గావింపబడుచున్నవి రాబోవు ఎన్నికల బహిష్కారమున కిట్టి నిర్బంధములు తోడ్పడిగలవు. పంజాబులోని స్మృతులు సిక్కుసంఘమువారును, శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధసంఘమువారును గలిసి కేంద్రశాసనసభకును, రాష్ట్రీయ శాసనసభకును గూడ జరిగెడి ఎన్నికలను బహిష్కరింపవలయు నని, నిశ్చయించిరి. అహమ్మదాబాదు విల్లుయజమానుల సంఘమువారు, శాసనసభలను బహిష్కరింపవలయునని తీర్మానించిరి. నిర్బంధవిధానము పూర్తిగ తొలగింపబడి, రాజకీయస్పృహితులు విడుదల యయినగాని, సంధి రాయబారములకును సమాధాన ప్రయత్నములకును అనుకూలవాతావరణ మేర్పడజాలదు. ఇట్టి సంద్విగ్ధ సమయములందు ప్రసిద్ధ నాయకులను నిర్బంధించుట కన్నను అ లోచితకార్యము చేరుండదు.

ఇంగ్లండు: తక్షిభయము
హిందూదేశమున తక్షిద్వారా తయారగుచున్న నూలువిషయమున ఇంగ్లండులో భయముదయించినట్లు దెలియుచున్నది. రాటము కన్నను గూడ తక్షిప్రజల కెక్కుడు ప్రియమయినది. చెన్నపురిలోగూడ తక్షిద్వారా నూలువీయుట సర్వసామాన్యమగుచున్నది. వెక్కుప్రదేశములందు తక్షియూరేగింపులు జరుగుచుండుటచే నూలుపడుకుటకు ప్రోత్సాహ మొనగబడుచున్నది. ఇట్టిసందర్భములు లాంకుపైరు వర్తకమున కుపద్రవకరమని తెలుపుటకు, ఇంగ్లండులో ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. మాటలాడు సినిమాలలో హిందూదేశమున జరుగుచున్న తక్షి యూరేగింపులు ప్రదర్శింపబడుచున్నట్లు, ప్రీప్రెస్టుండను వార్తలు దెలుపుచున్నవి. కొన్ని బ్రిటీషు పత్రికలు మాత్రము, ఇట్టిప్రదర్శనములు హానికరము లని చాటుచున్నవి. భారతీయు

కా శీ నా ధు ని
నా గేశ్వరరావు పంతులుగారు
కా రా గృ హ వా స ము
నేటికి 106 దినములు
నిర్బంధింపబడినదినము 21-4-1930

లీసమయమున రాటములద్వారాను, తక్షిలద్వారాను తమకు కావలసిన నూలును తయారుచేసి, కద్దరును తయారుచేయుచుట, దేశమున కన్నివిధముల శుభ ప్రద మనుటకు సందియము లేదు.

మధ్యరాష్ట్ర ప్రభుత్వప్రకటనము :
మత్తుపదార్థములరాబడి
మధ్యరాష్ట్రప్రభుత్వమువారు నత్యాగ్రహణ ద్యమమువలన, తమరాబడిలో నలవది ఆరులక్షల రూపాయలు తగ్గిపోయె ననియు, ఇందులో ముప్పది లక్షలు మత్తుపదార్థములరాబడిలోగల లోటనియు, సూచించిరి. ముప్పదిలక్షలు మత్తుపదార్థముల రాబడిలో తగ్గినందులకు విచారింప నవసరము లేదు. ఏలన, ఇట్టి తగ్గుదల, ప్రజలసాభాగ్యమునకే దారి జూపును. వారిని మధ్యపానదూరభ్యసమునుండి విముఖుల గావించును. మత్తుపదార్థముల రాబడిని కోల్పోవుటకు, వివిధరాష్ట్రప్రభుత్వములును సంసిద్ధత జూపినగాని, యీసంస్కరణము కొనసాగజాలదు రాష్ట్రములలో మత్తుపదార్థముల రాబడి తగ్గుట, భావ్యభివృద్ధికి సాధనభూతమే యగును. ప్రభుత్వవ్యయము నితరవిధముల తగ్గించుకొనుచో, కొంత కాలమునకుమత్తుపదార్థములరాబడిలోగలిగిన నష్టము భర్తీ గాకమానదు.

పార్లమెంటు సభ : ఎన్నికలు
పార్లమెంటు సభకు జరిగెడి ఎన్నికలలో బాల్లవినుగారికి, ప్లాటను అను కన్సర్వేటరీ సభ్యుడు పోటీగిలించెదరని తెలియుచున్నది. ప్లాటనుగారు, స్వేచ్ఛాసామ్రాజ్యవాణిజ్యవాది. దీనిని బట్టి బాల్లవినుగారికిని, స్వేచ్ఛాసామ్రాజ్యవాణిజ్య నాయకులగు బీవరుబ్రూకు ప్రభువుగారికిని మధ్య ఫలప్రదమగు రాజీ గురుర లేదని తలంపవచ్చును. ఇకముందు మరల రాజీప్రయత్నములు జరుగు నేమో చూడవలయును. అయినను, స్వేచ్ఛా సామ్రాజ్య సిద్ధాంతవాదులు, బాల్లవిను పక్షము వారిని ఎన్నికలలో నోడింపగలరని తోచదు.

వి. జె. పటేలుగారు
బొంబాయికి బయలుదేరుట

అన్నియేర్పాటులను రద్దుపరుచుట
శిల్లీ, ఆగస్టు 2:—
పల్లభాయి, మాలవ్యాగార్లు మున్నగు భారతకాంగ్రెసు కార్యసంఘసభ్యులను బొంబాయిలో ఆరెస్టుచేసినవార్త తెలియగానే విరలభాయి పటేలుగారు యిదివరకుచేసినయేర్పాటు నన్నిటిని రద్దుపరచిరి. శేఫు పంబాబులో మిరటు మున్నగు స్థలములకు వెళ్లవలెనని విరలభాయిగా రిదివరకు యేర్పాటు చేసియుండిరి గాని యీ వార్త తెలియగానే ఆ యేర్పాట్ల నన్నిటిని రద్దుపరచిరి. శేఫు పుదయమున ప్రాంతీయకు మెయిలులో బొంబాయికి బయలుదేరెదను. (ఆ, టె)

విదేశవార్తలు

భారతదేశ జాతీయోద్యమము

బ్రిటిషు సినీమాలలోగూడ ప్రకటనము గాంచుచున్నది (బీముసర్వీసు)

లండన్, ఆగస్టు 2:—పత్రికలలోనేగాక భారతదేశ జాతీయోద్యమము సినీమాలలోగూడ ప్రాముఖ్యతను గాంచుచున్నది. తక్కిలీతో నూతనదశకునుకూర్చి బ్రిటిషు సినీమాలలోని వారు ఇండియాదేశము దీనిమూలమున లంకాపైరును ఎట్లు నిరోధించుచున్నదో జూపుచున్నారు. దీనివలన లంకాపైరు వస్త్ర బహిష్కరణము నెట్లు సాగించుచున్నారో బ్రిటిష్ ప్రజలకు జూపుచున్నారు. చిన్నదగు ఈకడరులో ఎంత మహిమ గలదో జూపబడుచున్నది. ఇట్టి ప్రదర్శనములు ఎక్కడ వాగిరముని నిపుణులు విమర్శకులు డెలుపుచున్నారు. ఇట్టి ప్రదర్శనములను ఎక్కువప్రమాదము గలగనని ఉదయమున ప్రకటింపబడు కన్సర్వేటివు పత్రిక యొకటి వాగొనుచున్నది. ఇట్టిప్రకటనములను వార్తాపత్రికలలో ఒకరితిగ ప్రకటించిన బాగుండును. ప్రతిబంధకముండదు. ప్రదర్శనములను వాని ఓటస్థించుచున్నది. దీనివలన అపొహము లేరనదు. వాటిని అవలంబింపటము నీలలేదు. వివక్షతలేకుండ ఇట్టిస్థితిలను ప్రకటించటం ఇంకొకవిషయము.

హక్కుసతి పిల్లలకు జీవనోపాధిని కలుగజేయుటకు ఆర్థికసహాయము చేయవలెనని కోరుచున్నారు.

కనడా ఎన్నికలు

అత్యధికములు (రూటరు)

అట్టావా, ఆగస్టు 3:—	
కన్సర్వేటివులు	189
లిబరలు	86
ఇతరులు	20

1931 లో ఆర్డర్లపైనులో జరుగు బ్రిటిషుసామ్రాజ్య పార్లమెంటు ప్రదర్శనమునకు యువరాజు వీగును.

వియత్నంబ్రపురు వైమానికులు తమనిమానము బద్ధులై నవీన న్యూఫౌండ్లలోపలను హార్బరు గ్రేను జేరెను.

దున్నపోతు అడ్డుండుటచే రైలు పడుట

డిల్లీ పరాన పూరు రైలు మార్గమునందు 66 కెం. ప్యాసెంజరు పోవుచుండగ 2వ తేదీన ఒక దున్నపోతు అడ్డుగ నంటుచే దానిపైనుండి ఇంజనుపోయెను. ముందుదక్రములు రెండు పట్టాలు తొలగెను. తిరిగి సరి చేయబడెను. ఎవరికి ప్రమాదము లేకుండెను. (ఆ. ప్రె.)

రాజ్ గోల్ డి॥ ము॥ కోర్టులో

O. S. 206/29.

వాది:—ముల్లపూడి వెంకట్రాయుడుగారు సా॥ తణుకు

ప్రతివాడు:—వెలిచేటి వెంకటనత్యరామ శేషగిరిరావు అనే వెంకటశేషగిరిరావు అనే శేషయ్య వగైరాలు.

యానెంబరు వాది ప్రతివాడుపైన ప్లంట్లు పెట్టాడు. అట్టావా ఆసులు స్వాధీనం నిమిత్తం దావా చేసివున్నాడు. సదరు దావా 5-8-30 తేదీకి వాయిదావేసినారు. గనుక సదరు వాయిదా తేదీలోగా యెవరికి యెవరిపైన ఆక్షేపాలున్నను తెలియపర్చుకోవలెను.

చేబియ్యం బుచ్చి అబ్బయ్యశర్మ బి. ఎ,

రాజ్ గోల్, 5-8-30.

వాది ప్లీడరు.

మౌలానా అబ్దుల్ కలాం అజదుగారు

భారతకాంగ్రెసుసంఘాధ్యక్షుడు డా॥ వల్లభాయీగారు అజదుగారిని నియమించుట బొంబాయి, ఆగస్టు 2:—నేడు వల్లభాయీగారు మున్నగు నాయకులకు విచారణ జరుగచుండుటచే పూనా గుజ్జిపుసంఘములకు వెళ్లినట్టి స్పెషలు ట్రైయనులవద్ద పికెటింగు జరుగలేదు.

భారతకాంగ్రెసు కార్యసంఘసభ

భారతకాంగ్రెసు సంఘ సభ్యులలో వీరి నైదుగురిని అరెస్టుచేసినను సభను జరుపుటకు ముఖ్యముగా నుండవలసినంత వంది సభ్యులు (కోరము) బొంబాయిలో సిద్ధముగానే యున్నారు. కాని నేడు కార్యసంఘసభగూడ జరుగలేదు. తన్ను అరెస్టుచేసినయెడల మౌలానా అబ్దులు కలాం అజదుగారు భారతకాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షుడుగా నుండవలెనని సర్దారు వల్లభాయీపేలుగారు నియమించినట్లు తెలియచున్నది.

పూనా రేసు స్పెషలు పికెటింగు

పూనాలో జరుగు గుర్రపుపందెములకు బొంబాయినుండి యెవరును వెళ్లకుండ స్పెషలు ట్రైయనులవద్ద కాంగ్రెసు వారు పికెటింగును ప్రారంభించిరిగాని నేడు పికెటింగుగూడ జరుగలేదు. పికెటింగు జరుగునేమోయని రైల్వేపోలీసువారు విక్టోరియా టెర్మినసువద్ద చాల యెర్పాటులుచేసిరి. (ఆ. ప్రె.)

విశాఖపట్నం డి॥ ము॥ కోర్టులో

S. C. 212/1930

వాది:—బాదం నర్సాజీగారు.

ప్రతివాది:—గోకవరపు గంగరాజు.

వాదికి నీవు ఖాతాపైని యివ్వవలసియున్న రూ 48-0-0 లకు యీ కోర్టులో దావా చేసియున్నాడు. తే 19-8-30 దీని గెల్ 10 లకు యీ కోర్టులో నీవు హాజరు కానియెడల ఆదావా నీ పరోక్షమందు వివర్యన వపునని యిందుమూలముగా నీవు తెలుసుకోవలెను.

ఎమ్. రామమూర్తి,

1-8-30,

వాదివకీలు.

ప్రకటన

ఇందుమూలముగా గుంటూరు శ్రీ ప్రజాసహాయక మండలితో నిమిత్తమును ప్రజలందరకు తెలియజేయడ మేమనగా:—

ఈమండలిలో జరుగుచున్న లోపములను గమనించి ప్రజలకు నష్టము సంభించినని తోచి నేను తీర్మానములలో నాఅభిప్రాయమును తెలిపితిని. అందువల్ల ప్రయోజనము కలుగ నందున తదుపరి మండలిని యింతటితో ముగింపుచేసి ప్రజల డబ్బును ఎవరిది వారికి ఇచ్చి తుమాపణ కోరవలసినదని మండలి ప్రెసిడెంటు, సెక్రటరీలకు 6-1-30 తేదీని రిజిస్టరీ ఉత్తరం యిచ్చివుంటిని అందుకు వారు సమ్మతించక సరియైన జవాబు కాక వ్యతిరేక జవాబు ది 20-1-30 తేదీన యిచ్చిరి. అందు మీదట వైకారణములచేతనే నా అసమ్మతిని తెలుపుచు 1-2-30 తేదీని మండలిలో నాకు వుండున్న డైరెక్టరుపదవిని పేరు హోల్డరు పదవిని నేను వదులించి రాజీనామా యిచ్చి వున్నాను. 21-3-30 తేదీని సదరు రాజీనామాను మంజూరు మండలి చేసినది. 25-8-30 తేదీననే శేషరకు పంపుచున్నాను. అది శేషరలో పబ్లిషుకాక గయిలీతు అయినది. దరిమిలా విశాఖపట్నంలో కడింకెట్టి కామరాజుగారు సదరు విషయములు వారికి తెలియక నన్ను మాడచేర్చి క్రిమినల్ కేసు తెచ్చినారు. సదరు కేసు రాజీ అయినది. ఫిర్యాది తెలియకనన్ను చేర్చినందు వల్ల ఫిర్యాది కేసు యెవరిహామలు వున్నవోనన్నను ప్రెసిడెంటు సెక్రటరీలు ఫిర్యాదీని నాకు చర్యలు యిచ్చివుంటిని గాన మీ కందరికి తెలియజేయడమైనది. సదరు మండలితో నా కెట్టి సంబంధములేదు. సదరు మండలి వ్యవహారములతో నాకెంతమాత్రము జోక్యములేదు. కాబట్టి యికపైన మీరు మండలిపై చేయబోవు తగాయిదాలలో ఆనవసరముగా నన్ను చేర్చినయెడల దామేజేనుకు పాశ్రులగుదురని యిందుమూల ముగా యానందుకి తెలియజేయడమైనది.

ది 28-6-30.

మునగపాటి నరసింహయ్య.

వ్యాయామ క్రీడలు

తిరువాన్కూరు కెప్ హాకీపందెములు

బెంగ్లూరు హైందవులు, నెంటుజోసపు

బి. జట్టును ఓడించట

బెంగ్లూరు, ఆగస్టు 1.—తిరువాన్కూరు కెప్ హాకీ పందెముల సందర్భమున నేడు బెంగ్లూరు హైందవులను, నెంటు జోసపు, బి. జట్టును జరిగిన పోటీలో నెంటు జోసపు బి. జట్టు ఓడిపోయెను. బెంగ్లూరు హైందవులజట్టు 5 గోలులు చేసెను. అవజయము గాంచిన జట్టు ఒక గోల్ వైచను చేయలేదు. బెంగ్లూరు హైందవులు అతిసుకరముగా, అర్థగంట పూర్వము 3 గోలులును, కిదవ 2 గోలులును చేసిరి. నాయడు, చందర్ గార్లు ఒక్కొక్కరు ఒక గోలును, షళనిగారు 3 గోలులను వేసిరి.

* * * * *

పాలంకోటయందు హాకీపోటీ

నెంటు జేవియరుజట్టు, నెంటుజాన్సు

జట్టును ఓడించిరి

తిరునల్వేలి, జూలై 31:—నేటిసాయంకాలము, నెంటు జోసపు కాలేజి స్థలమందు నెంటు జేవియరు జట్టును, నెంటుజాన్సు జట్టును హాకీపోటీజరిగెను. పోటీ మిగుల అకర్షణీయమై యుండెను. నెంటు జేవియరుజట్టు రెండుగోలులుచేసి, నెంటుజాన్సుజట్టును ఓడించెను. నెంటుజాన్సుజట్టు ఒకగోల్ వైచను చేయలేదు.

* * * * *

లాన్ టెన్నిసు

జర్జీని ఛాంపియను పిచ్ పందెములు

భారతదేశ ప్రతినిధులు

జర్జీనిదేశము హాంబర్గునందు జరుగు లాన్ టెన్నిసు ఛాంపియను పిచ్ పందెములలో, డా॥ డి. ఆర్. రత్నం, పి. పి. వైజీ, జెన్నీ సాండిస్ కన్య గార్లు, భారతదేశ ప్రతినిధులుగా పోటీచేయుదురు. జెన్నీ సాండిస్ కన్యగారు మిక్సెడు డబుల్సునందు డా॥ రత్నంగారితో నాడెదరు.

శ్రీపార్థసారథిస్వామి దేవస్థానపు సూపర్విషక్ బోర్డులో

ఒక మెంబరుయొక్క యెన్నికలు

ఈ 1930 సంవత్సరం ఆగస్టునెల 24 వ తేదీ ఆదివారం ఉదయం 7 ఘంటలనుండి మధ్యాహ్నం 12 ఘంటలవఱకును మఱల 1 ఘంటనుండి రాత్రి 7 ఘంటల వఱకును ఎన్నికలు (Ballot) మూలముగా ఎలెక్షన్ జరుపబడును.

(1) ఆర్. రంగాచారియర్ (2) సి. రంగస్వామి శ్రేష్ఠిగారు (3) ఎమ్. ఎస్. రంగస్వామి అయ్యంగారు ఈ ముగ్గురును యెలెక్షనుకు నలుచు అభ్యర్థులు ఎలెక్షన్ జరుగబోవు తావు శీఘ్రములో తెలుపబడును.

Triplicane } C. Kesavarao Naidu, Secretary.
4-8-1930

స్పృష్టిం గొప్ప స్తోలు

ఈ మాతన చిన్నపిస్తోలు ఆమెరికావారిచే కనిపెట్టబడి గట్టిగనుండి పనిజానుగా పని చేయును. చూపునకు రివాల్వర్ల మాదిరిగ నుండ గలవు. రై సెన్సెస్ లక్రలేదు. అత్యంతము అనగా మృగములు, దోపిడిగాండ్లు వగైరానుండి రక్షించు కొననగను. దీనియందు 100 గుండ్లుండి యొకదాని వెంట యొకటి దిరుగుచు, గొప్ప గుర్తి కలుగుచుండును. 1 కేబు డిస్తోలు, 1000 రవలకలసి యొక పెట్టెలో నంబడినవి రెండు రూపాయలు మాత్రమే. మా ప్రాకును తగ్గించుకొనుటకై యిట్లమ్ముచున్నాము.

ఆంగ్లో కెనడియన్ స్టోర్సు, 23 ఓట్, వంద్రాసు

స్థానిక వార్తలు

దీపములు వెలిగించు కాలము మంగళవారము 5 వ తేదీని సాయం. 7-5. బుధవారము 6 వ తేదీని సాయం. 7-5 గం.

తపాలా నోటీసు: బొంబాయి మద్రాసు ఎక్స్ ప్రెస్సు రైలుబాడీ సకాలమున చేరుకో యూరోపునుండి విమానముద్వారా వచ్చుతపాలా కేపు 5 వ తేదీ మంగళవారము సాయంత్రము 5-30 గంటలకు జనరలు పోస్టాఫీసునుండి బయ్యడా చేయబడును

చెన్నపురి కార్మిక నాయకుల విడుదల:— దక్షిణ ఇండియా రైల్వే “మట్ట” కేసు సందర్భమున ఆరు నెలల కారాగృహశిక్ష విధింపబడియుండిన చెన్నపురి కార్మిక నాయకులగు శ్రీయుతులు ఎం. సింగారవేలుశెట్టి, టి. వి. కె. నాయుడుగార్లు యానెల 2 వ తేదీని మద్రాసు సెనిటెన్సియరీ జైలులోనుండి విడుదల గావించబడిరి (శ్రీ. ప్రె.)

చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయము, సెప్టెంబరు పరీక్షలు:— అనివార్యము లగు కారణముల వలన ఇంటర్మీడియేటు, బి. ఏ. బి. ఏ. ఆనగ్గు. (ప్రీమియరీ) బి. ఎస్. సి. పార్టు 1, ఎఫ్. టి. డిగ్రీ పరీక్షలు, మొదల నిర్ణయింపబడిన 8 తేదీ సోమవారమున గాక, 15 వ తేదీ సోమవారమున జనపబడునని విశ్వవిద్యాలయాధికారులు ప్రకటించుచున్నారు. ఈ పరీక్షలయొక్క క్రొత్తపైముటేబిల్స్ పార్టు నెంటువార్టి గెజట్టులో ప్రకటింపబడును.

రాకపోకలు:— ఎల్. బి. అల్లాడి కృష్ణస్వామి అయ్య రుగారు పాలఘాట్ నుండి నిన్న ఉదయమున చెన్నపురికి తిరిగి వచ్చిరి.

ఏ. సి. బాబ్జాకగారు (రైల్వే ఆడిట్ డైరెక్టరు) నిన్న ఉదయము చెన్నపురికి వచ్చిరి.

పి. యె. వి. త్రాగారు నేటి ఉదయమున చెన్నపురికి వచ్చిరి.

సి. ఇ. ఉడ్ గారు నిన్న రాత్రి సిమ్లాను, న్యూమాన్ సాండర్సంగారు శనివారము రాత్రి బొంబాయికిని వెళ్లిరి.

డా॥ ప్లాస్టి జోన్సుగారు సిమ్లానుండి నేటి ఉదయమున మద్రాసుకు వచ్చిరి. వీరు రెండువారములకోజులు చెన్నపురి యందుండి, గోకలేహలందును కళాశాలందును ఉపన్యాసము లాసంగెదరు.

కాంగ్రెసు వైద్యశాల

చాలామంది ప్రజలు నిన్న వెళ్లి చూచుట

బొంబాయి, ఆగస్టు 4:— మొన్న 2 వ తేదీ శనివారము నాడు పోలీసువారు లాటిలను విసరుటచే చెబ్బలు తగిలినందున కాంగ్రెసు వైద్యశాలలో చికిత్సను బడయుచున్న వారిని చూచుటకు నిన్న అధికారము నాడు బొంబాయి ప్రభుత్వపు ఆర్థికసభ్యుడు హానరబులు జి. బి. ప్రధాను, స్థానిక స్వపరిపాలనమంత్రి దివాను బహదరు హిరాలాలు దేశాయి, సర్ పురుషోత్తమదాసు థామార్దాసు, నెయింటు నిహుసింగ్ గార్లును మరిపెక్కుమంది ప్రమాణులును వైద్యశాలకు వెళ్లిరి వైద్యశాలలోని డాక్టరులు యీ ప్రమాణులకు వైద్యశాల సంకేత చూపించిరి. ఈ ప్రమాణులు ఆచట చికిత్సను బడయుచున్నవారితో సంభాషించిరి. యీ అభిప్రాయమును విశిటర్ను బుక్కులో వ్రాయు డని ప్రధానుగారి నడుగగా “నే నేమియును వ్రాయ నవసరము లేదు. నేను శక్తివంతతేకుండ పనిచేసెదను” అని ప్రధానుగారు నడివిరి. (ఆ. ప్రె. స్పె.)

అబ్దుల్ కలాం అజమగారిని కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా నియమించుట

కేసుఫలితము తేలువరకును ఎవ్వరిని నియమింపనని వల్ల భాయిగారు తెలుపుట

బొంబాయి, ఆగస్టు 4:— ఎన్నోకేసు చేరసాల్సినట్లై భాయి మాలవ్యాగార్లు మున్నగువారికి సోకర్యములకు సమూహపుట ప్రత్యేకపు పేర్కొంటులు చేయబడెను. నిన్న, అది వారమునాడు చూచుండి అచటికి వెళ్లి వారిని చూచిరి.

ఈ కేసుఫలితము తేలువరకును నేను ఎవ్వరినిగూడ కాంగ్రెసు అధ్యక్షునిగా నియమింపను అని వల్ల భాయిగారు తెలిపిరి.

బాపాలా వారి

వజ్రములు, సవరంబంగారము, వెండి వస్తువులు.

215, చైనాబజారు, మద్రాసు.

న్యాయస్థానవార్తలు

జాతీయ పతాకపు కేసు

తీర్పు నిలిపియుంచబడుట

(ప్రెకోర్టు)

మదరాసు, ఆగస్టు 4:— రాజమహేంద్రవరపు జాతీయ పతాకముల నిషేధపు టుత్తరువు అప్పీలునందు న్యాయమూర్తి పాండలేగారి యెదుట నీదినమున తిరిగి వాదనలు జరిగెను. ప్రభుత్వమువారి తరపున అడ్వకేటు జనరలు దీర్ఘముగ వాఁచెను క్రిందికోర్టులో పోలీసుతరపు సాక్ష్య మెట్టిదెనను దానిని విచారించి పిమ్మట నే మే జస్టిస్ టు ఉత్తరువును ధృవపరచెనని యు కనుక ఆ యుత్తరువు, కాస్త్రనిరర్థమైనది గాదని యు నడిచెను. ప్రైవేటు వ్యక్తులు, తమగృహములందు గావించుకొను, పనులను నిషేధించుటకు 144 సెక్షను సుపయోగింపవచ్చునా యను విషయమున, అడ్వకేటుజనరలు వాదించుచు, వ్యక్తులగూడ పౌరసముదాయమునం దొకరుగా బట్టియు వారిగృహములకు అట్టి పాతులు పెచ్చుచుండవచ్చును గనుకను, ప్రైవేటు గృహములపై పతాకముల నిషేధించుట కధికారము లేకపోలేదనియు నడిచిరి. ఈ యభిప్రాయముతో దా నేకీభవింపజాలనని న్యాయమూర్తి నడిచెను

డి. బి. టి. రామచంద్రశ్యూరుగారు పిటివనరు తరపున వాదించుచు, లూటెంగుజరు నను సాక్ష్య మంతయు పోలీసు వారిచే కల్పితమని తీవ్రముగ విమర్శించుచు, ఆ సాక్ష్యము నేమాత్రమును విశ్వసించ వీలులేదనిరి.

ఈ కేసులో న్యాయమూర్తి గాంధీటోపిల్ కేసుగూడ ను విచారించినపిదప, తీర్పు చెప్పెదనని ప్రకటించెను.

గాంధీ టోపిల్ కేసు

రాజమహేంద్రవరపు జాతీయపతాకముల కేసువిచారణ ముగిసినపిదప న్యాయమూర్తి పాండలేగారు గుంటూరు గాంధీ టోపిల్ నిషేధపు టుత్తరువు కేసును విచారణకు తీరగొనిరి.

ఈ కేసునందు గుంటూరు జిల్లాకలెక్టరు గుంటూరునందు చుట్టుపట్ల అయిదుమైళ్లలోపలను ఎవరును గాంధీటోపిల్ లను ధరింపరాదని సెక్షను 144 క్రింద నిషేధించుచు నుత్తరువు చేసిరి. గుంటూరు పోలీస్ సంఘమువారి తరపున నడరు సంఘ కార్యదర్శి యగు కొల్లి సత్యనారాయణ చౌదరిగారు, నడరు ఉత్తరువును రద్దు చేపట్టినదని గోరుచు పిటివనును పెట్టగా, సముమేజస్టిస్ టు దానిని నిరాకరించెను. అందుపై ప్రెకోర్టులో క్రిమినలు రివిజను పిటివను దాఖలు చేయబడెను.

పిటివనరు తరపున డి. బి. టి. రంగాచారిగారు వాదించుచుండగా, కోర్టువారు ఫలహారములకు లేచిరి.

మదన లీలా ఫోటో

64 యందమైన బాలికలు సంకతుల యొక్క బరిజనల్ గ్లాజు ఫోటోలు ఆల్బమ్ 1 కి మెరుకు 5. ఫాన్ సిస్ ఫోటోస్టోర్, వేపేరి, మద్రాసు.

మోహిని వశీకరణ కవచము

ఇది అభ్యర్థనావేత్త ప్రకారముగా తయారుచేయబడినది. అన్ని డిపార్టుమెంటు వారికిని, వ్యవసాయవారులకును, విద్యార్థులకు వర్తకులకు హాటలు మ్యానేజర్లు లాభము నిచ్చునది. దీనిని ధరించినవారు ఎంత నిరాశావంతులైనను గొప్ప ధనలాభము యశస్సు పొందుదురు. మిత్రులలో దీని క్రయదనము ఈదేవికి ఆలయము కట్టుటకు వినియోగింపబడును. ఈ కవచప్రభావము చెప్ప నలవికాదు. దయచేసి ఒకకవచము క్రయమునకు తీసిచూడండి.

పండిత సుబ్బాశాస్త్రిలు, విజ్ఞానాశ్రమ, హాసనేటి, బళ్లారిజిల్లా.

వైదీల మార్పులు

తిరుచనాపల్లి, ఆగస్టు 3:— 150 మంది రాజకీయ వైదీలు తిరుచనాపల్లి సెంట్రలు జైలునుండి 2 వ తేదీ రాత్రి 12-40 గంటల బండిలో ఈకోడు ఆక్టోబరు గుంటులు స్టేషనుల మీదుగ బళ్లారి జైలులకు మార్చబడిరి. వారిలో 25 గరు ఆరవవారు, మిగిలినవారు ఆంగ్లము తమిళులలో యాదివవారు గలరు:— ఎస్. వెంకట్రామను, ఆర్. కృష్ణస్వామి (ప్రవిశనాడు కాంగ్రెసు సంఘసభ్యులు) నుబ్రహ్మియ్యం, శిబికోపసుగార్లు (స్వతంత్ర సంఘం) వి. రామస్వామి అయ్యంగారు, నుబ్రహ్మియ్యం మదల్యారు గార్లు (తీ. వే. రి) కామ రాజునాథరుగారు (విశదనగరం) ముత్తుస్వామి చెట్టియారు (తిరువూరు) పి. ఎస్. రామదురాయంగారు (పురుష్వల్లం) సంగిలియప్పిల్ల వీరప్పను, అరికనందస్వామిగార్లు (తిరుచనాపల్లి.) (శ్రీ. ప్రె.)

బళ్లారినుండి యిరరచోట్లకు

హిందూపురం, జులై 31:— నల్లరు ఉప్పుసత్యగ్రహ వాలంటీరులు, గంజాముజిల్లావారు బళ్లారి జైలులలో సి. తరగతివారు నేడు మధ్యాహ్నము గుంటులు-బెంగళూరు ప్యాసెంజరు బండిలో ప్రయాణము చేయుచుండిరి. వారిని వేరువేరు జైలుశృంగంబోవుచున్నారు.

(1) మల్లాది వెంకటకృష్ణ శర్మగారిని కడలూరు (2) యల్లాయి సన్నయ్యగారిని తిరుచనాపల్లి (3) పి. సి. హెచ్. నూర్యనారాయణగారిని కోయంబత్తూరు (4) అట శివనాగులుగారిని కడలూరు.

కోయంబత్తూరు జైలునుండి 109 మంది రాజకీయ ఖయిదీలు బళ్లారి (ఆలిపూర్) జైలునకు మార్చబడుట

కోయంబత్తూర్, ఆగస్టు 1:— నేడు కోయంబత్తూరు జైలునుండి శ్రీయుట కానూరి చిన వెంకటదాసయ్య చౌదరి, వెంబోలు నీలారామయ్య చౌదరి, కంభంపాటి లక్ష్మీనరసింహ సోమయాజులు, కలిదిండి బంగారురాజు, వెన్నం కొటయ్య చౌదరి, చింతకిండి నూర్యనారాయణప్రభృతులగు నలునది మంది ఆంగ్లములు, మహాదేవయ్య, దినకర్, బాలకృష్ణకామెదురుగు తమిళులును, బళ్లారి (ఆలిపూర్) జైలునకు మార్చబడిరి. యూగోషియన్ ఆఫీసర్లు బందోబస్తతో వీరిని కోయంబత్తూరు జైలునకు తీసుకొని రాక, పోతనూర్ స్టేషనుకు తీసుకొనివచ్చిరి. వీరికొఱకు ప్రత్యేకముగా రైలులోకొన్ని పెట్టెలను ప్రత్యేకించి కిటికీలుపల్లెటిని 6 అంక్షలముఖాలీయించి మఱి మేకులతో బిగించి ద్వారములకు తాళములువేసి కాలకృత్యములకు భోజనమునకు మాత్రము వెనువలకు తీయుచు ఆ పెట్టెలకు మార్చుకండా గుంకల్లువలకు తీసుకొనివచ్చిరి. మార్చుకృత్యమున ఆక్టోబరు మొదలు చోట్ల వైదీలను భోజనఫలాగోరారులతో సత్కరించిరి. కోయంబత్తూర్ జైలులో నేకులును తక్కిలును ఇచ్చి నూలతీయించిరి. అచ్చట ఇబ్బందు లేదుయు పెట్టెలేదు. ఇంక నచ్చట 15 మంది ఆంగ్లములున్నారు. రెండుదినములలో వారు కూడ బదిలీకాబడెదరు. (బి. వి.)

పార్సీల డిరేగింపు

వేలకొది పార్సీలు బయలుదేరుట

బొంబాయి, ఆగస్టు 3:— నేడు సాయంకాలము పెక్కువేలమంది పార్సీలు అన్ని వీధులవెనుక తిరిగి విజ్ఞానాశ్రమాలపైనుకుడకున వచ్చిరి. పోలీసువారి రెజిస్ట్రేషన్లను పోగింపలేదు గాన రాకపోకలకు మాత్రము సర్దుబాటు చేయుచుండిరి నేడు సాయంకాలము 4 1/2 గంటలకు డిరేగింపు పార్సీలు బయలుదేరి బయలుదేరి ఛార్జ్ పోయెను కడకకల్లెకు.

దాదాభాయి నారోజీగారి విగ్రహములకు

పుష్పహారములను వేయుట

అచటనున్న దాదాభాయి నారోజీగారి విగ్రహములకు పుష్పహారములను వేసిరి. అచట జాతీయ ప్రత్యేకపతాకము నెలకొల్పిరి. అటుపిమ్మట పార్సీ సోషలిస్టుగా మేనస్సుకు వెళ్లిరి. అటు పార్సీ సోషలిస్టు మోర్చుగా నుండి విజ్ఞానాశ్రమాలపైనుకుడకు డిరేగింపు కాలముగా విరమింపబడెను. (ఆ. ప్రె. స్పె.)

అసెంబ్లీ యెన్ని కలు

నేను కృష్ణా, గోదావరి జిల్లాలలోని అసెంబ్లీకి అభ్యర్థిగా నెలబడుచున్నానని యిదిగఁ జేరి తెలియపరచితిని. ఈ అభ్యర్థి జన్మింపఁగల నాయకులగు శ్రీ దివాన బహదూరు బి. మునుస్వామి నాయుడుగారు, తదితర నాయకులతో, పిలవఁజెల్లి, శ్రీ మోతే నరసింహారావుగారిని, అసెంబ్లీకి తమపక్షము తోఁపుఁ అభ్యర్థిగా నేర్పరచినారు. ఆ సమయమున శ్రీ నాయుడుగారు నన్ను తగ్గించెదమని చెప్పియుండుటవలన, చాలమంది ప్రజలు నేను తగ్గిపోయెదనేమోయని భ్రమపడినట్లు తెలియుచున్నది. కనక యిష్టాదీ లేఖద్వారా, ఈ యాడుజిల్లాల ప్రజలకు, నే నింకను అభ్యర్థిగా నున్నాననియు, వచ్చే అసెంబ్లీ యెన్నిక లందఁ, వారందరి సహాయమును, ఆశించుచున్నా ననియు చెప్పవలసివచ్చినది.

జన్మింపఁగల నాయకులు, తమ అభ్యర్థి నియామకము, అసెంబ్లీ విషయమునకూడ చేయబడినారుకనుక, నా రాని కియ నదతి యేమో వున్నదని ప్రజలకు తెలుపవలసిన యగ త్యముకలెనని. ఒకటి: రౌండుటేబిలు కాన్ఫరెన్స్, మహాత్మా గాంధీ, వారి యుచున్న పోవుటకు చేయవలసిన రాజీయపు టేర్మాటు లన్నియు ప్రభుత్వమువారు చేయనిచో, ఆ కాన్ఫ రెన్సుకు మన దేశము లెవ్వరు పోగూడదు, రెండు: రాజకీయ టైటిల్స్, వెస్టమింటే, తమ దృక్పథము మారినదని, చూపెట్టు టకు, ప్రభుత్వము నిదుల చేయవలెను. మూడు: బ్రిటిషువారి రాజకీయ కక్షలవారందరికి రౌండుటేబిలు కాన్ఫరెన్సునందు ప్రాతినిధ్య మండరాదు, నాలుగు: కాంగ్రెసు సంస్థల నన్నిటిని తిరిగి కాన్ఫరెన్సునందుగా పనిచేయనివ్వవలెను. ఐదు: మనదేశ మనందు జరిగిన పోలీసుదండగములకు కారకులందరిని తగినట్లు శిక్షించుటకు ప్రభుత్వ మొప్పుకొనవలెను. ఆఱు: ఇకనుండుకల్లు రాజకీయాందోళనములందు కాంగ్రెసునికును లాటితో కొట్టట తప్పనియై, ఆ లాటిపద్ధతు లుపయోగించుచున్న ప్రభుత్వము వాదనము చేయవలెను. ఏడు: రాజకీయ టైటిల్స్ యిచ్చు క్లా ముకముమై తీర్మానించుటకు ప్రతిమాజిస్ట్రేటు కొక్కజూరి సహాయము కావలెనని యొప్పుకొనవలెను. ఎనిమిది: రాజకీయ టైటిల్స్ వదలిపెట్టునకుయమున వ్యవహార రాజకీయ టైటిల్స్ నిర్ణయించి న్యాయము జరుపుటకు కాంగ్రెసువారుల కమిటీ యొక్కటి టైలు అధికారులకు సహాయము చేయు టకు, పేర్కొనుటవలసిన ప్రభుత్వ కంగీకరించవలయును. తొమ్మిది: ఇప్పుడున్న ఆర్డినెన్సులను తీసివేయబడేకాక, ఇక నుండట్టిని ప్రకటింపమనియు, ఇండియను పీనలుకోడ్డు సెక్షను 144 ను యికముం దేయొక్కచోట యేయొక్క కాన్ఫరెన్సుకుంటే ఒకేపరియాయము, కాన్ఫరెన్సు యనునతిలేనిది ప్రకటింపమని యు ప్రభుత్వము వాదనము చేయవలెను. పది, కాంగ్రెసు అభిమానులను, ఖద్దరుధారులను ఇదివరకు హింసించినందుకు గాను తుమార్చు తెల్పవలెను.

ఈ పదిపనులు ప్రభుత్వమువారిచేత చేయించుటకు, తది తరమార్చులద్వారా దేశము మూలించుటకు, జాతీయోద్య మముయొక్క పేదప్రతిభలు మోపుచేయుటకు నాశక్తికలది ప్రయత్నము చేసెదను. మొన్నటి అసెంబ్లీలో నే నొసర్విన యుపన్యాసములు చదివినవారికి, నేనేమాత్రము నాగుడుసమాను లగు శ్రీ ఆంధ్రకేసరి టంగుటూరి ప్రకాశ్.పంతులుగారు రాక మించిన స్థానముకు చేరుతెచ్చుటకు ప్రయత్నింతునని తెలిసి యుండుచున్నను.

గోగి నేని రంగనాయకులు,

వి. లిట్ (అక్టోబరు)

నోటీసు

O. P. No. 93/1930

ఆల్ ఇండియా క్రాప్ ఇన్సూరెన్సు అండ్ జనరల్ డెవలప్ మెంటు లిమిటెడ్ వారికిని, 1913 సం॥ ఇండియన్ కంపెనీస్ 7 ఆక్టుకు గల సంబంధ ములో

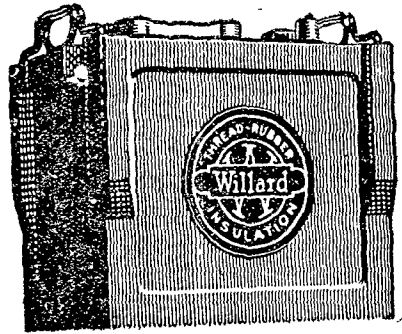
పై విషయములో సావుకారు యాయపారి అబ్జుల్ కరీమ్ మియ్యాసాహెబ్ వగైరాలు పెట్టిన దరఖాస్తుపై 24-7-30 తేదీ మద్రాసు హైకోర్టు ఆఫ్ జుడికేచర్ వారి యుత్తరపు ననుసరించి పైన తెలుపబడిన కంపెనీని యీ కోర్టువారు ఇండియన్ కంపెనీ యాక్టులోని నిబంధనల ననుసరించి మూసివేయు గలరు.

కె. నరసింహలయ్యర్,

అడ్వే

టి. వి. సుబ్రహ్మణ్యలయ్యర్,

డిప్యూటీ కలెక్టర్ ఆఫ్ రివెన్యూ.

STORAGE BATTERIES
Willard

ఈ బాటరీలవలన ధనమును, సౌకర్యము రెంటిని కాపాడుకొనుము

దానియందు నిర్ణయించబడిన నియమితకాలము వరకు సరిగా వెలుగునట్టి యీస్టార్ లైట్ బాటరీల మీకు దొరకగలవు. సుదీర్ఘ ఎలక్ట్రిక్ మోటార్ తమ రుచేయబడిన విల్లర్డ్ బాటరీ మీమోటారు కు తగియుండి, మోటారు నడుపుట యందు మిక్కిలి తోడ్పడుగలవు. వివరములకు ధరలకు అమృతందార్లను

లేక

క్రింది సబ్ ఏజెంట్లను

కనుగొనుము:—

Anantapur
Anakapalli

The Motor Ware-house.
The Andhra Cycle & Motor Works.

Nuzvid
Parvatipur
Parlakimedi
Rajahmundry

M. L. Narayana,
K. Sreenivasa Rao,
K. Sreenivasa Rao,
The Godavari Cycle & Motor Works.

Bellary
Berhampore

Messrs. Asquith & Co. Ltd.,
The Ganjam General

Tadepalligudem
Vizianagaram
Vizagapatam

K. Ch. Rao & Co.,
K. Sreenivasa Rao.
The Vizagapatam Motor Stores.

Bezwada
Cocanada
Ellore
Nandyal

Chunduri Sriramulu
Best & Co. Ltd.,
Chunduri Sriramulu
Yelukurli Eliah Setty

లేక

మెసర్స్ డి క్రామెష్టన్ యింజనీరింగు కంపెనీ (మద్రాసు) లిమిటెడ్.,

నెకండులైనుబీచ్,

మద్రాసు.

స్వదేశీ ప్రదర్శనము

పారితోషిక ప్రదానోత్సవము

“హిందూ” పత్రికాసంపాదకులగు

శ్రీ ఏ. రంగస్వామి అయ్యంగారు

అధ్యక్షతనహించుట

చెన్నైలో స్వదేశీసమితివారి యజమాన్యమున గోఖలే భవనమున పత్రికా దినములకు వైగా జయప్రథమగు నిర్వహించబడిన స్వదేశీ ప్రదర్శనము సమాప్తమైనది. ప్రదర్శనమునకు గొప్పరబడిన వస్తువులను, నూలు నడుగు పోటీ లందు గెలుపొందినవారికిని బహుమతు లొసంగుటకు గాను గత శనివారము సాయంకాలము హిందూ పత్రికా సంపాదకులగు శ్రీ ఏ. రంగస్వామి అయ్యంగారి అధ్యక్షతన క్రింద పథ జరుపబడినది.

“స్వదేశీసమితి” అధ్యక్షులగు శ్రీ డాక్టరు యు. రామారావుగారు ప్రథమమున మాట్లాడుచు స్వదేశీ ప్రదర్శనము జయప్రథమగు నిర్వహించబడుటకు వివిధ కుటల తోడ్పడిన వారందరకును తమ కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనము లర్పించిరి. ముఖ్యముగా యువజనులు ఇక్కడ నిర్వహించుచు దుగన్వరించిన యత్నము, పూనికయును అసామాన్యములయచు వారి కృషి నెంతయు ప్రశంసించిరి. శ్రీమతి కజ్జనసతి, స్వామి నాధకృతి, అంబుజమ్మగారు మున్నగు నారీమణులు గావించిన సేవలను విశ్మలముగ కొనియాడిరి.

శ్రీ ఏ. రంగస్వామి అయ్యంగారు

అధ్యక్షులు మాట్లాడుచు స్వదేశీ ప్రదర్శన నిర్వహణ లొంగించిన యమూల్యముగ కృషిని ప్రశంసించిరి. ఈ ప్రదర్శనము తలపెట్టబడిన మొదటి దినములం దిక్కార్య నిర్వహణము ను గూర్చి చెప్పు సరియము అదయిం చెననియు, అన్నివైపుల నుండి, వివిధ కుటల చిక్కు లేర్పడియుం డెననియు కాని దేశ ముం దగ్గుతమ గ నాతనోత్సాహము మహాసంతోషము జనించి యున్న నీ సీతిలో చెన్నైగరము గూడ కొంతవరకు తన ధర్మమును నిర్వహింప వలయునను యభిలాష మోపున, మౌన దేశారాధనకై నీ ప్రయత్నమును దలఁపితిమనియు, యువ జనులయొక్కయు నారీ రత్నములయొక్కయు ఆనల్పులగు తోడ్పాటువలన నీయద్యమును సఫలమ యెననియు, ఈయద్య ము మొదలు కారభింపబడెనో ఆ యుద్దేశము సంపూర్ణముగ నెరవేరెననియు నుడిచిరి. ఆర్థికముగగూడ నీ ప్రదర్శనము జరు మును బడసెను. స్వదేశీ యుద్యమమును ప్రోత్సహించుటయం దీ ప్రదర్శన మనుకొనెద దానికంటె నెక్కిడగు విజయమును బడసినది. స్వదేశీకాలం దున్న వస్తువులన్నియును అమ్మికయ

బడుట సంభవమను. స్వదేశీవస్తువుల శ్రేష్ఠత్యమునకే గాక దేశమునందు వ్యాపించియున్న స్వదేశీ యభివృద్ధి ననునకును ఇయ్యవి ప్రబల నిదర్శనము. మరియు చెన్నై రాష్ట్రము విస్త్రు ముల విషయములో తనకు తాను దేశీయవస్తువుల సరఫరా జేయుటయందే యితర రాష్ట్రమునకుగాని తీసిపోదని దుజువు చేయబడినది. ఈ ప్రదర్శనము నింత నిర్విఘ్నముగ జరుపుటకు బాధ్యులయినవారు ఈ రాష్ట్ర ప్రజలందరయొక్క కృతజ్ఞత కును పాత్రులైయున్నారు. నేటి స్వదేశీ యుద్యమమునకు నేటి కిరువదియైదు వత్సరములనుండి వ్యాప్తి నందియున్న స్వదేశీ యుద్యమమునకునుగూడ నెంతయో భేదము కలదు. ఇప్పటి యుద్యమము దేశ ప్రజల మనములందు స్థిరముగ నెల వేర్వరచుకొనియున్నది. ఈ యుద్యమము శాశ్వత జాతీయోద్ధ రణకు, జాతీయ పునర్నిర్మాణమున కెంతయు తోడ్పడుగలదు, అని పల్కిరి.

పిదప అధ్యక్షులు నూలువడకు పోషించు పాల్గొనిన వారిని ప్రశంసించుచు నిర్మాణ కార్యక్రమమున కిట్టి ప్రయత్న ము లెంతయు సహాయకారకులని నుడిచిరి.

పిదప వివిధములగు బహుమతులు పంచి పెట్టబడిన.

రాత్రిముపై నూలు వడకు పోటీయందు స్త్రీలలో మొదటిబహుమతి శ్రీమతి శివారామమ్మ, 2. శ్రీ పాపా యమ్మ, 3. భావ్యం సతిగార్ల కొసగబడిన.

పురుషులలో 1. శ్రీ కే. వణ్ణుమం, 2. కే. యస్. శివరామన్, 3. మత్తుపాపి అయ్యగార్ల కొసంగబడిన.

బాలురలో (1) కే. యం. కృష్ణమూర్తి, (2) టి. యస్. వరదరాజన్, (3) ఏ. రామదాస్ గార్లకును బాలికలం దు (1) వి. వి. రమణమ్మ, (2) రుక్మిణి, (3) జగదాంబాల్ గార్ల కొసంగబడిన.

తక్షణమే నూలువడకు పోటీలలో స్త్రీలలో (1) శ్రీమతి దమయంతి, (2) శ్రీ సత్యవతి, (3) శ్రీ వి. పాపాయమ్మగార్లకును, పురుషులలో (1) శ్రీ రాజగోపాలకుమారిగారు, (2) జి. యస్. రామచంద్రన్, (3) శ్రీమతి అయ్యంగారుగార్లకును, బాలురలో (1) జానకిరాం, (2) నారాయణన్, (3) కృష్ణ మూర్తిగార్ల కొసంగబడిన. ఇకను రాత్రిములను ప్రదర్శించినవారికి ఏకులు చేయుట, గడ్డలు నీయుట మొదలైనవానికి బహుమతు లొసంగబడిన ప్రదర్శనమునందు ప్రదర్శింపబడిన వస్తువుల శ్రేష్ఠత్యమునుబట్టి వ్యాపారస్థులగు నువర్ల, రజితభత కములు యోగ్యతాపత్రములను ఒసంగడిన.

ప్రదర్శన కార్యదర్శకులు, ప్రదర్శనమునకై మిగుల పాటు బడిన శ్రీ ఏ. ఆర్. వి. ఆచారిగారు అధ్యక్షులకు, సభ్యులకు ప్రదర్శన నిర్వహక సంఘమువారికి, పోషకులకు తదితరు లందరకును వందనము లర్పించిరి.

పిదప సభ జాతీయగీతములతో ముగింపబడినది.

వల్లభాయి పటేలుగారి కుమార్తె మణిబెనుగారినిగూడ అరెస్టుచేయుట

బొంబాయి, ఆగస్టు 2 :— వేలకొలది ప్రజలు సిన్నరాత్రి తెల్లవారుజామున కదలకుండా జాతీయగీతములను పాడుచు నచటనే కూర్చుండియుండిరి. పండితి మాలవ్యాగారును వల్లభాయిపటేలుగారునుగూడ రాత్రియంతయు నచటనే గడిపిరి. తక్కిననాయకులలో కొందరు కొద్దిసేపు యింటికి వెళ్లి దుస్తులను మార్చి మరలవచ్చిరి.

భారత కాంగ్రెసు కార్యదళసభ్యులు పటేలు, మాలవ్యా, జయరాందాసు, షేర్వానీ, హార్దికరుగార్లు మాత్రమే అరెస్టుచేసిరి. కాంగ్రెసు బులిటనుప్రతికాసంపాదకుని గూడ అరెస్టుచేసిరి.

రోడ్డుమీద కూర్చుండియుండిన 50 మంది స్త్రీ వలంటీరులను బొంబాయి కాంగ్రెసు సంఘ కార్యదర్శుల నిర్దేశించి గూడ అరెస్టు చేసిరి. వీరినందరిని పోలీసువానులలో తీసికొని పోయిరి. సర్దారు వల్లభాయిపటేలుగారి కుమార్తె శ్రీమతి మణిబెనుగారుగూడ స్త్రీ వలంటీరులలో నుండటచే ఆమెనుగూడ అరెస్టు చేసిరి.

300 మంది వలంటీరులు కదలకపోవుట

పోలీసుకమిషనరు యారీతిగా నాయకులను స్త్రీలను అరెస్టుచేసినపుట్ట ప్రజలందరూ వెడలిపోవుటకు కొన్ని నిమిషములు గడువిచ్చి వారు వెడలిపోవలెనని ఆజ్ఞాపించెను. కాంగ్రెసువలంటీరులంతట ప్రజల నందరిని దోచితీయవలెనని పంపి చేసిరి. 300 మంది కాంగ్రెసువలంటీరులు మాత్రము లాటిదెబ్బలకు తలనొగ్గి రోడ్డుమీద కదలకుండా స్థిరముగా కూర్చుండిరి.

500 మంది పోలీసుకనిస్టేబులును 50 మంది పోలీసు ఉద్యోగులను పోలీసుకమిషనరును డిప్యూటీ కమిషనరును ప్రజలను తరుముచు బయలుదేరిరి. 50 మంది అశ్వశిల్పిలు దూరముగా నిలచియుండిరి. 7 గం. 55 నిమిష పోలీసు వారు క్రయోగమంతురోడ్డుమీద రోడ్డుపొడుగునను నిలువబడి సత్యాగ్రహీలమీద లాటిలను ప్రయోగించిరి. అటుల తలలపైని దెబ్బలు పడుచున్న వలంటీరులు క్రిందపడిపోవుమందిరేగాని అట్రంపిడికడలేదు. అటుల క్రిందపడిపోయినవారిని రెడు క్రాసు వలంటీరులు ఆంబ్యులెన్సు కారులలో తీసుకొని పోవుచుండిరి.

తక్కిన వేలకొలది ప్రజలను స్వచ్ఛంద మైదానమునకుకు ఆహ్వానించున, పదాతులనుగూడ తరిమిరి. 5 నిమిషములలో రోడ్డుమీదను మైదానములోనుగూడ ఒక్కమరిషియైనలేకుండా చేసిరి. అంతట క్రయోగ మంతురోడ్డు పైని బండ్లు మరల యధా ప్రకారము రాక పోకలు సలుపసాగెను.

పోలీసువారి దెబ్బలకు వలంటీరులు క్రిందపడిపోయినపు డెల్ల ప్రజలు జయజయధ్వను లొనరించుచుండిరి. పోలీసువారిని గూర్చి అధిక్షేపణ ధ్వనుల నొనరించుచుండిరి. ప్రజలు నలుప్రక్కలను చేరి చాల ఉర్రేకులుగా నుండిరి.

ఒక సిక్కువలంటీరు ధైర్యసాహసములు

ఒక సిక్కువలంటీరు జాతీయపతాకమును ధరించి యెంత కొట్టినను కదలకుండా నిలువబడెను. ఆ పతాకమును లాగుకొనుటకు ఒక పోలీసుసార్వేంటు యెంత ప్రయత్నించినను గూడ నతడు పతాకమును వదలలేదు. నాలుగైదు లాటిలు అతని తలపైని బడిన పిమ్మట నతడు స్మృతితప్పి క్రింద పడిపోయెను.

శ్రీమతి హంసమెహతాగారు ఆలస్యముగావచ్చుట నేడు ఉదయమున స్నానముచేయుటకు శ్రీమతి హంసమెహతాగారు యింటికివెళ్లినందున నాయకులను అరెస్టుచేసినపు డామె అచట లేకుండెను. మరల 8-30 గంటలకు అచటికి వచ్చుసరి కంతయును జరిగిపోయినది.

“మీరు నన్నుగూడ అరెస్టుచేసెదరా?” అని హంసమెహతాగారు పోలీసుడిట్టికమిషనరు గోచరముగారినడిగిరి. అరెస్టుచేయగోనననో? యేను సిద్ధముగా నున్నాననిగూడ ఆమె తెలిపెనుగాని ఆపమమింకను నిర్ధారణ కాలేదని డిప్యూటీ కమిషనరు తెలిపెను. ఆమెను అరెస్టుచేయదలచునెడల నేడు నాయం కాలములోగానే అరెస్టు చేసెదరు.

పిమ్మట పోలీసు ఉద్యోగు లందరూ వెడలిపోయిరి. ప్రధానదళములుగూడ వెడలిపోయెను. (ఆ. రే.)

నిర్మలమైన పప్పునూనె

గోదావరి డెల్టాలో పండిన మైదనుపులు పరిశుభ్రముగాకడిగి పప్పుచేయబడి తీసిననూనె చాలాప్రశస్థము ఆరోగ్యము. ఒకసారి వాడిచూచినచో తెలియగలదు. డబ్బాకు తక్కిన లేకుండా పంపబడును. ధరల వివరములకు యిండియా టెర్రీటోరియల్ ప్రెస్ నాయకుల వ్రాయుడు.

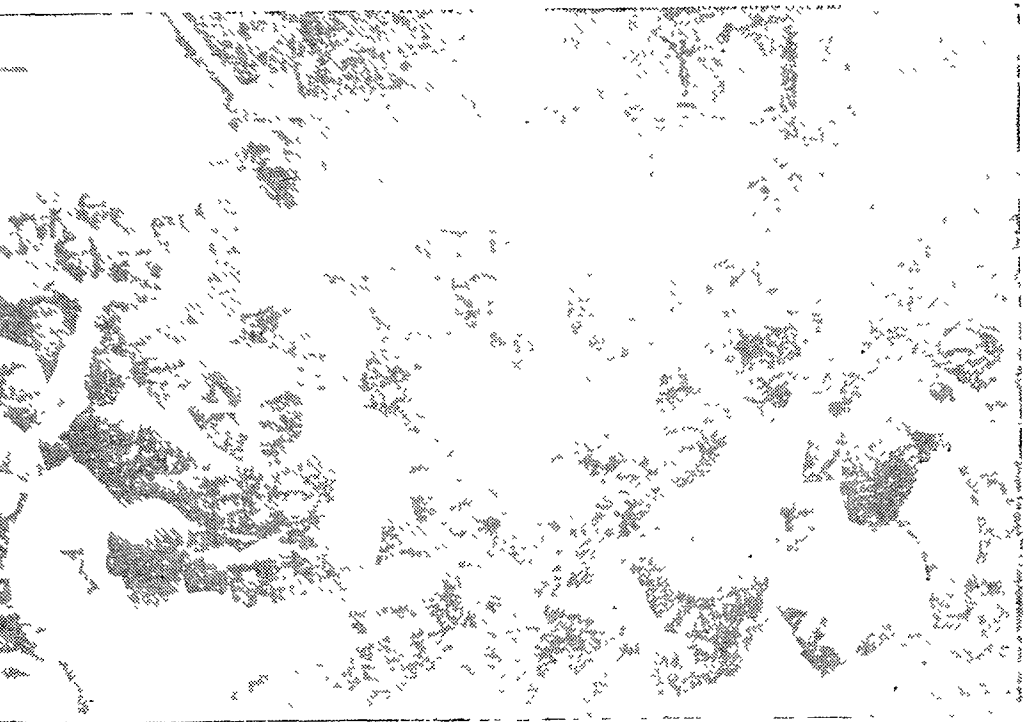
కె. బసవరాజు బ్రదర్స్,
సామర్లకోట, M. S. M. Ry.

బొంబాయిలో జూలై 27-న రేడి ఆదివారమునాటి కాంగ్రెసు ధిరేగింపు గిర్గామువద్ద బోవుచున్నపుడు, జుండా వెనుకను శ్రీమతి హంసా మెహతాగారు నడుచుచున్నారు. (జి. ఎన్. ఎ)

మదరాసు సేవాసదనము:— కీ|| శే|| సర్ వ్యా|| సి. కృష్ణమూర్తి భవనమును మదరాసు సేవాసదనమువారు కొలిరి. స్వంతభవనము నెలకొల్పుటకే ధనము గోరుచు ఈమధ్య విన్నపము ప్రకటించిరి. (సి. ఎన్. ఎ)

మదరాసు కార్మికులకు రాత్రిబడి:—మదరాసు కార్మికులకు ఉచితముగ రాత్రిబడి ఏర్పరచుదు నెలకొల్పబడెను. కల్యాణసుందరం మొదలయ్యుగాను 1-వ రేడిని ప్రారంభోత్సవము జరిగిరి. (ప్ర. భా. సి.)

ఊరేగింపు హరన్నీరోడుగుండ వెళ్లుట

కార్మికులు వందలకొలదిగా తిరుగుట

బొంబాయి, ఆగస్టు 2:—పోలీసువారు వెడలిపోయినను ముట్ట ఆచట మిగిలిన ప్రజలను మరి కేక్కువందల మంది పోతులును ఊరేగింపు సాగించిరి. రెడు క్రాసువలంబీరులును ఆంబులెన్సుక రులునుగూడ వారివంట నుండెను. వారు హరన్నీరోడు వెంట స్టోర ఫౌంటెనువరకును వెళ్లి ఆటకుండి ఎన్ ఫీల్డు రోడు, గిర్లాంరోడ్లమీదుగా కాంగ్రెసుకార్యాలయమునకు వెళ్లిరి.

పిమ్మట పెక్కులారీలలో వందలకొలది కార్మికులు జయజయధ్వనల నొనరించుచు క్రయికుమారులతోడుమీద ఆటు నిటు తిరుగ సాగిరి. (ఆ. ప్రెస్)

అరెస్టు జరుగునపుడు వల్లభాయి గారికిని కమీషనరుకును సంభాషణ

నిన్న సాయంకాలమే అరెస్టు చేసియుండినచో మాకీ జాగరణ మవనరములేకుండ పోవును

బొంబాయి, ఆగస్టు 2:—హోము మొంబకు సర్ ఎర్రెస్టు హోట్టుగాకను మగ్గురు నైనికోద్యోగులను విజ్ఞోరి యా టెర్రిన్సు మేడమీద (బాకనీ) నిలచియుండిరి.

పోలీసు కమీషనరు హీలిగారు ఉదయమున 7 గంటలకు వచ్చి పట్టుకొని రున్న కడకు వెళ్లిరి

కమీషనరు:—మీరు యీ ఊరేగింపును పంపివేసు నీవో నేను నాయకులందరిని అరెస్టు చేయవలసివచ్చును. మరి యీని లాటిల్ను ప్రయోగించి ఊరేగింపును చెదరగొట్టవలసిన అవసరముగూడ కలుగును.

వల్లభాయిగారు:—మీరు నిన్న సాయంకాలమే మమ్ములను అరెస్టు చేసియుండినచో రాత్రియంతయును మేము జాగరము చేయవలసిన అవసరమే లేకుండెడిది.

కమీ:—మీరు మీ ఆభిప్రాయమును మార్చు కొందు రేమో (ఊరేగింపును పంపివేసెదరేమో) అని నేను తలచితిని.

వల్ల:—మీరు మామనస్థితి నింకను బాగుగానే గ్రహించి యుండవలసివది.

కమీ:—ఇచట నున్న భారత కాంగ్రెసు కార్యసంఘ సభ్యులకు నేను మొదట అరెస్టు చేసెదను.

మాలవ్యాగారు:—(నవ్వుచు) వారంట్లవైన మీరే సంతకములు చేసెదరు కాదా? సరేగాని మీవద్ద వారంటుకలదా?

కమీ:—వారంటుయొక్క అవసరమే లేదు.

కమీ:—(పట్టుకొనిపోతే) మీరిప్పు డింనుండి వెడలి పోయినచో ప్రస్తుతము మిమ్ములను అరెస్టుచేయుటవాని అటు పిమ్మటనే అరెస్టుచేసెదను.

వల్ల:—నే నటుల వెళ్లిపోను.

ఈరీతిగా సంభాషణ జరిగినపిమ్మట కమీషనరు అచటనున్న కార్యసంఘసభ్యులకు అయిదుగురిని అరెస్టుచేసెను మహాత్మాగాంధీకి జయ, ఇన్స్పెక్టరు బి.బి.బాదు మున్నగు జయధ్వనలు చెలగుచుండగా మాలవ్యా, వల్లభాయి, షెర్వానీ హార్డికరు జయరాందాసుగార్లు పోలీసు వాసులతో నెక్కిరి. (ఫీ ప్రె)

పోలీసువారు నిందితులకు విధింపబడిన మరణ శిక్ష

న్యాయమూర్తి బేకరుగారిచే ఖాయపరుపబడుట

బొంబాయి, ఆగస్టు 1:—గడచిన మేనెలలో పోలీసువారు పోలీసు కనిస్టేబుల నిరువురుకు చంపిరను నేరముకొర కై ఎస్. బి. కారదా, జే. బి. పి. డి. ఎ. ఆర్. కుర్మాన్ హునేకలకు విధింపబడిన మరణ శిక్ష బొంబాయి ప్రాకార్య న్యాయమూర్తులకు బేకరుగారిచే ఖాయపరుపబడినది. ఈ మూవురును, మల్లప్పకృష్ణయ్యను నాతడును పూనా జిల్లా జడ్జికును ఎస్. జే. వాడియాగారిచే విచారింపబడి, వై విధమున శిక్షింపబడిరి. వీరు దాఖలుజేసిన ఆపీలు ప్రధాన న్యాయమూర్తి, న్యాయమూర్తి మద్దవోంకర్ గార్లచే విచారింపబడి ను వై మువ్వకునిందితులనుగూర్చి న్యాయమూర్తులు పరస్పర విరుద్ధములగు తీర్పుల నొసంగిరి. అంతట నీయభియోగము పరిష్కారము నిమిత్తమై న్యాయమూర్తి బేకరుగారికి పంపబడినది.

దీర్ఘమున తమ తీర్పులో నీ యభియోగమునందలి సాక్ష్యమునుగూర్చి చర్చింపుచు, న్యాయమూర్తి యిటుల వ్రాసెను:—“సమ్యక్మైనదిగాదని నాకు తోచెను సాక్ష్యమునం తను నేనుపేక్షించితిని. ఈ యభియోగమును నానాభక్త్యధములనుండియు బరీక్షించితిని. అయినను నింకను మిగిలియున్న సాక్ష్యమును జేరువిధమున వ్యాఖ్యానమును గావించుటకు వీలు లేదని నాయభిప్రాయము. నిందితులపై మోపబడిన నేరమును వారొనరించియుండిరనుటలో నాకెట్టి సందేహమును లేదు.”

న్యాయవాదుల మనవి

నిందితుల తరపున హాజరయిన సర్ చమన్లాల్ సెతల్వాడ్, ఎస్.జి. వెలింకర్ గార్లు కోర్టువారి కీక్రింది విన్నపమును గావించిరి.

బొంబాయి ప్రాకార్య న్యాయమూర్తులలో నొకరు నిందితులనేరమునుగూర్చి సందేహించియుండిరి గాన, ఒకసారి విధించిన మరి కాపాడుటకు వీలులేని శిక్షను (మరణశిక్ష) వారికి విధింపరాదు.

న్యాయమూర్తి బేకరు:—నిందితులపరధులే యని నేను నిర్ణయించుచున్నాను. న్యాయమూర్తి మద్దవోంకర్ గారి తో నే నే కీ భ విం చు చుండుట లేదు. నిందితులు చాల దురన్యాయమున నేరమును గావించియున్నారు. వారికను కులకుగానన్న సంగతి సందర్భములేవియు లేవుకాదు. (ఆ. ప్రె.)

మానస్సోల్లాసినీ మాత్రలు

30 మాత్రలు 0-10-0 (పది అణాలు)

వెలనులభు! (పోస్తు ఖర్చులు ప్రత్యేకము) గుణమధికము!

శరీరములో ఉష్ణాధిక్యముచే కలిగెడి వైత్యకాకలకు

ఈ మాత్రలు దివ్యాంశము. అజీర్ణము, అరుచి, ఆవు

లింతలు, అగ్నిమాంద్యము, అతిదాహము, ఎక్కిళ్లు,

సర్వాంగములయందు జలశయము, కిక్కిలు పొర్రు

ములు, శిరస్సు, క్రేళ్లు, అస్థులు, మొదలగు వానియందు

గలిగెడి నొప్పులను బోగొట్టి దేహమును మంచి ఆరోగ్య

మునకు చేచ్చును.

ఈ మాత్రలు మేహవాతనొప్పులను మొట్టనే మాన్పును

ఇందు ఆనేక ఓషధులు చేసినవి అయిన బౌద్ధ

మగుటచేతను పరమహంస క్రితయని చెప్పవచ్చును

ఒక్కసారి వాడిమావిన నిజము తెలియగలదు

దివనామా:—ఆయుర్వేద వైద్యనియం,

ఎలకుర్రు పోస్తు నిడుమోలు, (కృష్ణాజిల్లా.)

నైనిక న్యాయస్థానముచే శిక్షింపబడిన వారలు

అక్రమముగా నిర్బంధింపబడియున్నారని బొంబాయి ప్రాకార్యలో పిటిషను

బొంబాయి, జూలై 31:—నైనికశాసనమున(మార్చ 1929)ను విరద్ధముగా నొనరించిన యపరాధములకొరకై పోలీసువారు పట్టించిన నైనిక న్యాయస్థానముచే శిక్షింపబడిన నిందితులు పదుగురును ప్రాకార్యవారిముందర హాజరుపెట్టవలయు నను యుత్తరవును గావించవలయునని ప్రధాన న్యాయమూర్తి, న్యాయమూర్తి మద్దవోంకర్ గార్ల సమక్షమున నేడు పేబి యన్ కోర్టునుచే పిటిషను దాఖలు చేయబడినది. ఆగస్టునెల 25 వ తారీఖులోగా యుత్తరవాదన కవకాశమునగుచు, న్యాయమూర్తులు తీర్పును గావించిరి.

కామన్ లా ప్రకారమును, క్రి. ప్రా. కో. 491-వ సెక్షనుక్రిందను పిటిషను గావించబడినది. ప్రస్తుతము బీజపూరులో నక్రమముగా నిర్బంధింపబడియున్న బైటిల్ను బంధ విముక్తల గావించవలయుననియు, చట్టముల ప్రకారము వారిని న్యాయస్థానమున విచారింపవలయుననియు పిటిషనుదారులు కోరిరి.

నిందితుల నైనికోద్యోగి యొకడరెస్టు జేసెననియు, మిలిటరీ శాసనముక్రింద వారు శిక్షింపబడిరనియు, న్యాయవాదులను వారు నియమించుకొనుట కనుజ్ఞ నొసంగలేదనియు వారు నడుపుచున్నారు. మరియు, 1930 సంవత్సరపు 4 వ ఆర్డినెన్సు ప్రకారము నిందితులను నైనిక న్యాయస్థానమువారు విచారింపటకు వీలులేదు. ఆర్డినెన్సు అమలులోనున్న స్థలములలో దాని ప్రకారము నేరములగువానిని మామూలుపద్ధతి ప్రకారమే (అనగా మామూలు న్యాయస్థానములలోనే) విచారింపవలయునని ఆర్డినెన్స్ సప్తముగా ప్రకటించి యుండెను. (ఫీ ప్రె.)

మధ రసభరితమగు మానవత్రిక శ్రావణమాన సంచిక వెలువడినది

విశేషములు:—

- స్వదేశీసందేశము
- శ్రీ గోపాలాచార్యులవారి జీవితచరిత్ర
- పర్లా (కథ)
- వివాహసంతరం (కథ)
- నున్న నిగుండు
- సహకార మన శేషి?
- జిహ్వచాపల్యం
- నవ్వెందుకు!
- జాతీయవిద్య-మహాత్ముడు
- బుద్ధబోధలు
- అనుభూతప్రక్రియలు
- పాడుసంసారము (కథ)
- స్వీకృతి
- వివిధనాట్రలు

సం|| చందా } మాదిరిపత్రిక
రు. ౧ } ఉచితము.

“సుధ” కార్యాలయము,
తపాలుపెట్టె 287, మదరాసు.

UNIVERSITY OF MADRAS
Notification.
SEPTEMBER EXAMINATIONS.

It is hereby notified that, owing to unavoidable circumstances, the date of the commencement of the Intermediate, B.A., B.A. (Honours) Preliminary, B. Sc. Part I., and L.T. Degree Examinations has been shifted from Monday, the 8th September to Monday, the 15th September 1930.

The revised time-tables of these Examinations will be duly notified in the Fort St. George Gazette.

SENATE HOUSE, } WILLIAM MCLEAN,
Madras. }
nd August 1930. J Registrar

తిరుగుడుపెండి

శ్రీ వేంకటాచార్యతీర్థరకవి విరచితమగు నవల కారవా శాసనోజ్ఞులమైన నవల సాంఘిక విమర్శ విస్తరమైనవల చతురకథానిభావ్యరమైనవల. సరసార్థ భావరంజకమైన నవల.

మాటలతో తిరుగుడు మనసులో తిరుగుడు మతములో తిరుగుడు. తిరిగి తిరిగి తిరుగుడు పెండికి తలతిగుడుడే ఫలమైనది. వెల 1-8-0.

చందాదారులుగా చేరినవారికి రు. 1-0-0
చందాదారుగా చేరుటకు ప్రతేక రుసుము ,, 0-4-0

ఆంధ్రప్రచారిణీ గ్రంథ నిలయము, విరాపురము

బట్టలు

రెండులకుల ఏబదివేల మూలధనముతో నూలువరిశ్రమను 15 సం||రములక్రితము ఇచ్చట స్థాపించినసంగతి ఎల్లరకు విదితమే. ఎర్రప్రత్తితో తయారుకాబడిన నెం 20 $\frac{1}{2}$ రు నూలుతో అన్ని రకముల బట్టలు తయారు చేయించుచున్నాము. ధరలు సరసము. ఏజెంట్లు కావలెను. పూర్తి వివరములకు వ్రాయుడు.

శ్రీసూర్యనారాయణస్పిన్నింగు అండ్ పీవింగు మిల్సు (రిజిస్టర్డ్) వందలపాక, (తూర్పుగోదావరి).

విశ్వవిద్యాలయము రాజకీయములు

కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయ నూతన వైసు

భాస్కరగారు పత్రికాప్రతినిధితో ముచ్చటించుట
కలకత్తా, ఆగస్టు 1:—డాక్టరు డబ్ల్యు ఎస్. యార్గు-
హార్టుగారికి పదవ కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమున కుపాధ్యక్షులు
గా నియమింపబడిన తెల్పునెటు కల్పిత హాస్యక నువ్రావడి
గారు (తూర్పు బెంగాలు కెయింట్ వేయిక్ల ప్రధానవైద్యాధి
కారి) "వేట్యుమెన్" పత్రికా ప్రతినిధితో నీ క్రింది విధమున
ముచ్చటించిరి:— "దుర్భుధ్ధ వశమున విశ్వవిద్యాలయమునందు
రాజకీయ సంఘర్షణ కలకొనినది. రాజకీయములలో నెల్లవారి
కిని వారివారి యభిప్రాయము లుండవచ్చును. కాని, ఉపా
ధ్యాయులును, ఇతర విశ్వవిద్యాలయోద్యోగులును, విశ్వవిద్యాల
యమునకను, రాజకీయములను సంబంధ ముండరాదనియే
యొప్పుకొనవలసి యుండును. విశ్వవిద్యాలయము రాజకీయముల
కత్తితమయినది. విద్యా కేంద్ర స్థలములలో పరిపూర్ణముగ శాం
తి యుండవలయునని నా కోరిక.

ఈనిమిషమున విశ్వవిద్యాలయపు వ్యవహారములు చిక్కు
పడి యున్నవి. ఆర్థిక పరిస్థితులు చాల చెడి
యున్నవి. ఈ చిక్కులను పడల్పుటయే యాశయముగా గొనె
దను. తమ సంఘమునకు జేరినవాని నొకనిని వైసుభాస్కరగారు
పదవికి నియమింపవలయునని మహమ్మదీయులు గట్టిగా కోరు
టయే, యీ పదవికి నన్ను నియమించుటకు గల ముఖ్యకారణ
ము. వంగరాష్ట్రములో 100 కి 16 గురి వంతుననున్న మహా
మ్మదీయులు విద్యలో వెనుకబడియున్నారు. కాన పీరి యభి
వృద్ధికి నలయు నవకాశముల నన్నిటిని గల్పించుట న్యాయముగ
ను. లేనియెడల పురోభివృద్ధికి భంగము వాటిలగలదు. ఆరోగ్య
కాభాధికారిగా నుండినందువలన నాకు ఆరోగ్యమును పెంపొం
దించు యత్నములలో నభిరుచి యొక్కవ. బాలబాలికలయూరో
గ్యమే, అన్నిటికన్నను ముఖ్యముగా గమనింపదగినది.
సుప్రసిద్ధులయిన సర్ ఆనుతోమముఖర్జీగారు ప్రారం
భించిన నిర్మాణకార్యక్రమమునకు భంగము కలుగనివ్వరాదని
వారు నడిపిరి.

ఈ యున్నతపదవికి మహమ్మదీయులు నియమింపబడు
ట కిదియే మొదటిసారి. చాలసంవత్సరములనుండియు సుప్రస
ద్ధిగారు కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయములో ఫెలోగాను, సిండిక్
గా నుండియున్నారు. మరియు, అలీఖురు మహమ్మదీయ
విశ్వవిద్యాలయము, డక్కా విశ్వవిద్యాలయములలోగూడ స
భికులుగా నుండియున్నారు. (ఆ. ప్రె.)

కేసరిగారి త్రిరత్నములు

లోధ

శ్రీలయొక్క
ఆరోగ్య, సౌఖ్యములకు

అమృత

రక్తపరిశుభ్రతకు

అర్క

జ్వరముల పోగొట్టగలవు.

అన్ని మందులపావులలోను దొరుకును

మరియు

కేసరికుటీరమ్,

ఇండియన్ కెమిస్ట్రీ అండ్ డ్రగ్గిస్ట్

న్యూరు * * * మద్రాసు.

అయుర్వేదభూషణ నోరి రామశాస్త్రిలవారి

శ్రీరవర్ధని నెలబుద్ధి 1-కి రు 1-2.

రెట్టలకు చనుచాలను వృద్ధిచేయును. అన్ని పావులలో దొరుకును.

అయుర్వేద నిలయము (రిజిస్టర్డ్) బెజవాడ.

మునిసిపలు ఎన్నికలు

క్రొత్తచట్టము వచ్చువరకు వాయిదా
వేయబడును

ఉదకమండలం, ఆగ 2 —ప్రస్తుతమున్న జిల్లా మునిసి
పాలిటీల చట్టము ప్రకారము నవంబరు 1వ తేదీతో కాలధర్మము
నొందు సభ్యత్వ స్థానములకు క్రొత్త ఎన్నికలు ఆగస్టు 2వ తేదీ
బయట మాసములలో జరుగవలసియున్నది. కాని క్రొత్త సవరణ
చట్టమునకు గవర్నరు జనరలుగారు అనుమతించి యుండుటచే
నది ఆ తేదీలోపుగ అమలు జరుగనని ప్రభుత్వమువారు ఆశించు
చున్నారు. కాని క్రొత్తచట్టము ప్రకారము నిబంధనలు తయారు
చేయుటకు కొంతకాలము పట్టును. కనుక, యితర కారణము
లచే విరమింపవలసియున్న మునిసిపలు అధ్యక్షులు సభ్యుల
ఉద్యోగకాల పరిమితిని ప్రభుత్వమువారు వృద్ధిజేయుదురు
క్రొత్తచట్టము ప్రకారము ఎన్నికలు జరిగి క్రొత్తసభ్యులు సరిగ
ఆ తేదీనాటికి ఉద్యోగము స్వీకరించుటకు వీలగునంత దీర్ఘకాల
ము నిర్ణయించుదురు. కావున మామూలు ప్రకారము యీసారి ఎన్ని
కలు జరుగవు. ఆకస్మికముగ కట్టు ఖాళీలకు మాత్రము ప్రస్తుత
చట్టము ప్రకారము ఎన్నికలు జరుగగలవు. స్వ. వి. (త.తి)

అసలు బంగారు నగలకు
వీకంసి చబిల్ దాస్ అండు సన్స్
సీమకమలములు, నగలవర్తకులు
112, 113 చైనాబజారురోడ్డు, మద్రాసు.

న్యాయమూర్తి హిట్టన్ గారికి
దెబ్బలు తగులుట

మోటారు ప్రమాదము

లాహోరు, ఆగస్టు 1:— ప్రత్యేక న్యాయాధికారుల
లో ముఖ్యులగు న్యాయమూర్తి హిట్టన్ గారు నేడు మధ్యాహ్నము
మోటారు ప్రమాదములో చిక్కుపడిరి. వారి యెడనుచేతికి
గాయములు తగిలినవి. కట్టు కట్టబడినవి. వధ్యాహ్నము ఫల
హారసమయమున న్యాయమూర్తులు తమ కారులో కోర్టునుండి
వెళ్లుచుండగా, మోటారుచక్రము ఇతరులపైపొయి బండియొక
దానితో కారు ఢీకొని, పిమ్మట పొలములోనికి వెళ్లెను. కారు
చెడిపోయెను. ఆలస్యమయినప్పటికి ఫలహారానంతరము న్యాయ
మూర్తులు న్యాయస్థానమునకు విచ్చేసిరి. (ప్రీ. ప్రె.)

ఆనందాశ్రమ గ్రంథరత్న మాలా ప్రచురములు

శ్రీమద్భగవద్గీత

శ్రవణపటికా రామానుజభాష్య విశేషార్థ సహితము. మూడవపూర్వ. అనేక నూతనాంశములు చేర్చ
బడి మేలు కాలికోబైందు గిల్లుపేరు గలది. 8—4—0
శ్రీమద్భగవద్గీతా విచిత్రభాష్యము క్యాలికోబైందు 0—6—0; సాదాబైందు 0—5—0
డెబ్బో శ్లోక తాత్పర్యసహితము క్యాలికో 1—4—0; సాదా 1—0—0

సమస్త సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథముల క్యాటలాగు కోరువారికి ఉచితముగా పంపబడును.

ఎ. కణ్ణన్ నెట్టి అండు కంపెనీ, 286, చైనాబజారురోడ్డు, మద్రాసు.

తరుణము మించిపోకమునుపే మీ తలవెండ్రుకల గురించి తగుశ్రద్ధ వహించుడు.

వెండ్రుకలు దువ్వనతో ఉడివచ్చునంతవరకు అలసింపకు
వెండ్రుకలు చెడిపోవుటకు అది అంత్యదశ యని గ్రహించుడు.

కామినియా ఆయిల్ రిజిస్టర్డ్
న సేటినుండియే వాడుటారంభించుడు.

తలవెండ్రుకల బాధ లన్నింటికి

దివ్యామృతము

వెండ్రుకలను కాంఠివిహీనముగాను, చిట్టిపోవుట దిరుగుగా నుండు
టనుండి రక్షించి వట్టుకుచ్చువలె, నుమొదల రక్కలవలె నిగనిగలాడించును.

1. లభ్యపద్ధతిని నేడే పరీక్షించుడు. మీ వెండ్రుక లెంత త్వరలో అందముగా పెరుగునో, తలకు చల్లదనమును
గలిగించునో గమనించుడు. కామినియా ఆయిల్ మీ వెండ్రుకలకు నెల్లు అధికము గలంతవరకును ఉత్తమము.
2. వట్టణములోను, పల్లెలోను, దుకాణదారు లందరివద్దను, పరిమళద్రవ్యము లమ్మువార లందరివద్దను కొరకును,
మీయూరీ వర్తకులయొద్ద కొనుగత్తుడు కామినియా ఆయిల్ నా అని చూచి మరి కొనుగు.

సీసా 1-కి నెలకు 1-0-0, పోస్టేజి 0.6-0 ప్రత్యేకం. సీసాలు 8-కి రు 2-10-0, పోస్టేజి ఆ 0-12-0.

ఓటోదిల్ బహారు (రిజిస్టర్డ్)
గొనుట ముతవకుడు.

మీదునులమీదుగాని, కేబురుమాలమీదగాని రెండుమాడు చుక్కలు ఆటోదిల్
బహారు చల్లినవెంటనే వికీర్ణి మనోహరమైనట్టి మల్ల, వైశిష్ట్యుల పరిమళములను, నెద
బల్లినట్టినప్పుడు, వెండి సమయములందు బంగువు లంపరిని సంతోషపరచుటకు, ఆటో
దిల్ బహారు తప్ప ను రెడీయో కానరాదు. నేడే వికీర్ణి కాని దాని అద్భుతపరిమళము
అనుభవించుడు.

1/2 కొన్ను ఓటోదిల్ బహారు	రు.	2-0-0
1/4 " "	"	1-4-0
1 డాసు " "	"	0-12-0

నమూనాసీసా రెండణాల పోస్టు స్టాంపులు పంపిన సంపాదకును,
సువాసన కార్డు 1-కి అగా 1.

ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్స్ అండు కెమికలు కంపెనీ,

90-2

285, బామ్మామకేడు మార్కెటు, బొంబాయి. నెం. 2.

చెన్నపురి బజారు ధరలు

1930 సం. ఆగష్టు 4 తేది సోమవారము

1. ధాన్యములు

లింగుమలసాల్		
కనుమ తెనాలి 1, 45 కలబ 12 8 0	18 4 0	
నల్లారి 1, 42 ,, 12 14 0	18 0 0	
శీర్షి 1, 46 ,, 14 0 0	15 8 0	
రానుల 1, 164 బస్తా 1-8 ,, 8 12 0	9 0 0	
నవ్వుల 1, ,, 17 14 0	18 0 0	

2. ధాన్యము పప్పులు

కందుల బస్తా 1-8 205	12 12 0	14 0 0
సెనగలు ,, డిల్ 42	18 4 0	15 0 0
పెసలు ,, డిల్ 46	18 4 0	14 0 0
బియ్యం ,, డిల్ 48	15 4 0	16 0 0
ఉలలు ,, 8 195	7 2 0	7 4 0

3. నూనెపప్పులు

నవ్వులనూనె బా 1-8	105 0 0	110 0 0
నెయ్యం నూ 1-8	14 0 0	19 0 0
బీడు నెనగపప్పు బా 1-8	86 0 0	83 0 0
బీడు నెనగనూనె బా 1-8	88 0 0	88 0 0
అమడనూనె బా 1-8	87 8 0	89 0 0

4. చిల్లరపప్పులు

చాపపప్పు బా 1-8	86 0 0	89 0 0
కూరపప్పు ,,	88 0 0	50 0 0
బిరకాయలు (నంటూరు) బా 1-8	98 0 0	105 0 0
ధనియాలు ,, బా 1-8	28 0 0	85 4 0
గుంటూరుపొయ్యకట్టు నీలియండు బా 1-8	40 4 0	
జల్లం బా 1-8	24 0 0	40 0 0
అసాచక్కెర బస్తా 1-8	24 6 0	24 10 0
చిరంతం బా 1-8	24 8 0	85 0 0

5. ఇనుము

వట్టారక బా 1-8	80 0 0	81 0 0
చరక	24 0 0	80 0 0
రత్తండు	24 0 0	80 0 0

6. నూలు

నం 20 తన్ని సింహా యా	6 2 0	
నం 6 ,, కటా	8 6 0	
నం 20 1/2 రబ్బలేడి	5 11 0	
నం 40 రాజీ	7 8 0	
నం 4 తన్ని తనీ	8 0 0	
44 నాందో	4 8 0	
నం 20 1/2 జమ్మర	5 9 0	
నం 20 1/2 చురిది	5 18 0	
నం 20 1/2 తిరుచు	5 10 0	
నం 24	6 4 0	
నం 28	6 12 0	
నం 30 (చిన్న కేట్టె) త్రియ	8 9 0	

7. లోహములు

నెండ్లి 100 కుల 1-8	47 10 0	50 9 0
అంగారు కుల 1-8	21 8 0	21 18 0
చవర 1-8		18 10 0
ఇత్తడి బా 1-8	208 0 0	210 0 0
కాగి బా 1-8	265 0 0	270 0 0

8. రంగులు

అతి మెలు స్వీట్లరుంగులు అతివరంగు సింహాంగు		
1, 1 రంగు	0 10 0	
1, 1 రంగు	1 10 0	
1, 2 రంగు	1 0 9	
1, 5 రంగు	1 8 0	
1, 1 రంగు	1 8 0	
తక్కుపాపునూనె అనగా (టర్ని-రెడ్డు)	8 4 0	
కాగి 8 8	1 0 0	
8 8	8 2 0	

ధనవంతులకు, వక్రీలకు, పింఛన్ పుచ్చుకొనిన యుద్ధోగులకు గొప్ప యవకాశము

స్వంత వ్యాపారము కొరకు

లాప్రింటింగు హౌస్

మీ ధనమును, ఈ లాభ
కార్యమైన పెట్టుబడియందు
వినియోగింపుడు.

అనేక సంవత్సరముల నుండి హిందూదేశమునందు ఖ్యాతిగాంచి
మంచి పద్ధతులపై స్థాపించబడి యున్నది. గొప్పవారికి, హిందూదేశ
మందుండువా రందరికి సంబంధములు గలిగి, ప్రచురణ చేయుచున్నది.
రాజ్యప్రచురణములు సులభముగ తెలుపదగియున్నవి.

రూ. 40,000 అతిచౌక ధర
యే అంతకు సమీప ధర
కివ్వబడును.

ప్రెస్ సరిగా పనిచేయుచు, కావలసిన

పనిముట్లన్నింటిని కలిగి యున్నది.

పరిశీలించుట కై త గి న
వర్పాటు చేయబడినది.

దీనిద్వారా యొక ఆంగ్లదైనక

ప్రతికను ప్రకటించ నగును.

వివరములకు:-

హంటురోడు, చక్రవర్తి కంపెనీ, మద్రాసు.
అసైలమ్ ప్రెస్ వారి అల్మనిక్ అండ్ డైరెక్టరీ ప్రచురణకర్తలు

గ్రామ పునర్నిర్మాణము

ప్రాధేయ యన్. సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారి
యుచనాసము

చెన్నపురి స్వదేశీ ప్రగర్భమువారి యజమాన్యము
కుక్రవారం సాయంత్రము గోక లేదనమందు జరుపబడినదంత
కై ప్రవ కళాశాల అధిక శాస్త్రీ సాధ్యాయుల శ్రీ యన్.
సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారు గ్రామపునర్నిర్మాణ మనువిషయమును
గూర్చి ఉపన్యాసమును గావించిరి. శ్రీ వి. వెంకటసుబ్బయ్య
గారు (భారత సేవాసంఘము) సభ కధ్యక్షత వహించిరి.

ఉపన్యాసములు ప్రప్రథమమున యూరపుండిదేశము
ందు జరుగుచున్న గ్రామపునర్నిర్మాణ విధానములను వివరించు
చు, గత కతాబాంధమునందు విల్లండుదేశమున సర్ హెచ్.
బ్లాంకుగారు ప్రప్రథమమునం దీ గ్రామపునర్నిర్మాణముగూర్చి
ఉద్వయ మారంభించెననియు, అప్పటినుండి ఈయండ్వయము
విశాఖాంధులందలి తదితర దేశములకు వ్యాపించి, అందు ముఖ్య
ముగ డెకామార్కు జగ్గని దేశములం దెక్కడు అభివృద్ధి నం
జెను. యూరపుండిదేశమునం దంత ను ఈయండ్వయముయొక్క
ఆవశ్యకత గుర్తించబడెను. ప్రతిదేశమునందును గ్రామజీవితము
వ్యవసాయములపై పారిశ్రామికవిప్లవమునలన కలిగిన మార్పు
లచే నీయండ్వయ మువశ్యక మాయెను. ఇంగ్లండు దేశమునందు
పారిశ్రామికాభివృద్ధివలన జనసంఖ్య మిక్కుటముగ పెచ్చు
దొండంగెను. జనసంఖ్యతోబాటు ప్రజలసంపదలను పెచ్చె
ను. కాని గ్రామజీవితము వ్యవసాయములు నశించి ప్రజ లధిక
ముగ పట్టావాసులు కాజొచ్చిరి. దీనిఫలితముగ యూరపు
దేశ ము నం దలి పారిశ్రామికాభివృద్ధిని పోషించుటకుగాను
ప్రపంచమందలి తక్కినదేశము లన్నియు గ్రామజీవితముతోనే
కాలము గడవలసివచ్చెను.

ఈఫలితము భారత దేశము నం దుకం పె ను
ప్రత్యక్ష ము గ మ చెచ్చుట ను కాన్పింపదు.
భారతీయుల స్వకుంసహాయకత్వమును, స్వయంసమృద్ధత్యము
లిందుచే నశింపు కాజొచ్చెను. చేతిపనులు, గృహపరిశ్రమలు
అడుగుంటి ఎగుమతివ్యాపారమును పోషించుటకై తేయాకు,
కాఫీ, రబ్బరు మొదలగు పరిశ్రమలు కొన్ని యభివృద్ధికా
జొచ్చెను. ఇంగ్లండు దేశముగ్గు దేశములు సహకారోద్యమము
వలన నీసమస్యను చాలాభాగము పరిష్కరింపకాలెను. భారత
దేశమునం దీప్రయత్న మెక్కుడు జరుగదము కాలేదు. కా
వున ఇతర సాధనములు అవలంబింపబడెను. పారిశ్రామికాభి
వృద్ధి గ్రామజీవితసమస్యను మరింత యధ్వాన్న మొనరించెను.
ఆంగ్ల విద్య గ్రామములందుండు ప్రజలనిరదోగ్యసమస్యను,
తీర్పుటకు బదులు మంత క్లిప్త మొనరించెను. వ్యవసాయము,
పరిశ్రమల నభివృద్ధి చేయుటకై ప్రభుత్వమువారు గావించెడి
యల్పప్రయత్నములును కొనసాగియుండలేదు. ప్రజలు
తమకై తా మేమియు చేయజాలక పోయిరి. భారతదేశము
నందు వర్తకులు తమవ్యాపారము నభివృద్ధిచేయుటకు
కాశ్రీయములైన నూతనపద్ధతులం దారి తేరిన వారు గారు. సాం

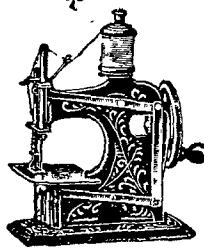
ఘిక కట్టుబాటు సాంఘికనిర్మాణములపై సాంఘిక, ఆర్థికనిపు
ణత లాభారపడి యున్నది. ఎంతబలయుతమైనను కేంద్రీకరింప
బడిన ప్రభుత్వ మిసమస్యకు పరిష్కరింపజాలదు. ఏరాష్ట్ర
మునం దారాష్ట్రప్రభుత్వమువారే ఆయా రాష్ట్రప్రభుత్వ
ములవారే ఆయా ప్రాంతముల బాధ్యులగు ప్రజానాయ
కులసహాయముచే నిర్వహింపలెను" అని పల్కిరి.

తిరువేండ్రము సంస్థానముందు దివానుగపనిచేసి విశ్రాంతి
గైకొనియున్న శ్రీ యన్. సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారు మాట్లా
డుచు "గ్రామపునర్నిర్మాణము విషయమై యీదేశమునందు
చాలకాలమునుండి చర్చించుచున్నను ఆచరణయందు తగిన
యత్నహము కలిగియుండలేదనియు, ఇంజలగు కారణము
ఉద్వయవిధానములగూర్చి స్పష్టముగ అభిప్రాయములు లేకుం
డుటయే యనియు, ప్రస్తుతసాంఘికనిర్మాణమునందలి లోపము
లకు సవరించి, దానిని బలపరుచుటకై ప్రస్తుత మావశ్యకమై
యున్నదనియు, సంఘమునందలి వివిధతరగతులకు జేరినప్రజ
లను అన్యోన్యహాయము, పరస్పరాశ్రయముల నలవరచు
కొనినగాని సహకారోద్యమము కేంసాందజాలదనియు, సామా
న్యపరిస్థితులందు ప్రభుత్వబాధ్యత ప్రజల అధికజీవితమును
సంరక్షించుట మాత్రమేయైననా, భారతదేశము ప్రస్తుతము
పడియున్న అసాధారణస్థితిలో ప్రభుత్వము అత్యధికముగ
తోడ్పడి తామే ఇట్టి విధానములను ప్రవేశకెట్టుటావశ్యకమై
యున్నదని పల్కిరి.

అధ్యక్షులు సభను ముగించుచు కొన్ని దేశములు నైసర్గిక
ములును, తదితరములు నగు కొన్ని సౌకర్యములను కలిగియు
న్నంతవరకు ఆయాదేశముల సంపదలు నిలిచియుండునని
యు, కాని అట్టిదేశములు నైతము భూమిపైనే యాశ్రయిం
చి యుండకతప్పదనియు, గ్రామపునర్నిర్మాణ మనగా ప్రస్తుత
ప్రజాజీవితము ను మరింత సౌఖ్య ప్రదము ను
సమృద్ధమును జేయుటయేగాని వర్తమాన సాంఘికనిర్మాణము
నంతను ధ్వంసమొనర్చి నూతనముగ నిర్మించుట కాదనియు,
ఈ కార్యనిర్వహణయందు సమయ సహకారపద్ధతులను గలపు
విషయమై విద్యాధికులపై బాధ్యత అధికముగ కలదనియు
పల్కిరి.

పిరప శ్రీ వీ. ఆర్. వి. ఆచారిగారు ఉపన్యాసములకు
అధ్యక్షులకు వందనము లర్పించిరి. అంతట సభ ముగింపబడెను.

త్వరపడుడు! మంచిలాభము! ఈనెలవరకుమాత్రం!!!
అద్భుతమైన చిన్న కుట్టు మెషిన్

ఈ చిన్న సయిజుకట్టు మెషిన్,
సీమలో తమరుచేయబడినది దీనితో
పెద్దకట్టు మెషిన్లో కట్టునట్లు ఇంటి
లో ఉండు స్త్రీలు బాలికలు అన్నివిధ
ములైన కట్టుపనుల సులభముగా చేయ
వచ్చును. ధర రూ. 8. పోస్టేజీ అ. 10.
ప్రకాశకంపెనీ, 18 జి.టి. సావుకార్ పేట, మద్రాసు.

గ్రంథ స్వీకారము

తూము లక్ష్మీనృసింహదాసు చరిత్రము (ద్విపద)
డియ్యూనైజు. ౧౩ ఫుటలు. వెల ఆ.కా. ౪.
ప్రకాశకులు : శ్రీ అమరవాది పెద్ద రామానుజాచార్యులు-అర్చకులు, భద్రాచలము.

శ్రీ భక్తకుచేల (అయిదంకముల నాటకము)
డియ్యూనైజు. ౯౩ ఫుటలు. వెల ర. ౧-౦-౦.
గ్రంథకర్త : శ్రీ అప్పల వీరవేంకటాచార్యశాస్త్రిగారు. ప్రకాశకులు: అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామి నాయుడుగారు, సరస్వతీ పబ్లికేషన్, రాజంపేట.

పతితనళిని (అపరాధ పరిశోధకనవల)
(రెండవభాగము)
డియ్యూనైజు. 167 ఫుటలు. వెల ౧-౧౨-౦
గ్రంథకర్త: పోడూరి రామచంద్రరావు బి.ఏ.,బి.ఎల్ గారు, ప్రకాశకులు: సరస్వతీగ్రంథమాల,కాకరపల్లి, తణుకుతాలూకు.

చక్రపాణి (నిరూపకనవల)
క్రాసు 8 ఫుటలనైజు, 50 పేజీలు, వెల ర. ౦-౯-౦
గ్రంథకర్త: చెలికాని సత్యనారాయణగారు, ప్రకాశకులు: పద్మ నాయకగ్రంథమాల, పెంటనాగలపలస రాజంపేట.

రమణమహాబుద్ధి జీవితము (నచిత్రము)
తత్వసందస్యానిగారిచే రచితము. క్రాసు, ఫుటలు ౫౦. వెల తెలియదు. ప్రకాశకులు: సనాతనగ్రంథమాలా మేనేజరు, క్రాపిపేట (వయా) కొల్లూరు. గండికోట

క్రాసు ౧౬ ఫుటలు, వెల ఆ. ౪ గ్రంథకర్త: జె. ను బ్బయ్యగారు, పొద్దుటూరు, కడపజిల్లా.
తులసీదాసు జీవితచరిత్రము
క్రాసు ౪౫ ఫుటలు, మంచి కాగితములు. వెల ఆ. ౪.

గ్రంథకర్త: బత్తుల లక్ష్మీకాంతగారు, పెద్దాపురము.
ప్రేమలేఖలు
క్రాసు ౧౫౯ పేజీలు, మంచికాగితములు, అందమైన అచ్చు, వెల ర. ౧ రచయిత: బి. టి. నరసింహా చార్యులు గారు, మూర్తి బుక్స్ డిపో, ౧౭౩, మింటుస్ట్రీలు, మదరాసు ప్రాసిన పొంజగలరు.

ఆంధ్రనాయకుల జైలుపాటలు భాగము 1
(విశ్వనాథ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు, అయ్యదేవర కాశేశ్వరరావు పంతులుగారు) రచయిత: "సత్య గ్రహ" క్రాసు నైజు, వెల ౦-౧-౬.

భాగము ౨
(భోగ రాజు పట్టాభిషేకరామయ్యగారు, చెరుకు వాడ వెంకటనరసింహం పంతులుగారు) క్రాసు నైజు వెల ౦-౧-౬.

భాగము 3
(మహర్షి సాంబమూర్తి, దండు నారాయణరాజుగార్లు) వెల ౦-౧-౬.

భాగము ౪
(అంధ్రకేశరి ప్రకాశంపంతులు, గద్దే రంగయ్య నాయుడుగార్లు) వెల ౦-౧-౬.

భాగము ౫
(నడింపల్లి నరసింహారావు, డాక్టరు బ్రహ్మాచార్యుల నుబ్రహ్మగంగార్లు) వెల ౧-౬-౦. ప్రకాశకులు: దేశోద్ధారక బుక్స్ డిపో, బెజవాడ.

పునర్నిలక (హిందీ-నవల)
క్రాసు ౮ ఫుటల నైజు ౨౩౫ ఫుటలు. వెల. ర. ౧-౦-౦.

గ్రంథకర్త: శ్రీ రామానంద శర్మ, ప్రేమయోగి ప్రకాశకులు: మేనేజరు, చిత్రరంజన పుస్తకమాలా లభిష రాయ్, ఇ. వి. లైట్స్.

రాజశేఖర కవికావ్యమీమాంస
(అర్యభారతి గ్రంథమాలిక-3 వ కుసుమము.)
క్రాసు ౮ ఫుటలనైజు ఫు. ౪౫౭.

అనువాదకులు: కావ్యవ్యాకరణ తీర్థులు శ్రీపంచాగ్నుల అదివారాయణశాస్త్రిగారు.
ప్రకాశకులు: మేనేజరు, అర్యభారతీగ్రంథమాలిక, పురకువాకం, మద్రాసు.
ఈ గ్రంథమువెల, గ్రంథమాలిక చందాదారులకు ర. ౧-౮-౦. ఇతరులకు ర. 3-౦-౦.

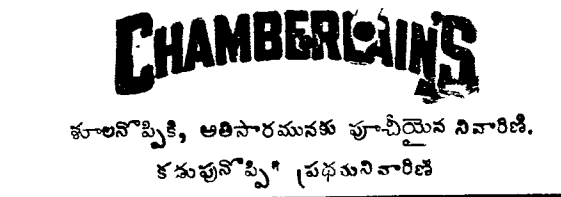
సులభముగా

దగ్గును ఆపుజేయ వచ్చును.
నిజముగా ఊరటను, సాఖ్యమును గలిగించును. గడచిన 50 సం||రములకు పైగా నుండియే శిశువులు, పెద్దవారు మొదలగువారు ప్రపంచమునం దంతటను

చాంబర్లేన్సు దగ్గునివారికినే పుచ్చుకొనుచున్నారు.
దీని రుచిమనోహరమైనది. మత్తుపదార్థములుగాని లేక ఇతరహానికరమైన వస్తువు లిందులో కలియుటలేదు. దగ్గులను, జలుబులను, బిడ్డలకువచ్చు కింకవాయువును ఇదిపారదోలును. ఇన్ ఫ్లుఎన్జా, రొమ్ముపడికము, ఊపిరితిత్తులకు హానికలిగించు నట్టి మ్యూమోనియా జ్వరము మొదలగునవి వృద్ధిగా కుండునట్లు అటంకపరచును. అనేకరకముల దగ్గులు త్వరలో కుదర్చబడక పోయినచో కఠినవ్యాధిని కలిగించుచున్నది. అందుచేతనే అనేకమంది ప్రజలు ప్రపంచమందంతటను ఎప్పుడును పైన అధికపడి యున్నారు. 855

ప్రపంచమందటను చాలకాలమునుంచి విఖ్యాతమైనది.
విశ్వాధము. అది కొత్తదికాదు, అది తప్పక గుణ విచ్చును.
CHAMBERLAIN MEDICINE Co
Des Moines, Iowa U. S. A

శూలనొప్పికి, అతిసారమునకు పూచీయైన నివారిణి.
కసుపునొప్పి ప్రధమనివారిణి

సంతానం పుట్టుకుండా

106-1
'కాంట్రా సెప్టిన్'

ఒక్కపే సులభమైన సురక్షితోపాయము
13 మోతాదుల ట్యూబు 1-12-0
ట్యూబులకు ఇతర విషయములకు:—

1. రామచంద్రరావు, 158, బ్రాడ్వే, నుద్రాకు. పోస్ట్ బిజింటు:
ది సోషల్ హెజీన్ సిండికేట్.

ఇతర కెమిస్టులు అండ్ డ్రగ్గిస్టులనద్ద కూడ దొరకును.

త్యాగరాజస్వామికి ర్తనలు

౫౨౮ ఫుటలు-మేలువైండు. వెల ర. 3-౧-౦
ఇందు ఆంధ్రవాగ్గేయకారచక్రవర్తియు, శ్రీరామభక్తా శ్రేణుడును నగు త్యాగరాజుగారు రచించిన కీర్తనములును వారు రచించిరిని పేరుగన్న కీర్తనములును కలిసి ౫౨౮ కీర్తనములు, తదనంతములకు ప్రహ్లాదభక్తవిజయము, నౌకా చరిత్రము, నను రామ యక్షగానరూపప్రబంధములును గలవు. కీర్తనములలో విష్ణుపరమలు ౪౪౩, శివపరమలు ౪౨, దివ్య నామసంకీర్తనములు ౭౭, ఉత్సవసంప్రదాయకీర్తనలు ౨౩, ఇట్లు నాలుగుభాగములుగ ముద్రితములయినవి ప్రతికీర్తనము నకును రాగతాళనిర్ణయము కావింపబడెను. కీర్తనల ప్రారంభ పదముల అకారాదిపట్టికయు, మేళకర్తలక్రమమున జనకజన్య రాగములలోని కీర్తనలపట్టికయు గ్రంథాదిని గలవు. ఏతద్గ్రంథపరిశోధకులకు శ్రీ కె. వి. శ్రీనివాసయ్యగారు వాడుకలోనున్న గాథల ననుసరించి శ్రీత్యాగరాజస్వామిగారి చరిత్రమును సమకూర్చి యీ సంపుటమున జేర్చియున్నారు. దక్షిణహిందూస్థానమునం దంతటను మిగుల వ్యాప్తిగా నున్న యీ త్యాగరాజకీర్తనములను సాధ్యమగుంతవరకు సంపూరింపించి యిట్లు ముందరముగ ముద్రించి ప్రకటించి ఆంధ్రగాయక లోకమునకు సులభముగ సందేశసిన 'అది అండుకంపెనీ' వారు (ఎడ్వైజు, మదరాసు) అభినందనార్హులు.

జానకీపతిశతకము

క్రాసు ౮ ఫుటల నైజు ౧౯ ఫుటలు. ౧౦౮ పుటల పద్యములు గలవు. వెల తెలియదు.
గ్రంథకర్త:—కొన్నిటి వెంకట రాజేశ్వరరావుగారు. వలయువారు గ్రంథకర్తకు, బరంపురము, గంజాంజిల్లా—అని వ్రాయునది.

"జానకీపతి" అను ముఖటము ప్రతిపద్యాంతము నను

గలదు. కవనము ప్రాధమికావస్థను సూచించుచున్నది.
మంచిధార యున్నది. రాసురాసు కవనము బాగుగా చేలగలదు. కవిగారికి వేదాంతపరిచయము కొంచె మున్నట్లు తెలియుచు న్నది. పద్యములు భక్తిభరితములు. వ్యాకరణాదివోషముల కెడ మంతగా గానించదు రామభక్తులు ముఖ్యముగా జనువదగిన గ్రంథమనియే చెప్పవచ్చును.

ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు నరసింహశాస్త్రి,
ధనమహిమ

క్రాసు ౮ ఫుటలనైజు ౫౮ ఫుటలు. పేపరువైండు.
గ్రంథకర్త:—అలూరు వామదేవయ్యగారు ఇదియొక చిన్న వచనకావ్యము. సరసముగ వాక్యసముదాయముతోను, మధులాలకుమ సర్వజనసూచకములల పదజాలములతోను, సుప్రసిద్ధములును శ్రావ్యతరములును నగు సంస్కృతాంధ్ర లో కొత్తులతోను, నామాలాగ్ర రసోత్పాదకమై సర్వజనతా స్వాదనీయులుగా నున్నదనుట యర్థవదముకాదు. ధార, యమ్యకప్రవాహమే. శైలి కడుంగడు సులభము.

"ధనము ముఖ్యముగా సాక్షింపవలయును. అట్లార్జించు కొని నిలువఁజేసి తన యంతరము పరాధీనము చేయక, దాన ధర్మములు చేయుచుండవలెను. తాను పూర్తిగా ననుభవంప వలయును. ధనమున్నవఁ డెట్టివాఁడైనను వానికి సమస్తగౌర వాదులు జరుగుచున్నవి. ధనహీనునకు నెట్టి సుగుణములున్నను నెట్టి విద్యయున్నను నవియున్నయు నర్థములు" —అను నీమొదలగు విషయము లిందు విస్తరింపఁబడినవి.

ఇందులో సందర్భానుసారముగా నొక కథ యందముగా బొందుపరపఁబడియున్నది. అందలి నాయకుఁడు మందచిత్తుఁడు. వానిభార్య యు త్రుమతివ్రతా శిరోమణి. మందచిత్తుఁడు లోభాగ్రేసరుఁడు. ధనము సాక్షింపుట తప్ప దానిని విరియో గముచేయుటగాని యనుభవించుటగాని వానికి తెలియదు. ధర్మ మార్గము నుపదేశించునట్టి భార్యను నేకవిధములుగాఁ గొట్టును. తిట్టును. అట్టిభర్తను యమమూల స్యాధీనమైన వానిని, దయా ర్థిహృదయుడతో గాపాడిన యా యుత్తమ పతివ్రతాచరితము లోకములోని జనులకు మంచినీటిని బోధించుచున్నది. ఈ చిన్నిసా త్రము మాధ్యమికపాఠశాల విద్యార్థుల కెంతయు నుపయుక్తమని మాయభిప్రాయము. ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు నరసింహశాస్త్రి.

విమానయానము

గ్రంథకర్త: మారుమూరి విశ్వనాథంగారు
ఆంగ్లభాషలో జాన్సెన్సెగారు "విమానములో అయిదువారములు" అను గ్రంథమును రచించెను. అందు, విమానయానమున కాదిపురుషుడయిన డాక్టరు ఫెర్నెస్ గారి సాహసకార్యములు సామాన్యులకు తెలియునట్లు మనోహరముగా వర్ణింపబడినవి. ఆ గ్రంథము ననుసరించి యే విశ్వనాథంగారు తమ యీ సా త్రమును రచించిరి. నర్తనలందు వీరు ఆంధ్రజాతీయములను ప్రయోగించి, తెలుగు చదువరుల కష్టమును తగ్గింప బ్రయత్నించినారు. కాని, అటనట, వీరివచనము కవిత్వములోనికి దిగినది.

ఇని విమానయానముంగూర్చిన శాస్త్రగ్రంథముకాదు. ఒకటిరెండు ప్రకరములలో విమానముయొక్క యంత్రనిర్మాణము వివరింపబడినది. ఆభాగములను గ్రంథకర్తగారు 'మెలికు పతో' సులభగ్రాహ్యములుగనే రచించిరి. కాని, యీగ్రంథము యొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము సాహసకార్యములకు చదువరులందర నుత్సాహము గొల్పుటయే. భౌతికరసాయనాది శాస్త్రములకు పశ్చిమఖండమే పుటినిల్లయినది. వైలు, స్టీమర్లలెనే విమానములను పాశ్చాత్యదేశములందు సర్వసాధారణము లయినవి. దీనికి కారణభూతులు ఫెర్నెస్ గారి పరిశోధకులే. వారి వైర్యశక్తులు, త్యాగము, ధీశక్తి, ఉత్సాహము ఇవియే గదా ప్రపంచమందు పాశ్చాత్యులను బలాధికులు చేజోపంతుల నుగా నొనర్చినవి. మొన్న మొన్న భారతీయులనుకులు కొందరు ఇంగ్లాండు ఇండియా లకు విమానము ను పాత్రులైరి. ఆంధ్రులలో నొక రిద్దరయినను విమానయానమున గడంకుచో, ఆంధ్రావనికి కీర్తి తెచ్చినవారగుదురు. అప్పుడే విమానములను గూర్చి శాస్త్రగ్రంథములు కూడ తెలుగునె నెలు ఎదుట కనకాశముండును.

విశ్వనాథంగారి గ్రంథము ఫెర్నెస్ గారి ఆశ్రికాశుండు గావించిన పరిశోధనలను వర్ణించునది. ఆదేశము 19 శతాబ్దాంతమువరకును దుర్లభమై, అనాగరికల కాలవాలమయి యుండెను. పాశ్చాత్యపరిశోధకుల పరిశ్రమలవలన, ఇప్పు డా ఖండము ప్రపంచమందంతట దేశములకు రాకపోకలు విస్తారముగా గలిగి అభివృద్ధి పొంగుచున్నది. కావున వందలవందలవలకు పూర్వము ఆదేశ మెటులుండెనో చదువుట ఆశ్చర్యముగానే గాక విచిత్రముగా కూడ నుండును.

ఆశ్రికాదేశపు పలుమును గ్రంథముగో చేర్చుట అశ్చర్యపరము. అది లేకపోవుటలను చదువరులకు కష్టము మిక్కిలియము. (గు. వెం. గు.)

శుభాచార్య 'యోగాంత' అనుపాఠాంతము

ప్రజామిత్రము నామ శ్రావణమునకు ౧౦ సామవారము
అనితలచి 'నల్లదలుగొన్నా'ని యని కవిప్రాసియుండునని యూహించి యట్లు సవరించితిని' అనిప్రాసించారు. 'కన్నా'ని అనుటకంటే 'అరసి' అనుపద ముచిత్తయినది. నల్లదలు ఊరక 'మాచి' అనుటకంటే 'వెదకి' అనుటయే సరసముగ నుండును. 'ఈయేకాంతగృహములో దివ్యవాసన లెక్క దీని? ఆశ్చర్యముగానున్న' దని సత్యభామ నలుచెపుట వెదకి చూచినదని భావము. వ్యాఖ్యాతలు ప్రకరణముంబట్టి కల్పయియు, తదర్థములయు, నాచిత్యముల నెఱిగి వివరింపవలయును!

మఱియు నీపద్యముననే 'బాష్పకలికా' అనుదానిని 'బాష్పకణికా' అని దిద్ది 'బాష్పకలికా' అనగా మొగ్గలవంటి బాష్పములని క్లిష్టార్థకల్పనము జేయవలయుండును. కావున 'బాష్పకణికా' అనియే కవి ప్రాసియుండనోపు! అన్నారు. 'కలికా' అన్నపాతము వ్రాతప్రతులలోను గలదు. కన్నీటి బొట్టు కంటి నుండి జాలుచున్న పుడు మొగ్గవలె సోగగా నుండుట సహజము. కాన వ్యాఖ్యాతజేసిన 'కణికా' అను దిద్దుపాటుకంటే 'కలికా' అను పాతమే సముచితమయినది.

౫. 'నను భవదీయదానుని.....'

ఆ ౧౧౨౩.

అనుపద్యమునకు - పరియైన సంస్కృతశ్లోకము గలదు: అది యిది.

"దానే కృతాగని భవేదుచితః ప్రభూణాం పాదప్రహర ఇతి నుందరి నాత్ర దూయే, ఉర్యక్తి-కారపుల కాంతురకంట కాగ్నే ర్యద్విద్యతే మృదుపదం నను సా వ్యధా మే." - సాహిత్యదర్శనము.

ఇట్టి విశేషములను వ్యాఖ్యాతలూ తన వ్యాఖ్యానములందు జూపదగదురు.

౬. అయితేజనులో (ఆ-౨-౩౦) అధికమయిన కాంతుల-అని వ్యాఖ్యాత. నిడుదలైన కాంతులు (కీరణములు) అనుటావ్యసన. సాయంపమయమున సూర్యకీరణములు దీర్ఘములుగ నుండును.

౭. 'తాడియం దలచెడువారులేరు' ఆ ౨-౫౨

'మనలను, స్పృశించువారును, స్పృశించువారును, నుండ' రని వ్యాఖ్యాత. జారకాంతలు వెన్నెలరాత్రులందు తెల్లని ఆలంకారములగుదరించి సంకేతస్థలములకు పోవుడనేని వారి ధవళాలంకారయంతమగు దేహములు వెన్నెలతెలుపులో గలసి త్రోవనుపొవువారికి కానరాకపోవును. కాన వారికి జారిణుల కీరణములు పారపాటున తగిలినను స్పృశింపవలసిన వాడు తమత్రోవన పోవుడు, జారిణులు నిర్భయముగ సంకేతస్థలములకు జనదగు సనియు భావము.

౮. గజకచ్చపాశేనఘాతుకుండు' ఆ. ౨-౭౨

దీనికి వివరణమువ్రాయుచు కావ్యగ్రంథై గజకచ్చపరూపంబులఁ దాల్చియుండిన త్రియ్యల నిరువురి నాహారంబుగాఁ గొనియెను' అని వ్యాఖ్యాత ప్రాసించి. ఇది పారపాటు. త్రియ్యలుగాదు కావమున పొందినవారు, బ్రాహ్మణులు. చూడుడు:

౯. "అనలనిభండు విభావనఁ, డను విప్రుడు.....
.....నాతని, యనుజన్ముడు నువ్రతీకుఁ డనువాఁడతనికే" -

౧౦. ఉ. సంతసమంది 'జారులు ప్రసాదము' నయ్యె నటంచుఁ బొంగి. ఆ. ౨-౭౫

వ్యాఖ్యాత. 'జారులుఁ బ్రసాదము నయ్యె' :- ఇక్కడ 'జారు' లను పదమున కర్థమేమియో తెలియలేదు. జారులనగా జాజిపూవులని యొకయర్థము గలదు గాని యాయర్థ దుబ్బట బోసగదు. విచార్యము. ప్రసాదము:- అనుగ్రహము' అని ప్రాసించి. మఱియు 'ఈ' అనుబంధములో 'జాతులనగా మనోరథసిద్ధియని యర్థముచెప్పవచ్చునని ప్రకరణముంబట్టి యూహింపదగియున్నది' అనియు ప్రాసించి.

ఈ పద్యము తరువాతిభాగమున గరుత్మంతుడు తనకు ఇంద్రునిపై పగ గలదనియు, దానిని తా నిపుడు తీక్ష్ణకాంతుననియు చెప్పినట్లు గలదు. కావుననే కృష్ణుని స్వర్గలోకయాత్ర 'జారులు, ప్రసాదము' అయినదని పొంగినాడు. ఒక మహానుభావునికి మొక్కినచో నాతడుకొన్ని జారులు ప్రసాదముగ నిచ్చును. అవి శిరోజులను కలంకారముగ ముడుచుకొనుటకును ఉపయోగించునవి. కావున నవి ఉభయధా ప్రయోజకములగును. ఇక్కడ కృష్ణుడు ఇంద్రలోకమునకుంబోయి పారిజాతమును గొని తేనెలయునన్న తననిశ్చయముం దెలుపగా గరుత్మంతుడు కృష్ణునికార్యమేకాక తన (పగ దీర్చుకొను) కార్యమును సఫలమగునని పొంగినాడు. ఈ రెండు కార్యములను సమకూరును. కావున 'జారులు ప్రసాదములు' కూడ అయినదన్న సామెత. ఇట్టి విశేషవిషయములకు తావులేని వ్యాఖ్యానము సమగ్రము కాజాలదు.

౧౧. నిగోలన్ - ఆ. ౨-౮౨.

'మెడమీద నుంచి కట్టెడుకొయ్యలను' అని వ్యాఖ్యానము. 'నిగో' అనగా 'మూలము' కాని వ్యాఖ్యాతజేసిన 'మెడ మీదనుంచి కట్టెడుకొయ్య' కాదు; దానికి 'కాడి' అని తెలుగున పేరు.

౧౧. 'అయితేభూర్జపత్రము' ఆ. ౨-౯౦.

'భుజపత్రములనెడు వెడల్పయినపల్లములందు; ఇది యొక వికాల మగు పల్లము. అనంగ లేఖ క్రియలకు విద్యాధరాంగన లుపయోగింతు రని కాళిదాసుడు వర్ణించి యున్నాడు. 'వృష్టాక్షరా ధాతురసేన యత్ర భూర్జపత్రముః కంజరబిందుశోభా:..... ఇత్యాది. - మహానాటకము.'

'భుజపత్రములనెడి పల్లములనగా అర్థమెట్లు? 'ఇది యొకవికాలముగ పల్లము.' దీనికి వైవాక్యముతో నెట్లు సమన్వయము? అనంగ లేఖక్రియలకు విద్యాధరాంగనలు భూర్జపత్రముయొక్క పట్టును ఉపయోగించిరని కాళిదాసు చెప్పెను. వీరివాక్యము పల్లముల నుపయోగించుననర్థము నిచ్చుచున్నది. వీరిభమునకు సంబంధములేని అనంగ లేఖక్రియలతో నిక్కడ పనిచేయి? 'నా న పేక్షితమయ్యలే' అన్నాడుగదా వ్యాఖ్యాత కావ్యప్రాచుర్యమున మర్రి నాధుడు!

౧౨. 'బాసదప్తవరగండాంకా' ఆ. ౨-౧౧౫

'బాసదప్తయను వానిని జయించినవాడనెడు కీరుగు గలవాడ' అని వ్యాఖ్యాత. ఇది పారపాటు. 'బాసదప్తవర గండా' అనునది కన్న నీటిరుదు. దీనికి 'అడినమాటను తప్పినవారికి మగతు' అని అర్థము.

౧౩. 'ఉన్నతసాధమెక్కి యవ్యతోదరి.....
గంటిరె నాకనిబొంక నేయక' ఆ. ౩-౧౫

ఇందలి సారస్యమును వ్యాఖ్యాత ఎత్తిమోపలేదు 'అవ్యతోదరి' కావుననే 'బొంకనది.' దీనికి పూర్వమున్న 'కాలియ భేషి' యను పద్యమునకు 'నీలాలకా' అనుపదము 'సాభి' ప్రాయమని ప్రాసించి వ్యాఖ్యాత ఈపద్యమున గల 'అవ్యతోదరి' కల్పములని సారస్యమును గుర్తింపమి వింతగాదోచును.

౧౪. 'దిల్యరావతరి త్రాటక' ఆ ౩-౨౬.

చిల్య-చిలవ-(చీలనవా-నోయగలిగినది-పామనియర్థము) ఇట్టిపదము 'నమ' నాలుగు వాడులు గలవాడు బ్రహ్మయని యర్థము. ఇట్లు వ్యాఖ్యానమున 'చిలవ' కల్పవిస్తరిగలదు. పాము (ద్విజీహ్వము) చీలిన నాలుకకలదిగదా! 'అంత నయురగులు నవ్యుల బుపయోగింపంగానక దానియున్న స్థానంబని దర్శనము నాకన నాలుకలు రెండు గా వ్రయుట్టిటం జేసి నాటంగోలే ద్విజిహ్వలు నాఁ బరగిరి' అని భారతము, ఆదిపర్వము. శ. ర. కారుల 'చిలము (చివము) గల, వా-నోయ-చిలవ' అన్న-యాపనిష్పత్తి సముచితముగా గాన్పించుచున్నది.

౧౫. 'కారవీర్యభుజవంక్తింజక్కు గావించితి' ఆ ౩-౩౪.

'చక్కు' గావించితివి - నశింపజేసితివి' అని వ్యాఖ్యానము. 'చక్కు' గావించితివి=నశింపజేసితివి' అనుట ఉచితము.

౧౬. 'సరసిజనేత్ర చూచితివె.....' కహళీవిగళన్నవ కారకావళి - ఆ. ౩-౧౩ 'మహా-ప్రావృతలంబి అని. వ్యాఖ్యానము: ఇది సరికాదు. 'మహా' అనగా పోకపోతు. క్రిందరాలిన నేసబ్రాలవలెనే పోకపోతులనుండి రాలిన మొగ్గలు నుండును. 'పరితః ప్రాంత.....' పరిమాణప్రధాన లాగకునాళి ప్రాదుర్భవా మోదయతో' కవికర్తరసాయనము.

౧౭. 'తేనియెడల నుం గ్రోలఁ జనుదెంచిన యాయెల దేటిదాటు లోనునిన న్ముగబడి.' ఆ. ౪-౫.

'ఏలదేటి - లేదా య వుండు మొద; దాటు లోక-పరుగెత్తుట' - పట్టిక-ఒడవిన తృప్తచేత, మూగ బడి-చుట్టుకొనబడి, పట్టికా వ్యాఖ్యానము. 'ఏలదేటిదాటు-లోనునినదేట్టిక-ముగబడి' అని యిట్లు విభజించి అర్థముచెప్పి కొనవలెను. 'దాటు' సమూహమని అర్థము చెప్పవలెను. మూగ బడి అనగ చుట్టుముగి అని అర్థము.

౧౮. 'పెరిగిన హారరత్నముల వెల్లున నొక.....' డావ్రు పర్ణియె ఆ. ౪-౩౩

'పెరిగిన-తెగిపోయిన; హారరత్నముల వెల్లున' ముత్యాల హారములయందలి, మణులగుంపులవలన-అనగా ననేకముత్యములవలన ననిభావము, నభిశ్చరనది-ఆకాశగంగానది, తామ్రపర్ణియె యొప్పెక, అనగా నాకాశగంగానది జలములు ధవళములైనను నా ముత్యములు గుంపులుగా రాలినచోట నాముత్యముల కాంతితే నాస్థలంబు జలము లతివిరుంబులై తామ్రపర్ణివలె నొప్పెననిభావము' అని వ్యాఖ్యానము: ఇది సరికాదు హారముల ముత్యములు ఆకాశ గంగానదియందు రాలినవి. తామ్రపర్ణి నదియందు ముత్యములు ఉండుట ప్రసిద్ధముగా నట్లు రాలినముత్యములు ఉండుటచేత నాకాశగంగానది తామ్రపర్ణియైనది. చూడుడు: 'తామ్రపర్ణి సమేతస్య ముక్తాసారం మహోదధేః, తేనిపత్త్యదను స్తస్య యశో స్వయం సంభవత్. రఘువంశము ౪. ౪.

౧౯. 'ఇంద్రుమోతావృటనంబు' ఆ. ౪-౬౦.

'దేవదారువృక్షమును జెల్లించుటయని కృష్ణుని గోష్ఠ వినోదక్రీడాపరమైన యర్థము' అని వ్యాఖ్యాత. 'ఇంద్రుడు' అనగా మర్రిచెట్టు. 'ఇంద్రుఁడగుభోర్ధున' అని అనురము. శ్రీ కృష్ణుడు చిన్ననాట తోటకట్టబడి జంతువులను పెకలించినగాధ యిటు ననుసంధింపవలసినది.

ఆనందబోధిని.

చిత్రపటములతో నెలవకు చతుకమాసపత్రిక.

ఇందు కథలు, పద్యములు, సౌందర్య కళా రహస్యములు, హాస్యము, వేదాంతము, కళల ప్రపంచవార్తలు మున్నగునన్నియు ప్రకటింపబడును. ఈ మాసపత్రిక ఆకృతి, కూర్పు ముద్దులు మాటగట్టునటు లుండును. మాదిరిపత్రికకు వ్రాయుడు.

సంపాదకు. 1 మాత్రమే.

ఆనందబోధిని కార్యాలయము,
పోస్టబాక్సు నెం. 167, మదరాసు.

౨౦. 'కద కాళికింబియె' ఆ ౪-౬౩.

'మొక్కము - అనెను' అని వ్యాఖ్యానము. యుద్ధమును నీందించునదియై అనగా 'కృష్ణునితో యుద్ధము చేయకూడదు' అని యుద్ధోపసంహరియై అని అర్థము చెప్పవలయును. లేకున్న పద్యమునర్థము పొసగదు.

౨౧. 'మానవజేగరధ్యమును' ఆ. ౪-౭౫.

'మనోజేగమువంటి వేగముగల గుట్టయును' అని వ్యాఖ్యానము. ఇది 'రథము'నకు విశేషము. కావున 'గుట్టలు గల' దనవలెను....

ఇట్టి వెన్నియైన మాపవచ్చును. గ్రంథవిస్తర భీతిని వినుబుడిసని.

ఈ వ్యాఖ్యయందుగల విశేషములనుగూర్చి: ఆలంకారములు, కావ్యగుణములు, మొదలగువానిని బేర్కొని వాని లక్షణములను వ్యాఖ్యాత వ్రాయక విడిచిరి. ఆలంకారములనుగూర్చి 'వానిలక్షణములను విద్యార్థు లలంకారశాస్త్రమువలన నెఱుంగగల రను తలంపున లిఖింపకవిడిచిరి' నన్నాడు. ఇట్లు వినుట గొప్పలోపము. భూదోలక్షణములను మాత్రము వివరించినారు. ఆలంకారములే శాస్త్రమువలన నెఱుంగల పాత్రకులు భూదోలక్షణముల నెఱుగజాలకపోవురా? కొన్ని సంస్కృతపదముల కొక ప్రత్యేకము బంధమున యాపనిష్పత్తులను వివరించి నారు. ఈ వివరణ మున్నూ పామున పండితులకును పామరులకుకూడ ననవశ్యకము. ఇట్లే అనావశ్యకములగువానిని పెంచి చేయుట, అవశ్యకములగువానిని త్రుంచి వేయుట నీవ్యాఖ్యానమున నచ్చటచ్చట గానవచ్చును.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయలకు, తత్వతీరుణికి జరించిన ప్రణయ కలహము వృత్తాంత మీ పారిజాతాపహరణ గ్రంథము పుట్టుకకు కారణమనియు, కావుననే తత్వవృత్తాంతమునకు సంబంధించిన గాథలు పెక్కులు సరసముగ నీ కావ్యమున ధ్వనించుచున్నవనియు ప్రతీతి. అట్టి సారస్యములు వ్యాఖ్యానమున నంతగా కానరావు. మరియు గ్రంథాంతరణికాభాగమున గల చరిత్ర విషయములకు ఇంకను విస్తృతగురువివరణ మానవశ్యకము.

ఇంకొకవిషయము: పీఠ మనుచరిత్రము పారిజాతాపహరణముతో సరిరాదని యందుల కేవేవో కారణములను ఓడిక యందు 'పేర్కొన్నాడు ఆ కారణము లన్నియు నివేదిత పలువురు ట్టులుగ విమర్శించి పూర్వపక్షములు కావించినవి. పీఠిట్లు చెప్పటకు పీఠికి పారిజాతాపహరణముపై గల 'ఎక్కువమట్టు'వ యే కారణము కావలెను. కాకున్న పారిజాతాపహరణము వంటి పెక్కుప్రబంధములకు మార్గదర్శకముయి, సహృదయంగ మంబుయి, రసవత్ప్రబంధరాజంబుయి ప్రఖ్యాతిగాంచిన మనుచరిత్రమును పీఠ తక్కువపరిచియుండదు. మనుచరిత్రలో 'సూర్యాధిపి గంధర్వల సమాగమము నీతిబాహిరమనుటయు నొక కారణముగ పేరుచెప్పిరి. కావున 'రసాభాసపూరిత'మనిరి. 'అడుదాని కాలిచేత తన్ను దినుట' మాత్రము రసాభాసము కాదు కాబోలు! మఱియు, పారిజాతాపహరణముననే చర్చిడిపద్యములు ఎక్కువగాగలవని చెప్పవచ్చును. ఇట్లు కుతర్కమున కెన్నియైన లోపమును కనుపడుచుండును. కాని నిష్పక్షపాత దృష్టిని జూచిన నుభయగ్రంథములును దానిదాని యునికినిబట్టి యది యది రసవంతముగ నే యున్నదని సహృదయులు భావింపక పోరు. ఆనాడు కృష్ణరాయలు ఆత్మప్రణయ గాధను గూర్చినదయ్యెను పారిజాతాపహరణమునకును మనుచరిత్రమున గల తారతమ్యములను గుర్తించి తద్బ్రంధకవులకు వారివారికి దగినట్లు లాదరించెను. కృష్ణరాయలు తాను పండితుడు; కవి, మహా కవి పండితపోషకుడగు చక్రవర్తి: సరసా శ్రీ సరుడు; యుక్తముల నెఱిగినవాడు. వ్యాఖ్యాత తలచినట్లు లాతకు తిమ్మనను పెద్దనకంటే దక్కువగా బహూకరించుచుండెను. అని యాకాశాంతము తత్వము నెఱుగక కావించియుండెను. అని యాకాశానికి వ్యాఖ్యాత ఊహించునట్లు 'మ్యానత'యొక కావాలడు. మీదుమిక్కిలి ఆతని ఉచితానుచితజ్ఞతను జాలును.

గ్రంథము ప్రకాశము చాల నుందరముగ నున్నది.
మెల రు ౩-౧-౧ మాత్రము.
'భారతి'

వసంతకుసుమాకరము.

మధుమేహము, అతిమాత్రము, రాచకడుపులు, శుక్రవస్త్రము, శుక్రత్రయము, నరముల బలహీనత, చిరకాలపు తెల్ల కుళ్లు, శుభవ్యాధులు తీర్చి చూపుచే కలుగు మూత్రాశయవ్యాధులు మొదలగు మేహరోగములకు పదిసార్లు పదియోషధములను తిని కనురక వ్యయప్రయాసల నొందుటకన్న బంగారు, వెండి, మంచుముత్యములు, పగడములు మొదలగు వీర్యవస్త్ర మైన వస్తువు లతో సిద్ధపరుపబడి నిశ్చయముగ వంచి ఆరోగ్యము నీయుగ లిగిన "మా వసంతకుసుమాకరము"ను నేవించి శాశ్వతసౌఖ్యమును నందుట ఉత్తమపద్ధతి. అనేకులు నేవించి ఆరోగ్యమును పొంది యోగ్యతాపత్రముల నిచ్చియున్నారు. తు 1-కి రూ. 20 కాశ్మీరముగ తయారుచేయబడిన 224 రకముల ఔషధములు గలవు—కేటలాగు ఉచితము. వెంకటేశ్వర ఆయుర్వేదనిలయము, చింతలూరు, ఆలమూరుపాస్టు, తూర్పుగోదా వరిజిల్లా.

ద శ మూ లా రి ష్ట (కస్తూరి చేర్చబడినది)

అనేకములైన అమూల్యముగు ఓషధులచే తయారు చేయబడినది. ఆరోగ్యము, శక్తి, అందము కలుగజేయును. అకాల మున సంభవించువ్యాధుల దరిజేరనియదు.

THE DACCA AYURVEDIA PHARMACY Ltd.,
Branches:—ALL OVER INDIA.—Head Office:—DACCA

Free prescription, Catalogue (on Application with one -[1]- Anna Stamp).

వ తా వ క స్తూ రి మా త్ర లు

మిక్కిలి ఘాటుగలిగి శుభాపనగా నుండును. శ్రేష్ఠమయిన కస్తూరి, గోశోజనం, కుంకుమపువ్వు మొదలగు వస్తువులతో తయారుచేయబడినది. 1-2 మాత్రలను పుచ్చుకొనిన ఆనందముగా నుండుటయేగాక అజీర్ణము, వాపుయు, జలుబు, శైత్యము, జ్వరము, పిత్తిపాతము, బాలెంతగుగము, చిన్నబిడ్డ గుగముల అగ్నిమాంద్యము, అజీర్ణభేదలు, దగ్గు, ఉబ్బసము, మొదలగు అనేక వ్యాధులను ఖండించుటలో రామ కామువంటివి. ఆరోగ్యమును బలమును కలిగించుటలో అత్యుత్తమమయినది. పరీక్షించ దగినది.

800 మాత్రలు గల సీసా 1 కి రు. 0—4—0

12 సీసాలు రు. 2—8—0

పోస్టు ఖర్చులు ప్రత్యేకము.

సి. సి. ఏ. అందు కంపెనీ, ఆయుర్వేద సమాజం, పెరిచేపి, నెల్లూరు జిల్లా.

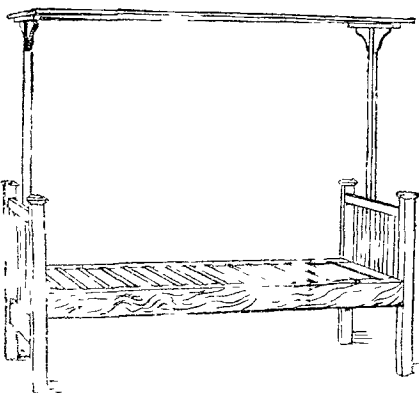

పట్టు వంటి మజిలీను

ఇదిగో స్వరాజ్యము

ఈకాలమే ఆంధ్రదేశమంతట అన్ని కాలములోను వాడుదురు. దొరల కెంతో ప్రీతికరమైనది. అందముగ దోర్బాలు, దట్టముగ శేత, యెక్కవైన మృదుత్వముగలిగి స్త్రీలకు చీరలు, పురుషులకు కమిజాలు, భారతీయులకునును రకంవారిగా చూపరిశ్రమాలయంలో తయారుచేయించి అన్ని దేశములకు అంపి యెన్నో యోగ్యతాపత్రములు బడసియున్నాము. స్త్రీలకు ముద్దుగుల్మె—దు చీరంచులు పురుషులకు శాజుగుగావుండునట్లు మిక్కిలి తక్కువధరలకు కొద్దిరోజులమాత్రమే అంపనెంచి యిది. ఈసమయము పొగొట్టుకొనకదు. ఆక్రరలేనిచో డబ్బు వాపసిత్తుము. 45 అంగుళముల వెడల్పు 12 గజముల తాను గల పెట్టెగాని రెండు 12 మూర చీరల పెట్టెగాని రూ. 7-8-0 లు, 5 పట్టుకమిజాల పెట్టె రూ 10-0-0. పోస్టేజీ వేరు. మజిలీను కమిజాలు 6 పెట్టె రూ 9. గుప్తా అందు కో, చికాకోల్ సిటీ, గంజాంజిల్లా. 4

పునస్సంధాన, వివాహపు మంచములు

మన పెండ్లికొమార్తెలు, పెండ్లికొమారులు కొద్దిలో, యందముగ నుండు మంచములనే కోరుదురు. మావాటికి సదగు రెండును గలవు.

గొప్ప పనితనము—దోమ తెరను తగిలించుకొనుటకు వలయు చట్టములు సహా గలిగి, జీవితకాలమునకు మించియుండ గలవు. అన్ని భాగములు యంత్రసహాయముచే తయారుచేయబడి, విడిదీయ గలిగియున్నవి. విడిభాగములు దొరకగలవు.

వెల ప్యాకింగ్, మోతకూలీల వివరముంపు యొయున్నది. 3 నెలలలో తయారుచేయబడినది.

(6 $\frac{3}{4}$ అ. × 2 $\frac{1}{2}$ అ.)

(6 $\frac{3}{4}$ అ. × 3 అ.)

(6 $\frac{3}{4}$ అ. × 4 అ.)

	2 $\frac{1}{2}$ అ. వెడల్పు	3 అ. వెడల్పు	4 అ. వెడల్పు
కోల్ వుడ్	రు. 24	రు. 27	రు. 32
టీక్ వుడ్	" 22	" 24	" 28
హర్ వుడ్	" 18	" 20	" 25

ప్యాకింగ్ ఛార్జీ రూ 1-4-0.

నిబంధనలు. ధరలో సగము సొమ్మును యార్డరువెంటను, మిగతవానిని వి. పి. గా బంపబడు తైల్వరశీదును స్వీకరించునపుడును చెల్లించవలయును.

THE STANDARD FURNITURE Co., Ltd.
Kallai, South Malabar.

RUB IT IN

బుడ్డి 1-కి వెల 0-10-0 అణాలు

అమృతాంజనము డిపో

మదరాసు, బొంబాయి.

శుక్లబందు

ఎంత దుర్బలమైన వీర్యమునైనను గట్టిపరచి ఒక్క-గంటలోనే అద్భుతమైన ప్రభావమును చూపును. శుక్లవస్త్రమును కట్టుటలో చేరుపొంది, స్త్రీపురుషులకు నిరతికేయప్రేమను కలిగించుటకు దీనిని మించిన ఔషధము లేదు. 25 మా 2-8-0 కేటలాగు ఉచితము. 17-3

త్రిపురసుందరి వైద్యశాల,

మహేంద్రవాడ-రామచంద్రపురంపాస్టు, గోదావరిజిల్లా.

స్వయంశిక్షా సంస్కృత

గంధములు

సామివాదశాస్త్రీకృతము తెలుగులిపి, తెలుగురములు శబ్దము మొదలగు విరుపు ప్రకముల నెట్లు అనలుధర 8-0-0 తగ్గధర రు 1. నీలకంఠం, C/o ఎం. ఎస్. నరసింహం, ట్రయినింగుకాలేజి, రాజమండ్రి.

"ప్రీము ఇంజను డ్రైవరుల బుక్"

(తెలుగుది) వెల రూ. 2-0-0.

వలయువారు:—కోట యజ్ఞరామశర్మ,

మెకానికల్ ఇంజనీరు. (ఆ. జా. ప.)

చింతనంబుపాలెం, బందరు.

Masulipatam M. & S. M. Ry.

కొలది ప్రతులు మాత్రమే ఉన్నవి.

దుర్గా మెడికల్ హాల్

గవర్నరుపేట, బెజవాడ

గనేరియా మిక్చర్

గ్యారంటీగా 3 రోజులలో కుదురును

(1) ఈ మందు సెగరోగములను నివారించి మూత్రము నిడుచుచున్నప్పుడు గలగు పోటు, మంట, చురుకును యింజను లతోను పిచ్చికారితోను నిమిత్తములేకండ తప్పక కుదుర్చును. సీసా 1-కి రు. 8-0-0.

మూర్ఛార్పిష్టము

(2) ఈ మందు ఎటువంటి మూర్ఛనైనను యెన్నిసంఖ్యరములనుండియున్న మూర్ఛలనైనను గ్యారంటీగా కుదుర్చును. నెలకు సరిపోవు మందు రు. 8-0-0.

పాడలకు తైలము

(3) ఈ తైలము తెల్లపాడలసేగాక యితరవిధములైన పాడలను గూడ పొగొట్టును. ఇంకను తామర, గజ్జి, కర్పాణి మొదలుగాగల అన్ని విధములైన చర్మవ్యాధులను పొగొట్టి చర్మమును మామూల స్థితికి మార్చును. డబ్బీ 1-కి రు. 1-0-0.

ఏ జెంట్లు కావలెను.

3